

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Bachelorproef

Interactief en innovatief aan het werk binnen het
nieuwe onderwijsvak Mens en samenleving
In samenwerking met Kindsheid Jesu Hasselt

PROMOTOREN
ELLEN RUSCH
MICHEL JANSSENS
ECONOMIE

CHARLOTTE THOELLEN
CELINE DEWITH
ECONOMIE – BIOLOGIE / ENGELS
ACADEMIEJAAR 2018-2019

**PROFESSIONELE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Bachelorproef

Interactief en innovatief aan het werk binnen het
nieuwe onderwijsvak Mens en samenleving
In samenwerking met Kindsheid Jesu Hasselt

PROMOTOREN
ELLEN RUSCH
MICHEL JANSSENS
ECONOMIE

CHARLOTTE THOELLEN
CELINE DEWITH
ECONOMIE – BIOLOGIE / ENGELS
ACADEMIEJAAR 2018-2019

Woord vooraf

Drie jaar geleden startte ons verhaal aan de Hogeschool PXL. Een nieuw avontuur, niet wetende wat komen zou. Wat we wel wisten was dat onze gedeelde passie economie is. Ondertussen zitten we al in de laatste fase van onze opleiding.

Met trots stellen wij, na veel denk- en schrijfwerk onze bachelorproef 'Interactief en innovatief aan het werk binnen het nieuwe onderwijsvak Mens en samenleving'.

Graag willen we alle mensen bedanken die rechtstreeks en onrechtstreeks betrokken waren bij het tot stand komen van onze bachelorproef. Een woord van dank aan alle personen die ons geholpen hebben bij het verkrijgen van informatie.

In het bijzonder willen we eerst en vooral onze lectoren en promotoren Ellen Rusch en Michel Janssens bedanken voor de leuke samenwerking en nuttige feedback. Zij waren ons aanspreekpunt bij onzekerheden, moeilijkheden, problemen of vragen. Hiervoor een welgemeende dank!

Daarnaast willen we ook de huidige leraren SEI van onze externe partner Kindsheid Jesu Elke Vanduffel, Sien Gielen, Cindy Reynders en Dieter Pyferoen bedanken voor de fijne samenwerking en nuttige tips. Ook een woord van dank aan Annemie Skopinski die ons hielp bij het evalueren van de gemaakte workshops.

Ook een woord van dank aan Luc Heylands, CEO van Europower Generators die ons de kans gaf een blik te werpen op het productieproces in zijn bedrijf.

Ten slotte willen wij onze ouders bedanken die ons ondanks alle woordenwisselingen, bleven steunen en motiveren wanneer we om middernacht zaten te zwoegen en te zweten om onze bachelorproef te krijgen tot wat hij nu is.

Het was niet altijd even eenvoudig maar we hebben ons uiterste best gedaan om dit tot een mooi eindresultaat te brengen. We wensen u veel plezier met het lezen van onze bachelorproef 'Interactief en innovatief aan het werk binnen het nieuwe onderwijsvak Mens en samenleving'.

Charlotte Thoelen
Celine Dewith

Inhoudsopgave

Woord vooraf	4
Inhoudsopgave	5
Inleiding	8
1 Verkennend onderzoek.....	10
1.1 Oriënteren	10
1.1.1 De opbrengsten vastleggen	10
1.1.2 Praktijkprobleem omschrijven	12
1.2 Richten	14
1.2.1 De verdiepende probleemanalyse	14
1.2.2 Onderzoeksdoel	15
1.2.3 Onderzoeksvraag	15
1.3 Plannen	16
1.4 Verzamelen	18
1.4.1 Boeken	18
1.4.2 Gesprekken, interviews en enquêtes	18
1.5 Analyseren en concluderen	20
1.5.1 Verwerking enquêtes	20
1.5.2 Verwerking interview.....	22
1.6 Rapporteren.....	24
1.6.1 Antwoorden op onderzoeksvragen	24
2 Ontwerponderzoek	38
2.1 Uitgewerkte materialen	38
2.1.1 Stadsspel.....	38
2.1.2 Bedrijfsbezoek	45
2.1.3 Escaperoom	49
2.1.4 Budgetspel	58
2.2 Resultaten bevragingen	70
2.2.1 Enquête leerlingen na het uittesten van het stadsspel	70
2.2.2 Enquête leerlingen na het uittesten van het bedrijfsbezoek	70
2.2.3 Enquête leraren	71
2.3 Reflectie	72
2.3.1 Uitgewerkte materialen + eigen bevindingen en optimalisatie	72

Besluit.....	78
Literatuurlijst	80
Geraadpleegde werken.....	82
Bijlagen.....	84
Bijlage 1: Interview pedagogisch directeur Middenschool Kindsheid Jesu Hasselt.....	84
Bijlage 2: voorbereidende werkbundel voor budgetspel (leerlingen en lerarenversie)	90
Bijlage 3: spelkaarten budgetspel	114
Bijlage 4: evaluatieprotocol bedrijfsbezoek	177
Bijlage 5: evaluatieprotocollen stadsspel.....	178
Bijlage 6: evaluatieprotocol escaperoom.....	181
Bijlage 7: opdrachtenkaarten stadsspel	186
Bijlage 8: Classkick document bedrijfsbezoek.....	199
Bijlage 9: vragen enquête leraren voor het uittesten van de workshops	207
Bijlage 10: vragen enquête leerlingen voor het uittesten van de workshops.....	213
Bijlage 11: enquête leerlingen na uittesten van het stadsspel	216
Bijlage 12: enquête leerlingen na het uittesten van het bedrijfsbezoek	217
Bijlage 13: budgetblad van het budgetspel.....	218
Bijlage 14: stadsplan van het stadsspel	219
Bijlage 15: opdracht pc-banking bij de escaperoom	220

Inleiding

In het tweede jaar kregen we de kans om een spel uit te werken binnen het vak economie voor een onderwerp naar keuze. Dit was een project opgericht door PXL in samenwerking met Kindsheid Jesu Hasselt. We kozen er toen voor om een spel rond het thema betaalmiddelen te ontwerpen. De vormgeving van het spel was gebaseerd op Trivial Pursuit. We vonden dit een erg leerrijke en leuke ervaring omdat er op een interactieve manier nieuwe leerstof door de leerlingen verworven werd.

Vandaag de dag zijn er al heel wat leraren die inzetten op het gebruik van interactieve werkvormen. Toch zijn er leraren die nog steeds vasthouden aan de docerende manier van lesgeven omwille van verschillende redenen. Tijdrovend, niet efficiënt genoeg, eventuele moeilijkheden met klasmanagement ... kunnen redenen zijn om het gebruik van interactieve werkvormen te bannen uit de klaspraktijk.

Door kant en klare workshops aan te bieden aan toekomstige leraren Mens en samenleving willen we het gebruik van interactieve werkvormen stimuleren. Hierdoor hopen we leraren te overtuigen om dergelijke werkvormen toe te passen in de klaspraktijk. Bovendien is er bij het ontwerpen van deze workshops grondig nagedacht over de gebruiksvriendelijkheid en organisatie ervan. Op deze manier willen we de weg naar het gebruik van interactieve werkvormen voor het nieuwe onderwijsvak Mens en samenleving vereenvoudigen. Daarnaast hebben we een kritischere blik gekregen op gebruik van interactieve werkvormen. Het is belangrijk om voldoende af te tasten wat je met de interactieve werkvormen wil bereiken bij je leerlingen en hoe je dit het beste vorm kan geven.

We hebben ervoor gekozen om vier interactieve workshops uit te werken binnen het vak Mens en samenleving, meer bepaald een stadsspel, bedrijfsbezoek, budgetspel en escaperoom. We dachten na over de eventuele aanpak, organisatie, evaluatie ... van de ontworpen workshops.

Via enquêtes kwamen we te weten hoe leraren en leerlingen tegenover het gebruik van interactieve werkvormen staan. Aan de hand van een gesprek met de pedagogisch directeur van onze externe partner, Kindsheid Jesu Hasselt, vernamen we welke waarden en normen de school hoog in het vaandel draagt en waarmee dus ook rekening moest gehouden worden, bij het ontwerpen van de workshops.

1 Verkennend onderzoek

1.1 Oriënteren

1.1.1 De opbrengsten vastleggen

Aanleiding

Als we de vormgeving van het huidig secundair onderwijs van naderbij bekijken kunnen we besluiten dat er nog vaak gedoceerd wordt tijdens de les. Leraren vinden namelijk dat interactief werken in de klas enorm tijdrovend is. Dit blijkt ook uit de enquête die we hebben gedaan bij de leraren SEI van onze externe partner.

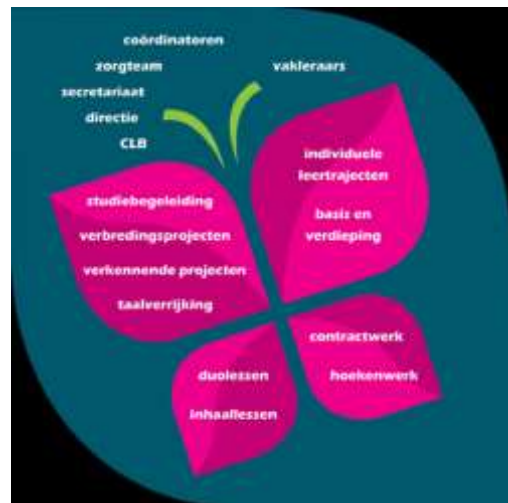
Interactief onderwijs is dan ook een andere vorm van lesgeven in de klas waarbij de leraar de rol krijgt als coach en zich minder zal richten op kennisoverdracht en instructie. Leerlingen zullen meer leren door samen met andere leerlingen problemen op te lossen en zelf dingen te ontdekken. Op een docerende manier te werk te gaan kan leerlingen demotiveren. De opgewekte demotivatie vormt vandaag de dag nog steeds een groot probleem.

Het is niet altijd eenvoudig om een interactieve werkvorm toe te passen in de les. Het onderwerp van de les is dan ook van essentieel belang. Niet alle onderwerpen kan je op een interactieve manier overbrengen bij de leerlingen. Ook binnen het vakgebied economie doet dit probleem zich voor. Daarom leek het ons, Charlotte Thoelen en Celine Dewith een uitdaging om hier verandering in te brengen. Wij willen vier interactieve workshops ontwerpen en organiseren voor het vak Mens en samenleving.

Context

Ons onderzoek zal plaatsvinden in samenwerking met de school Kindsheid Jesu te Hasselt.

Het vak 'Mens en samenleving' zal in de onderzochte school vanaf volgende schooljaar (2019-2020) twee lesuren aangeboden worden aan alle leerlingen van het eerste jaar. Het vormt dus een onderdeel van de algemene vorming ook wel de basisvorming genoemd. De leerlingen zullen dus één lesuur economie kringen dat gegeven zal worden door een van de huidige leraren SEI. Het andere lesuur krijgen ze van een huidige leraar verrijking, en bevat leerstofonderdelen vanuit het niet-economische deel van het leerplan. Ze zullen voor economie aan de slag gaan met het werkboek Fiks (Van In). Hierin komen alle financiële en economische eindtermen aan bod. Indien nodig zal het aangevuld worden met extra materialen van de leraar.

Figuur 1 Differentiatievlinder.

Op vlak van differentiatie doet Kindsheid Jesu grote inspanningen ("Differentiatie", z.d.). Zo hebben ze een vlinder ontworpen (zie hierboven) om voor te stellen op welke vlakken ze differentiëren. In de vleugels van de vlinder staan de manieren waarop ze aan differentiatie doen. Aan de voelsprietten staan de verschillende personen die instaan voor de begeleiding van de differentiatie. We kunnen dus besluiten dat de school veel aandacht besteedt aan het welbevinden van de leerlingen en leraren. Door op een goede manier te differentiëren voelen alle leerlingen zich uitgedaagd en meer competent. Een hoger competentiegevoel zal dan ook resulteren in een hoger welbevinden. Ze zijn bereid om hulp te bieden aan leerlingen en bij te sturen waar nodig.

Meer informatie omtrent differentiatie kan u terugvinden in het interview met de pedagogisch directeur van de middenschool van Kindsheid Jesu.

Onderzoeksorganisatie

De organisatie van de interactieve workshops rond het vak SEI die dit schooljaar hebben plaatsgevonden, zijn gebeurd in samenwerking met de school Kindsheid Jesu in Hasselt. Twee van de vier workshops werden uitgetest, verspreid over drie dagen. Het gemaakte stadsspel met als titel 'Een reis door Hasselt' werd gespeeld met 16 klassen van het tweede jaar, allemaal leerlingen die het vak SEI volgen. Hetzelfde geldt voor de vier klassen die met ons mee op bedrijfsbezoek gingen. Tijdens de drie excursiedagen hebben we niet samengewerkt met de leraren SEI maar wel met andere leraren van de school. De leraren van SEI waarmee we hebben samengewerkt zijn: Cindy Reynders, Elke Vanduffel, Sien Gielen en Dieter Pyferoen. Vanuit de Hogeschool werden we begeleid door onze lectoren en promotoren Ellen Rusch en Michel Janssens.

Aansluiting van het onderzoek in de school

Kindsheid Jesu engageert zich sterk om te differentiëren binnen het schoolgebeuren. Zo willen ze inspelen op de individuele noden en de motivatie van de leerlingen. Een van de manieren om hiervoor te zorgen is variatie in werkvormen. Meer informatie hierover kan u terugvinden in het verslag van de enquête die we afnamen voor het uittesten van onze workshops.

Zoals we hierboven al een aantal keer vermeld hebben, willen we dus workshops organiseren voor het vak Mens en samenleving. Niet zomaar workshops maar wel interactieve workshops. De leerlingen staan hierbij centraal en de leraar neemt de rol aan van coach en begeleider. Door vernieuwende werkvormen toe te passen binnen het lesgebeuren, zal het motivatiegehalte van de leerlingen automatisch stijgen. Het onderwerp van onze bachelorproef sluit dus mooi aan bij het beleid van onze externe partner, Kindsheid Jesu.

Resultaten literatuurverkenning

Om het schoolbeleid van Kindsheid Jesu te achterhalen, hebben we gebruikt gemaakt van hun website en een interview met de pedagogische directeur van de middenschool van Kindsheid Jesu. Hierdoor hebben we een duidelijk beeld gekregen van hun manier van lesgeven. In onze bachelorproef kan u een korte samenvatting van het interview alsook de verslagen van afgenomen enquêtes terugvinden.

We kunnen dan ook besluiten dat de school enorm haar best doet om te differentiëren. Ze bieden o.a. individuele trajecten aan voor leerlingen met leerproblemen zoals ASS, ADHD, dyscalculie, dyslexie ... Kindsheid Jesu vindt het noodzakelijk om in te spelen op de noden van alle leerlingen. Het lijkt ons de geschikte partner om onze bachelorproef samen mee uit te werken en het gebruik van interactieve werkvormen in de klaspraktijk samen uit te testen.

1.1.2 Praktijkprobleem omschrijven

Wat is het praktijkprobleem?

Het gebruik van interactieve werkvormen is niet altijd evident. Het vraagt veel voorbereidingswerk en het neemt meer tijd in beslag om leerstof op deze manier te verwerken. Leraren deinzen daarom terug of zijn minder geneigd om deze manier van lesgeven te gebruiken.

Wie heeft met het probleem te kampen?

We zien het probleem niet alleen in onze samenwerkende school maar ook in andere Vlaamse scholen waar we zijn geweest tijdens onze stages (KA Borgloon, PSSD, Sint-Jozefinstituut Bokrijk, Atheneum Plus Hasselt, KS Diest, Spectrumcollege campus Beringen en Lummen, Sint-Martinusscholen campus Ursula en campus Amandina). Het is algemeen geweten dat de job van leraar zeer tijdrovend en intensief is. Leraren hebben hierdoor vaak geen zin of motivatie om 's avonds nog na te denken over een interactieve les die hij/zij kan geven voor de volgende dag. Wij hebben het praktijkprobleem specifiek in onze samenwerkende school Kindsheid Jesu te Hasselt onderzocht. Het is vooral de bedoeling dat de leraren SEI (Dieter Pyferoen, Cindy Reynders, Sien Gielen en Elke Vanduffel) ons sturen en begeleiden in dit project.

Wanneer treedt het probleem op?

Het tekort aan interactieve werkvormen in de klas is een globaal probleem voor alle vakken. Daarom willen wij ervoor zorgen dat het lesmateriaal voor het huidige vak SEI, wat vanaf volgend schooljaar 'Mens en samenleving' zal heten, gebruiksklaar is en dat leraren het enkel moeten toepassen in de les. We hebben ons voor de workshops georganiseerd op het ontwerpleerplan van het nieuwe onderwijsvak 'Mens en samenleving'. In functie van onze bachelorproef zullen we enkele workshops zelf uittesten bij ons doelpubliek.

Waarom is het een probleem?

Door steeds onderwijsleergesprekken te voeren of op een docerende manier les te geven kan demotivatie veroorzaakt worden bij de leerlingen. Ze letten minder goed op en worden beschouwd als lege vaten waarin men kennis moet pompen. Doceren zou al lang niet meer de manier van werken mogen zijn in het huidig onderwijssysteem. Toch zien we dat de overstap naar het integreren van interactieve werkvormen niet naar behoren verloopt. Leraren vinden het te moeilijk om binnen hun vakgebied te variëren in werkvormen. Dit concludeerden we uit de enquête die werd afgenomen bij de huidige leraren SEI. Ook binnen de lessen Mens en samenleving en economie is dit niet altijd vanzelfsprekend. Deze keuze van de werkvorm wordt ten eerste bepaald door het lesonderwerp omdat niet alle onderwerpen zich ertoe lenen om een interactieve werkvorm toe te passen. Verder moeten we ook rekening houden met de lesdoelstellingen, leerplandoelstellingen en ook de nieuwe transversale eindtermen. Aan deze eindtermen moet over de onderwijsvakken heen gewerkt worden. Het is dus zo dat bepaalde eindtermen bereikt moeten worden door er in meerdere onderwijsvakken aan te werken.

Waar doet het probleem zich voor?

Uit observaties in secundaire scholen nl. KA Borgloon, PSSD, Sint-Jozefinstituut Bokrijk, Atheneum Plus Hasselt, KS Diest, Spectrumcollege campus Beringen en Lummen, Sint-Martinusscholen Herk-de-Stad campus Ursula en campus Amandina en Kindsheid Jesu Hasselt, concluderen we dat er nog te weinig variatie is in de manier van lesgeven. We mogen zeker niet veralgemenen omdat er uiteraard scholen zijn die hiervoor extra hun best doen. De meerderheid vindt het vaak te moeilijk qua time management en te weinig prestatiegericht en kiest daarom dus voor de eenvoudigere aanpak. Vaak zijn leraren ook onzeker over het gebruik van interactieve werkvormen. Ze weten niet of ze de klas wel onder controle kunnen houden bij groepswork en of de leerlingen de opdrachten wel degelijk maken. Daarom is het dus belangrijk dat je je als leraar goed voorbereidt.

Hoe is het probleem ontstaan?

Voor een leraar is het vaak de eenvoudigste manier om op een docerende manier of via een onderwijsleergesprek les te geven. Het vraagt heel wat minder voorbereidingstijd en je krijgt ook meer leerstof gezien tijdens de les. Toch is dit een foutief beeld. Leerlingen leren namelijk veel meer wanneer ze zelf met de leerstof aan de slag kunnen gaan. Dit hebben we zelf ondervonden tijdens onze stages. Jammer genoeg blijft de voorbereidingstijd en de lestijd een minpunt voor veel leraren en kiezen ze er dus voor om dergelijke werkvormen niet te gebruiken in hun lessen.

1.2 Richten

1.2.1 De verdiepende probleemanalyse

Wanneer we naar de literatuur kijken in verband met ons onderwerp, zien we dat er al veel te vinden is over interactieve werkvormen. Desondanks stellen we ons toch de vraag of de tips en aangeboden informatie effectief worden toegepast in de klaspraktijk.

Uit onze literatuurstudie kunnen we afleiden dat interactieve werkvormen in relatie staan met de motivatie van de leerlingen. Volgens de literatuur bevorderen interactieve werkvormen immers de motivatie van de leerlingen. Of dit daadwerkelijk ook zo is, willen wij onderzoeken a.d.h.v. een enquête die we zullen afnemen in onze samenwerkende school.

Verder hebben we enkele handleidingen en handboeken voor de vakken economie en SEI uit het secundair onderwijs bekeken. Hierin hebben we heel wat didactische tips en alternatieve werkvormen gevonden. Per hoofdstuk in het werkboek worden er suggesties gegeven over alternatieve werkvormen die geschikt zijn voor de leerstof van het desbetreffende hoofdstuk. De interactieve werkvormen worden daarna kort omschreven en ook praktische zaken zoals timing, organisatie, voorbereiding ... worden hierbij toegelicht. Dit stimuleert het gebruik van interactieve werkvormen omdat dit tijdbesparend is en leraren er zeker van zijn dat de interactieve werkvorm ook een meerwaarde biedt aan de lessen. Ze kunnen dus heel wat inspiratie halen uit handleidingen van handboeken voor het vak SEI en economie en moeten er zo zelf geen tijd aan besteden. (Heremans et. al., 2011) (Claus et. al., 2011) (Vleminckx, 2010)

Ook zijn er ondertussen al heel wat boeken uitgebracht waarin tal van interactieve werkvormen worden opgesomd en duidelijk worden omschreven. Een boek dat voor economie gebruikt zou kunnen is het didactisch werkvormen boek. Niet onbelangrijk zijn de praktische richtlijnen en gebruiksvoorwaarden zoals tijdsduur, benodigde hulpmiddelen maar ook de sterke en zwakke punten van de didactische werkvorm in kwestie. Zo krijgt de leraar een duidelijk overzicht van welke werkvorm het meest geschikt is om in zijn/haar les toe te passen. Het verlaagt de drempel om die stap te zetten. (Hoogeveen & Winkels, 2011) (Hantson, Van De Velde, & Desoete, 2015) (Halsberghe, 2016) (Vryt, 2003) (Elen, 2002)

Bovendien biedt het gebruik van verschillende didactische werkvormen ook nog eens heel wat differentiatiemogelijkheden. Groepjes kunnen doelbewust ingedeeld worden zodat sterkere leerlingen zwakkere leerlingen kunnen helpen, ondersteuning van de leraar is nog een andere optie en leerlingen de groepen zelf laten kiezen zijn heel wat voorbeelden van differentiatiemogelijkheden die toegepast kunnen worden in de interactieve workshops. Dit is in het hedendaags onderwijs zeker niet onbelangrijk. Sterke en zwakke leerlingen, alsook leerlingen met leerstoornissen hebben nood aan voldoende differentiatie en eventueel een individueel aangepast programma. Het is belangrijk dat leerlingen de kans krijgen om op hun eigen tempo en niveau hun talenten te ontplooien. Daarnaast zijn individuele leertrajecten ondertussen ook geïntegreerd in het hedendaags onderwijssysteem.

Alles begint met een goede voorbereiding. Je moet een doel voor ogen hebben en er alles aan doen om dit doel te bereiken. Als je als leraar vooraf goed nadenkt over je aanpak, moet het gebruik van een interactieve werkvorm een haalbare kaart zijn.

1.2.2 Onderzoeksdoel

Het doel van ons onderzoek is workshops creëren die binnen het werkveld voor het vak Mens en samenleving gebruikt kunnen worden. Deze workshops zijn gebaseerd op het ontwerpleerplan van het voorgenoemde vak en de transversale eindtermen. Het is de bedoeling dat de leerstof op een interactieve en creatieve manier wordt verwerkt. De leerling staat hierbij centraal. Ook is het belangrijk dat er een link wordt gelegd tussen de leerstof die de leerlingen in de klas leren en waar en waarvoor dit in het dagelijkse leven wordt gebruikt.

1.2.3 Onderzoeksvraag

Hoe kunnen de geselecteerde leerstofonderdelen binnen het vak Mens en samenleving op een interactieve manier worden verwerkt door de eerstejaars van Kindsheid Jesu Hasselt?

Deelvragen:

Deelvragen die tijdens onderzoek zullen beantwoord worden zijn:

- Wat houdt economie in?
- Wat houdt het nieuwe onderwijsvak Mens en samenleving in?
- Wat is een interactieve werkvorm?
- Welke leerstofonderdelen uit het leerplan Mens en samenleving van het Katholiek Onderwijs zijn geschikt om op een interactieve manier te verwerken?
- Welke interactieve werkvormen zijn geschikt voor de geselecteerde leerstofonderdelen? (zie hieronder)
- Wat zijn de voor- en nadelen van het gebruik van de geselecteerde interactieve werkvormen?
- Op welke manier kunnen de gebruikte interactieve werkvormen geëvalueerd worden?

1.3 Plannen

Om een antwoord op onze onderzoeksvragen te vinden, kiezen we zowel voor een kwantitatieve als kwalitatieve benadering bij het verzamelen van onze datagegevens. We maken hierbij gebruik van een dataverzamelmethode met een open karakter. Dit wil zeggen dat de antwoordmogelijkheden van de respondent niet vooraf bepaald zijn. Dit lijkt ons de beste manier om ons onderzoek te starten. We zullen hierbij vooral op zoek gaan in de literatuur maar ook via interviews en enquêtes hopen we een antwoord te vinden op onze onderzoeksvragen.

Via onze literatuurstudie en het interview hopen we vooral een antwoord te vinden op volgende deelvragen:

- Wat is economie?
- Wat is Mens en samenleving?
- Wat is een interactieve werkvorm?
- Wat zijn de voor- en nadelen van het gebruik van de geselecteerde interactieve werkvormen?

Via overleg met de samenwerkende school, een interview met toekomstige leraren Mens en samenleving en enquêtes hopen we een antwoord te vinden op volgende vragen:

- Wat is economie?
- Wat houdt het nieuwe onderwijsvak Mens en samenleving in?
- Wat is een interactieve werkvorm?
- Welke leerstofonderdelen zijn geschikt om op een interactieve manier te verwerken?
- Welke interactieve werkvormen zijn geschikt voor de geselecteerde leerstofonderdelen?
- Wat zijn de voor- en nadelen van het gebruik van de geselecteerde interactieve werkvormen?
- Welk materiaal is er nodig om de interactieve werkvormen uit te voeren?
- Op welke manier kunnen de gebruikte interactieve werkvormen geëvalueerd worden?

1.4 Verzamelen

1.4.1 Boeken

We hebben informatie gezocht in boeken rond interactieve werkvormen en het gebruik hiervan. We raadpleegde meerdere boeken zodat we een zo objectief mogelijk beeld konden schetsen van interactieve werkvormen en het gebruik hiervan.

Vragen die wij ons stelden waren:

- Wat is economie?
- Wat is Mens en samenleving?
- Wat zijn interactieve werkvormen?
- Zijn leerlingen meer of minder gemotiveerd wanneer leraren interactieve werkvormen gebruiken?

1.4.2 Gesprekken, interviews en enquêtes

Aan het begin van ons onderzoek hebben we een gesprek gehad met 2 leraren die het vak SEI geven. We hebben o.a. besproken welke onderwerpen de leraren graag verwerkt zien in een workshop. Lesonderwerpen zoals betaalmiddelen, de overheid en budgetbeheer kwamen aan bod.

We wilden ook een gesprek hebben met de pedagogisch directeur omtrent het pedagogisch beleid van de samenwerkende school. Zij zou ons op de hoogte stellen van haar verwachtingen over de workshops die we zouden ontwerpen.

1.4.2.1 Enquête bij leerlingen

In ons onderzoek hebben we een enquête afgenomen bij leerlingen van het tweede middelbaar van Kindsheid Jesu die het vak SEI volgen. We hebben onderzocht welke werkvormen leerlingen kennen, welke werkvormen ze al hebben gezien in lessen en welke werkvormen ze leuk vinden (actieve werkvormen of klassieke werkvormen).

In de enquête werden er vragen gesteld zoals:

- Wat zijn volgens jou werkvormen?
- Gebruikt jouw leraar soms andere werkvormen dan doceren (kennis overdragen, de leraar is veel aan het woord)?
- Vind je het leuk als je leraar andere werkvormen (Kahoot-quiz, spelvorm, groepswork) uitprobeert?

We wilden graag een beeld vormen over wat de leerlingen in het algemeen vinden van interactieve werkvormen. In de bijlage kan u de vragen van de enquête terugvinden.

1.4.2.2 Enquête bij leraren

Ook bij de leraren die SEI wilden we graag een enquête afnemen om te weten of leraren op de hoogte zijn van actieve werkvormen, of ze deze gebruiken en waarom wel of waarom niet. We wilden ook weten wat de bevindingen zijn van leraren als ze deze interactieve werkvormen toepassen. Is de impact op de leerlingen positief of negatief? Waarom zouden leraren een bepaalde interactieve werkvorm wel of niet gebruiken?

In de enquête werden vragen gesteld zoals:

- Wat zijn actieve werkvormen?
- Gebruikt u tijdens uw lessen actieve werkvormen?
- Wat is de impact op de leerlingen als je een actieve werkvorm gebruikt?

Ook deze enquête wilden we afnemen bij alle leraren SEI van Kindsheid Jesu, mits wederzijdse toestemming. Zo konden we onderzoeken wat leraren van deze soort werkvormen vinden. Waarom zouden leraren interactieve werkvormen aanraden of waarom juist niet? Dat is onze vraag. De vragen van de enquête kan u terugvinden in bijlage.

1.5 Analyseren en concluderen

1.5.1 Verwerking enquêtes

1.5.1.1 *Enquête afgenomen bij de leraren voor het uittesten van workshops*

Steekproef: drie van de vier leraren SEI hebben geantwoord op de enquête.

Resultaten uit deze enquête:

Op de vraag 'Wat verstaat u onder interactieve werkvormen?' antwoordden de drie leraren dat het werkvormen zijn waar voornamelijk de leerlingen aan de slag gaan met de leerstof. Het is de bedoeling dat de leerlingen de leerstof zelf verwerven en verwerken.

De drie leraren zijn ook bereid om deze soort van werkvormen toe te passen en doen dit ook in hun lespraktijk. Wellicht doen ze dit niet altijd maar proberen ze toch om de interactieve werkvormen zo vaak mogelijk toe te passen. Redenen om het soms niet te doen zijn tijdsgebrek en bepaalde leerstof die zich er niet toe leent. Toch zijn de drie leraren bereid om meer tijd in hun lessen te steken zodat ze deze interactieve werkvormen kunnen toepassen. De leraren denken alle drie dat ze om interactieve werkvormen toe te passen tablets, internet en een ruim lokaal met verplaatsbare banken nodig hebben. Computers en beamers zijn geen must maar zijn soms ook nodig volgens twee van de drie leraren.

Volgens de leraren zijn volgende lesonderdelen zeer geschikt om interactieve werkvormen op toe te passen:

- Budgetbeheer
- De overheid
- Uitgavenpatroon van gezinnen
- Behoeften

Interactieve werkvormen die de leraren al kennen zijn: groepswerk, klasgesprek, spelvormen, carrousel en presentaties geven. Groepsdiscussies, hoekenwerk en zelfstandig leren, flipped classroom, mentor en pupil, genummerde hoofden en de spin-methode zijn werkvormen die nog niet bij alle leraren bekend waren.

De leerlingen zijn echter enthousiast wanneer een van de leraren interactieve werkvormen toepast. Slechts één van de drie leraren heeft zo goed als altijd goede ervaringen bij het gebruiken van interactieve werkvormen, de andere twee leraren hebben dit soms. Toch raden zij alle drie de toekomstige leraren aan om interactieve werkvormen te gebruiken in de lespraktijk. Dit motiveert de leerlingen maar er is een kanttekening aan dit verhaal. We moeten opletten dat we niemand uit de boot laten vallen en ervoor zorgen dat we de leerlingen geleidelijk aan meer vrijheid geven zodat ze hiermee leren omgaan.

De drie leraren denken dat ze de leerstof die verwerkt wordt door middel van een interactieve werkvorm best kunnen evalueren aan de hand van een herhalingstoets of een verwerkingsopdracht. Slechts twee van de drie leraren zouden een score toekennen op attitude.

1.5.1.2 Enquête afgenomen bij de leerlingen voor het uittesten van de workshops

Steekproef: 109 leerlingen van de 180 leerlingen hebben geantwoord op de enquête.

Op de vraag of de leerlingen het vak SEI leuk vinden, antwoordden 95/109 leerlingen 'Ja'. 93/109 vinden het onderwijsvak bovendien ook zinvol. 11/109 vinden SEI zinvol in sommige gevallen. 5/109 leerlingen vinden het vak helemaal niet zinvol.

Het gezinsbudget, betaalmiddelen en de overheid zijn de favoriete onderwerpen van de leerlingen.

We stelden de leerlingen ook de vraag of ze wisten wat 'een werkvorm' is. 29/109 leerlingen gaven aan dat dit de manier is waarop de leraar lesgeeft. De werkvormen die de leraren SEI gebruiken in Kindsheid Jesu Hasselt zijn presentaties geven, groepswerk en een klasgesprek. 89/109 leerlingen vinden het leuk wanneer hun leraar één van deze werkvormen frequent gebruikt. Voor 9/109 leerlingen maakt het niet zoveel uit hoe de leraar lesgeeft en 2/109 leerlingen vinden het niet leuk als de leraar interactieve werkvormen gebruikt tijdens de les.

We vroegen de leerlingen ook hoe de lessen SEI leuker gemaakt kunnen worden. Hun antwoord hierop was dat ze het fijn zouden vinden als ze meer in groepen kunnen werken, Kahoot-quizen kunnen doen of spelletjes die met SEI te maken hebben, kunnen spelen.

1.5.2 Verwerking interview

In bijlage 1 kan u het uitgeschreven interview met pedagogisch directeur van de middenschool terugvinden. Hieronder een samenvatting van het interview.

Uit het interview hebben we geleerd dat de middenschool van Kindsheid Jesu een school is die heel sterk inzet op differentiatie en individuele begeleiding. We hoorden dat de school hun klasgroepen heterogeen samenstelt. Dit wil zeggen dat leerlingen die Latijn volgen in het tweede jaar perfect in de klas kunnen zitten met leerlingen die moderne wetenschappen volgen. In heterogene klasgroepen vinden we leerlingen terug met zeer verschillende niveaus. Aan de ene kant hebben we sterke leerlingen die veel uitdaging nodig hebben. Dan hebben we de middenmoot en de zwakkere leerlingen die meer begeleiding nodig hebben.

Om te beginnen krijgt alle klassen iedere week een verrijkinguur waarin de leerlingen meer te weten komen over enerzijds leren leren en anderzijds sociale vaardigheden. Afspraken worden samen met de leerlingen opgesteld aan het begin van het schooljaar en bij ieder rapport geëvalueerd door de klastitularis.

Voor de sterkere leerlingen in een bepaalde klasgroep en leerlingen die heel gedemotiveerd zijn, voorziet de school verbredingsprojecten waarbij deze leerlingen twee lessen uit de klas gehaald worden om zo'n project uit te voeren. Deze projecten verschillen van thema per semester of trimester. Voor deze projecten werkt de school vaak samen met externen zoals hogescholen of vrijwilligers.

Voor de leerlingen die meer gebaat zijn met extra hulp voorziet de school vlinderuren. Tijdens deze vlinderuren vinden we twee leraren terug in een klas. Deze tweede leraar wordt ingezet ter ondersteuning van de andere leraar en de leerlingen.

De leerlingen met een zware achterstand in het algemeen of voor een bepaald onderwijsvak worden soms ook op bepaalde momenten uit de klas gehaald om zichzelf bij te werken voor hun moeilijk vak met de nodige ondersteuning van een leraar of worden in bijzondere gevallen voorzien van een individueel aangepast lessenrooster, opgesteld door de school. Dit om leerlingen optimaal en individueel te kunnen ondersteunen.

Om alle voorzieningen waar te kunnen maken, verdeelt de middenschool de klassen in vijf minischolen of units waarbij iedere unit vier klasgroepen bevat. Ook heeft iedere unit een zorgleraar en een studiebegeleider die erop toezien dat alle klasgroepen zowel op vlak van studeren als welbevinden optimaal opgevolgd worden. Wekelijks wordt er met alle zorgleraren, studiebegeleiders, coördinatoren en de pedagogisch directeur samengezeten om alle klasgroepen op te volgen. Individuele lessenroosters, verbredingsprojecten en andere oplossingen op vlak van zorg worden dan besproken.

Organisatie, differentiatie en welbevinden van alle leerlingen en leraren draagt deze school dus hoog in het vaandel.

1.6 Rapporteren

1.6.1 Antwoorden op onderzoeksvragen

Onderzoeksvraag 1: Wat is economie?

Economie is de wetenschap die zich bezighoudt met het onderzoeken van de menselijke behoeftebevrediging. De keuzes van de mens bij consumptie, productie en distributie worden hier geanalyseerd. Economie bestaat uit twee deelreinen: de micro- en macro-economie. Micro-economie bestudeert de economie binnen de gezinnen en bedrijven. Een voorbeeld van een lesonderwerp uit de micro-economie is het uitgavepatroon van een gezin. Macro-economie daarentegen bestudeert de wereldwijde economie. Een lesonderwerp binnen dit deelreinen kunnen de internationale handelsrelaties zijn. (Coeck, Geuens, 2017) (Coeck, Janssens, Geuens, 2008) (Collective, 2014) (Dhollander, Debels, De Bruyn, 2012) (Maurits, Janssens, 2017)

Het vak economie in het secundair onderwijs kan opgedeeld worden in verschillende vakgebieden: logistiek, boekhouden, handelseconomie, marketing, bedrijfseconomie, handel ... Leerlingen die in de tweede graad kiezen voor de richting 'Economie' krijgen het vak vier lestijden per week. Binnen de economie komen lesonderwerpen aan bod zoals: de activiteiten binnen een onderneming, productie binnen een onderneming, ondernemingsmotieven, waarom mensen werken, succesvolle ondernemingen, kleine en grote ondernemingen,...

(Coeck, Geuens, 2017) (Coeck, Janssens, Geuens, 2008) (Collective, 2014) (Dhollander, Debels, De Bruyn, 2012) (Maurits, Janssens, 2017)

Samengevat:

Economie = wetenschap van menselijke behoeftebevrediging

←
MICRO-ECONOMIE
Gezinnen

→
MACRO-ECONOMIE
Wereldwijd

Economie in het secundair onderwijs: 4 lestijden per week

- Logistiek
- Boekhouden
- Handelseconomie
- Marketing
- Bedrijfseconomie
- Handel
- ...

Onderzoeksvraag 2: Wat houdt het nieuwe onderwijsvak vak Mens en samenleving in?

Financiële geletterdheid is een nieuw onderwijsvak dat ingericht wordt in de eerste graad van het secundair onderwijs in alle onderwijsnetten. Binnen het katholiek onderwijs zal dit nieuwe vak 'Mens en samenleving' heten. Hoe de scholen dit vak inrichten in de eerste graad, kiezen ze zelf. Ze zijn hierin autonoom. Mens en samenleving ondersteunt jongeren in hun ontwikkeling tot kritische en zelfredzame burgers in een diverse samenleving.

Het huidige onderwijsvak SEI zal niet verdwijnen maar wordt wel herzien en zal in de toekomst een andere naam krijgen. Leerlingen die als optie economie kiezen, zullen naast het vak Mens en samenleving ook het vak SEI krijgen. Het nieuwe SEI kan enerzijds een verdieping zijn van de leerstofonderdelen die binnen het vak Mens en samenleving behandeld werden en anderzijds volledig nieuwe leerstof bevatten betreffende economie.

Binnen het vak Mens en samenleving kunnen er ook linken gelegd worden met de transversale eindtermen die vanaf volgend schooljaar behaald moeten worden aan het einde van de eerste graad. Het gaat hier dan over eindtermen over burgerschapscompetenties, onderzoekscompetenties en sociaal-relatieve competenties.

Samengevat**Wat is het?**

Mens en samenleving

nieuw onderwijsvak

Kennis en vaardigheden in verband met:

- Financiële geletterdheid
- Duurzaamheid
- Communicatie
- Samenwerking
- Burgerschap

Voor wie?

Leerlingen uit de eerste graad van het secundair onderwijs.

Gebruikte bronnen:**LEERPLANNEN:**

- Vlaamse Overheid (2019). *Ontwerpleerplan Mens en samenleving*. Geraadpleegd van https://pincette.katholiekonderwijs.vlaanderen/meta/properties/dc-identifier/Cur-20190320-38?fbclid=IwAR2qyE_ivO1n3zs3uk9KcxMPtDOZ_AI8_mx6SJ3nR5Puy9tpCmhIT0PFbho

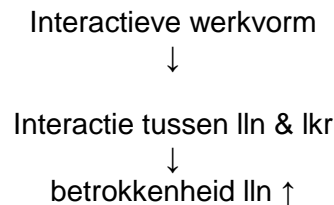
WEBSITES:

- Socio-economische initiatie (2012, 29 september). Geraadpleegd op 11 september 2018, van https://nl.wikipedia.org/wiki/Sociaal-economische_initiatie
- Socio Economische Initiatie (SEI). (2017, 25 september). Geraadpleegd op 11 september 2018, van <https://www.leiepoortdeinze.be/index.php/vakken/152-socio-economische-initiatie-SEIsamenleving>
- Nieuw vak Mens & samenleving in katholiek onderwijs (sd). Geraadpleegd op 29 mei 2019, van <https://www.kuleuven.be/thomas/page/mens-en-samenleving/>

Onderzoeksvraag 3: Wat is een interactieve werkvorm?

Een interactieve werkvorm is een werkvorm waarbij de leraar in interactie treedt met de leerlingen maar ook de leerlingen onderling. Onder de interactieve werkvormen vinden we onder andere de coöperatieve werkvormen terug. Bij deze werkvormen is het niet de bedoeling dat de leraar doceert. De leerlingen moeten samenwerken. Door leerlingen te laten samenwerken kunnen we de kansen verhogen op het succesvol verwerven en verwerken van kennis en het oefenen van vaardigheden.

Voorbeelden van interactieve werkvormen zijn: parallel of complementair groepswork, flitsen, interviews, hoekenwerk, brainstorm,...

Samengevat**Wat is het?****Wanneer te gebruiken?**

Interactieve werkvormen kunnen gebruikt worden bij alle leerstofonderdelen die zich hiertoe lenen.

Gebruikte bronnen:**WEBSITES:**

- Coöperatieve werkvormen (2018). Geraadpleegd op 11 september 2018, van <https://wijleren.nl/cooperatieve-werkvormen-artikel.php>
- Interactieve werkvormen (2008). Geraadpleegd op 11 september 2018, van http://www.steunpuntgok.be/secundair_onderwijs/materiaal/lesmateriaal/bronnenboek/index.aspx
- GOK, S. T. E.U. N. P. U. N. T. (2018). Steunpunt gelijke onderwijskansen. Geraadpleegd op 13 maart 2018, van: http://www.steunpuntgok.be/secundair_onderwijs/materiaal/lesmateriaal/bronnenboek/interactieve_werkvormen.aspx

Onderzoeksvraag 4: Welke leerstofonderdelen zijn geschikt om op een interactieve manier te verwerken?

In het leerplan van het vak Mens en samenleving vinden we volgende leerstofonderdelen terug:

Thema's:

- **Ik als persoon**
 - > De keuzes die jongeren maken op vlak van budget, mediagebruik en betaalmiddelen.
- **Ik en mijn relatie met anderen**
 - > Beïnvloeding van de jongeren als consument.
 - > Het gezinsbudget.
- **Ik en mijn relatie tot de samenleving**
 - > De werking van ondernemingen/organisaties en hun maatschappelijke rol.
 - > Rol van de overheid.
 - > Belang van mensen- en kinderrechten.

Aan de hand van de informatie in het leerplan en enkele criteria hebben we volgende leerstofonderdelen geselecteerd om te verwerken tot een interactieve workshop:

- Verkooppunten
- Wat beïnvloedt het koopgedrag van jongeren?
- Betaalmiddelen
- Budgetbeheer
- Inkomstenbronnen van gezinnen
- Uitgavepatroon van gezinnen

Er werd rekening gehouden met de volgende criteria en aanwezige voorkennis:

- ✓ Interessegebieden van leerlingen
- ✓ Gebaseerd op leerstofonderdelen die vanuit SEI zouden overvloeien naar het vak Mens en samenleving. Op het moment van de beslissingen konden we ons nog niet baseren op het ontwerpleerplan van Mens en samenleving. Ideeën die na het doorlezen van het ontwerpleerplan niet meer van toepassing waren, zijn ook niet uitgewerkt.
- ✓ Reeds bestaande workshops waarop we ons konden baseren (bestaande budgetspelen die handelen over het thema budgetbeheer, eerder ontworpen escaperooms over allerlei thema's ...)

Gebruikte bronnen:**ONTWERPLEERPLAN MENS EN SAMENLEVING EN DECREET TRANSVERSALE EINDTERMEN:**

- Vlaamse Overheid (2019). *Ontwerpleerplan Mens en samenleving*. Geraadpleegd van https://pincette.katholiekonderwijs.vlaanderen/meta/properties/dc-identifier/Cur-20190320-38?fbclid=IwAR2qyE_ivO1n3zs3uk9KcxMPtDOZ_Ai8_mx6SJ3nR5Puy9tpCmhIT0PFbh_o
- Vlaamse Overheid (2018). *Decreet transversale eindtermen*. Geraadpleegd van <https://www.vlaanderen.be/nbwa-news-message-document/document/09013557802465bb>

Onderzoeksvraag 5: Welke interactieve werkvormen zijn geschikt om te gebruiken bij de geselecteerde leerstofonderdelen?

We hebben de interactieve werkvormen gekoppeld aan de leerstofonderdelen en de daarbij horende leerplandoelstellingen. Hieronder vindt u een overzicht:

Werkvorm	Gekoppelde doelstellingen en transversale eindtermen
<p>Stadsspel</p>	<p>Leerplandoelstellingen:</p> <p>LPD2: De leerlingen onderbouwen een mening over sociaal-maatschappelijke en economische feiten, thema's en trends met argumenten die gebaseerd zijn op betrouwbare informatie.</p> <p>LPD15: De leerlingen dragen bij aan een welomschreven groepsopdracht bij aan het tot stand komen van een gezamenlijk resultaat: ze passen basisregels en strategieën toe, ze hanteren (sociale) rollen en interacties en gebruiken vormen van tijdsplanning en taakverdeling.</p> <p>LPD20: De leerlingen verklaren hoe verkooppraktijken, reclame, peers, (sociale) media, milieu en sociale achtergrond behoeften creëren.</p> <p>LPD21: De leerlingen beargumenteren hun keuzegedrag bij aankopen rekening houdend met aspecten van verantwoord consumeren.</p> <p>LPD22: De leerlingen lichten de mogelijke risico's van lenen en schuld toe.</p> <p>Transversale eindtermen:</p> <p>1. Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeembdenken, informatieverwerking en samenwerken</p> <p>Geschikte (leer-)activiteiten, strategieën en tools inzetten om informatie digitaal en niet digitaal kritisch te verwerven, beheren en verwerken rekening houdend met het beoogde leerresultaat en –proces.</p> <p><i>1.3: De leerlingen hanteren een geschikte zoekstrategie uit een aantal aangereikte bij het selecteren van digitale en niet digitale bronnen en informatie om een aangereikte informatievraag te beantwoorden.</i></p> <p>Samen het leerproces vormgeven.</p> <p><i>1.17: De leerlingen passen vaardigheden van samen leren toe om een leerdoel te realiseren.</i></p> <p>Domeinspecifieke terminologie, symbolen en voorstellingen hanteren.</p> <p><i>1.18: De leerlingen gebruiken schooltaal en domeinspecifieke taal in functie van het leerproces.</i></p>

	<p>4. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven</p> <p>De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen. <i>4.13: De leerlingen verklaren de impact van globale uitdagingen van duurzame ontwikkeling op het lokale niveau.</i></p> <p>5. Sociaal-relatieve competenties</p> <p>Interpersoonlijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken. <i>5.5: De leerlingen dragen in groepsactiviteiten met een welomschreven opdracht actief bij aan de uitwerking van een gezamenlijk resultaat.</i></p>
<p>Bedrijfsbezoek</p>	<p>Leerplandoelstellingen:</p> <p>LPD15: De leerlingen dragen bij een welomschreven groepsopdracht bij aan het tot stand komen van een gezamenlijk resultaat: ze passen basisregels en strategieën toe, ze hanteren (sociale) rollen en interacties en gebruiken vormen van tijdsplanning en taakverdeling.</p> <p>LPD25: De leerlingen lichten de activiteiten toe van verschillende soorten ondernemingen en organisaties in de eigen leefomgeving met aandacht voor: het onderscheid tussen goederen en diensten, het onderscheid tussen handelsondernemingen, productieondernemingen en dienstverlenende ondernemingen en profit en non-profit ondernemingen/organisaties.</p> <p>LPD26: De leerlingen lichten de impact van beslissingen van ondernemingen en organisaties op de omgeving toe met aandacht voor: gevolgen van keuzes omtrent winst, concurrentiepositie en maatschappelijk verantwoord ondernemen en het belang van de sociale sector.</p> <p>LPD29: De leerlingen verklaren de impact van globale uitdagingen van duurzame ontwikkeling op lokaal niveau.</p> <p>Transversale eindtermen:</p> <p>1. Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken</p> <p>Geschikte (leer-)activiteiten, strategieën en tools inzetten om informatie digitaal en niet digitaal kritisch te verwerven, beheren en verwerken rekening houdend met het beoogde leerresultaat en –proces.</p>

	<p><i>1.3: De leerlingen hanteren een geschikte zoekstrategie uit een aantal aangereikte bij het selecteren van digitale en niet digitale bronnen en informatie om een aangereikte informatievraag te beantwoorden.</i></p> <p>Samen het leerproces vormgeven. <i>1.17: De leerlingen passen vaardigheden van samen leren toe om een leerdoel te realiseren.</i></p> <p>Domeinspecifieke terminologie, symbolen en voorstellingen hanteren. <i>1.18: De leerlingen gebruiken schooltaal en domeinspecifieke taal in functie van het leerproces.</i></p> <p>4. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven</p> <p>De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen. <i>4.13: De leerlingen verklaren de impact van globale uitdagingen van duurzame ontwikkeling op het lokale niveau.</i></p> <p>5. Sociaal-relatieve competenties</p> <p>Interpersoonlijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken. <i>5.5: De leerlingen dragen in groepsactiviteiten met een welomschreven opdracht actief bij aan de uitwerking van een gezamenlijk resultaat.</i></p>
Budgetspel	<p>Leerplandoelstellingen:</p> <p>LPD10: De leerlingen maken in gesimuleerde situaties budgettaire keuzes voor zichzelf rekening houdend met beschikbare middelen.</p> <p>LPD15: De leerlingen dragen bij een welomschreven groepsopdracht bij aan het tot stand komen van een gezamenlijk resultaat: ze passen basisregels en strategieën toe, ze hanteren (sociale) rollen en interacties en gebruiken vormen van tijdsplanning en taakverdeling.</p> <p>LPD20: De leerlingen verklaren hoe verkooppraktijken, reclame, peers, (sociale) media, milieu en sociale achtergrond behoeften creëren.</p> <p>LPD21: De leerlingen beargumenteren hun keuzegedrag bij aankopen rekening houdend met aspecten van verantwoord consumeren.</p> <p>LPD22: De leerlingen lichten de mogelijke risico's van lenen en schuld toe.</p>

LPD23: De leerlingen ontleden een gesimuleerd gezinsbudget vanuit een inzicht in het onderscheid tussen inkomsten en uitgaven op korte en lange termijn en begrippen als sparen en rente.

Transversale eindtermen:

1. Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeembegrip, informatieverwerking en samenwerken

Geschikte (leer-)activiteiten, strategieën en tools inzetten om informatie digitaal en niet digitaal kritisch te verwerven, beheren en verwerken rekening houdend met het beoogde leerresultaat en –proces.

1.3: De leerlingen hanteren een geschikte zoekstrategie uit een aantal aangereikte bij het selecteren van digitale en niet digitale bronnen en informatie om een aangereikte informatievraag te beantwoorden.

Samen het leerproces vormgeven.

1.17: De leerlingen passen vaardigheden van samen leren toe om een leerdoel te realiseren.

Domeinspecifieke terminologie, symbolen en voorstellingen hanteren.

1.18: De leerlingen gebruiken schooltaal en domeinspecifieke taal in functie van het leerproces.

4. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven

Omgaan met diversiteit in het samenleven en het samenwerken.

4.2: De leerlingen gaan respectvol en constructief om met individuen en groepen in een diverse samenleving.

De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen.

4.13: De leerlingen verklaren de impact van globale uitdagingen van duurzame ontwikkeling op het lokale niveau.

5. Sociaal-relatieve competenties

Interpersoonlijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken.

5.5: De leerlingen dragen in groepsactiviteiten met een welomschreven opdracht actief bij aan de uitwerking van een gezamenlijk resultaat.

<p>Escaperoom</p>	<p>Leerplandoelstellingen:</p> <p>LPD11: De leerlingen beoordelen de veiligheid, risico's en kosten verbonden aan het gebruik van betaalmiddelen en verkoopkanalen met aandacht voor preventie van bedrog en fraude.</p> <p>LPD15: De leerlingen dragen bij aan een welomschreven groepsopdracht bij aan het tot stand komen van een gezamenlijk resultaat: ze passen basisregels en strategieën toe, ze hanteren (sociale) rollen en interacties en gebruiken vormen van tijdsplanning en taakverdeling.</p> <p>Transversale eindtermen:</p> <p>1. Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeemdenken, informatieverwerking en samenwerken</p> <p>Geschikte (leer-)activiteiten, strategieën en tools inzetten om informatie digitaal en niet digitaal kritisch te verwerven, beheren en verwerken rekening houdend met het beoogde leerresultaat en –proces.</p> <p><i>1.3: De leerlingen hanteren een geschikte zoekstrategie uit een aantal aangereikte bij het selecteren van digitale en niet digitale bronnen en informatie om een aangereikte informatievraag te beantwoorden.</i></p> <p>Samen het leerproces vormgeven.</p> <p><i>1.17: De leerlingen passen vaardigheden van samen leren toe om een leerdoel te realiseren.</i></p> <p>Domeinspecifieke terminologie, symbolen en voorstellingen hanteren.</p> <p><i>1.18: De leerlingen gebruiken schooltaal en domeinspecifieke taal in functie van het leerproces.</i></p> <p>4. Burgerschapscompetenties met inbegrip van competenties inzake samenleven</p> <p>De wederzijdse invloed tussen maatschappelijke domeinen en ontwikkelingen en de impact ervan op de (globale) samenleving en het individu kritisch benaderen.</p> <p><i>4.13: De leerlingen verklaren de impact van globale uitdagingen van duurzame ontwikkeling op het lokale niveau.</i></p> <p>5. Sociaal-relatieve competenties</p> <p>Interpersoonlijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken.</p> <p><i>5.5: De leerlingen dragen in groepsactiviteiten met een welomschreven opdracht actief bij aan de uitwerking van een gezamenlijk resultaat.</i></p>
-------------------	--

Onderzoeksvraag 6: Wat zijn de voor- en nadelen van het gebruik van de geselecteerde werkvormen?

Aan het gebruik van de geselecteerde werkvormen zijn zowel voor- als nadelen verbonden. Hieronder kan u een overzicht vinden van de gekozen werkvormen samen met hun voor- en nadelen:

Werkvorm	Voordelen	Nadelen
Stadsspel	<p>De leerlingen zijn actief bezig met het verwerken van de leerstof.</p> <p>De leerlingen verwerven inzicht in de aan- en verkoop van producten in winkels.</p> <p>De leerlingen leren welke invloed reclame heeft op het koopgedrag van mensen.</p> <p>De leerlingen leren hoe winkels producten uitstellen en welke invloed dit heeft op het koopgedrag van consumenten.</p> <p>De leerlingen verwerven inzicht in de werking van het openbaar vervoer.</p> <p>De leerlingen leren welke gevaren er schuilen achter het lenen van geld (kopen op afbetaling).</p>	<p>Organisatorisch moeilijk om elke groep van een begeleider te voorzien.</p> <p>Openingsuren van winkels die niet overeenstemmen met het aanvangsuur van het stadsspel.</p>
Budgetspel	<p>De leerlingen leren spelenderwijs omgaan met geld.</p> <p>De leerlingen krijgen meer inzicht in het uitgavenpatroon en het koopgedrag van zichzelf en gezinnen in het algemeen.</p> <p>De leerlingen leren omgaan met onvoorziene omstandigheden.</p>	<p>De leerlingen verwerken hier niet echt leerstof, ze moeten eerst voldoende voorkennis hebben over het budget alvorens ze dit spel kunnen spelen. Het spel wordt meer gespeeld ter bewustwording.</p>

Bedrijfsbezoek	De leerlingen krijgen inzicht in de werking van een bedrijf. De theorie die de leerlingen in de klas leerden wordt nu omgezet in een praktijkvoorbeeld.	Indien grote groepen, voldoende begeleiders nodig.
Escaperoom	De leerlingen verwerken de leerstof zelfstandig of per twee. De leerlingen leren spelenderwijs bij over betaalmiddelen. De leerlingen leren probleemoplossende strategieën toepassen.	Organisatorisch: er moeten voldoende computers aanwezig zijn zodat iedere leerling afzonderlijk de escaperoom kan spelen.

Onderzoeksvraag 7: Hoe kunnen de gebruikte werkvormen geëvalueerd worden?

Leraren vinden het vaak moeilijk om interactieve werkvormen te evalueren. Daarom maken we hieronder een lijst met mogelijke evaluatievormen voor de door ons uitgewerkte workshops.

Werkvorm	Evaluatie
<p>Stadsspel</p>	<p><u>Attitude</u> Bij de uitvoering van het stadsspel kunnen de leerlingen geëvalueerd worden op attitude. Omdat het niet altijd mogelijk is om een begeleider met iedere groep mee te sturen is het nuttiger om te werken met een peerevaluatie i.p.v. een quoterings door een aanwezige leraar. Het is hierbij de bedoeling dat binnen een groepje de groepsleden elkaar gaan evalueren. De leerlingen zouden voor aanvang van het spel drie rubrieken kunnen opsommen waaraan zij belang hechten op vlak van attitude. Vervolgens vullen ze na het stadsspel de peerevaluatie in met specifieke aandacht voor de door hun gekozen rubrieken. Zo kunnen ze zichzelf controleren of ze de vooraf zelf opgestelde regels hebben kunnen naleven. In bijlage 5 kan u een voorbeeld vinden van een peerevaluatie voor het stadsspel.</p> <p><u>Inhoud</u> Evalueren op inhoud is ook mogelijk. Het is hierbij vooral belangrijk dat de leerlingen effectief ook de samenhang en het belang inzien van de uitvoering van het stadsspel. We kiezen er daarom voor om de leerlingen een mindmap te laten invullen met allerlei belangrijke begrippen, voorbeelden ... die ze doorheen het spel geleerd hebben. Op deze mindmap wordt een score toegekend. Via deze weg hebben de leerlingen ook een samenvatting waarop ze kunnen terugvallen bij het studeren van de leerstof voor een toets of het examen. In bijlage 5 kan u een voorbeeld vinden van zo'n mindmap.</p>
<p>Bedrijfsbezoek</p>	<p><u>Attitude</u> Ook tijdens het bedrijfsbezoek kunnen we evalueren op attitude. Hier kan opnieuw gewerkt worden met een peerevaluatie en/of een zelfevaluatie. Zo leren de leerlingen ook zichzelf te evalueren. In bijlage 4 vindt u een voorbeeld van een zelfevaluatie.</p> <p><u>Inhoud</u> Tijdens het bedrijfsbezoek werd er gewerkt met Classkick. De leerlingen moesten hierbij vragen beantwoorden binnen hun werkgroep. De antwoorden die ze hierbij gaven kunnen geëvalueerd worden op diepgang en grondigheid. In bijlage 8 vindt u het Classkick document terug.</p>

Budgetspel	Het budgetspel wordt eerder gezien als een inleiding of herhaling van het hoofdstuk rond gezinsinkomen en -uitgaven. Het is daarom niet nodig om deze interactieve workshop te evalueren. Occasioneel kan er een nabespreking gedaan worden waarin de verschillende situaties nogmaals besproken worden. Kwamen de gezinnen rond met hun inkomen? Zijn de meningen omtrent geld veranderd na het spelen van het spel? Deze nabespreking kan gevoerd worden in de vorm van een stellingenspel.
Escaperoom	<u>Inhoud</u> Het is de bedoeling dat de leerlingen via de escaperoom de leerstof rond betaalmiddelen spelenderwijs verwerven en verwerken. We kunnen de escaperoom evalueren d.m.v. een meerkeuze toets af te nemen via een ICT-tool, bij voorkeur Socrative. Zowel de leerlingen als de leraar krijgen op deze manier een beeld of ze de leerstof begrepen hebben. Bovendien is het ook nog eens een goede herhaling. In bijlage 6 vindt u een voorbeeld van een meerkeuzetoets, gemaakt in Socrative.

2 Ontwerponderzoek

2.1 Uitgewerkte materialen

2.1.1 Stadsspel

Het idee

Bij het ontwerpen van ons stadsspel hebben we vooral rekening gehouden met de interesses van de leerlingen en de gebruiksvriendelijkheid van de materialen. We willen gaan voor een innoverende aanpak waarbij de leerlingen meegenomen worden op een reis doorheen de mooie Limburgse stad, Hasselt. Hierbij komen de leerlingen heel wat te weten over wat de stad haar toeristen en inwoners te bieden heeft. Het thema van onze reis is dan ook 'Een reis door Hasselt'. Het materiaal dat we willen gebruiken wordt dan ook conform dit thema uitgewerkt.

Concrete uitwerking

De leerlingen worden in groepen verdeeld. Elke groep ontvangt een reiskoffer met daarin heel wat materiaal dat ze gedurende het hele spel nodig zullen hebben. De reiskoffer bestaat uit een linker- en rechterzijde. Aan de linkerzijde vind je een instructieblad met daarop uitgelegd wat het doel van het spel is en de spelregels. Op de achterkant van het instructieblad vind je de materiaallijst van de reiskoffer. Het is de bedoeling dat alle groepen op het einde van het spel nakijken of het materiaal dat vermeld wordt op het materiaalblad nog steeds aanwezig is in de reiskoffers. Daarnaast vind je aan deze zijde ook twee stadsplannen van Hasselt terug. Hierop worden alle locaties aangeduid waar de leerlingen naartoe moeten gaan. Er is ook een infobrochure te vinden waarop de leerlingen heel wat nuttige info vinden die hun tijdens het spel goed kan helpen. Voor de begeleider van elke groep is er ook nog een briefomslag voorzien waarin de verbeterleutel zit. Zo kan hij/zij de leerlingen op weg helpen of bijsturen waar nodig. Tot slot vinden de leerlingen ook aan de linkerzijde de briefomslag met nummer '1' erop vermeld. Hierin zit de 'boarding pass' die de leerlingen vertelt wat de vertrek- en eindbestemming zal zijn van hun reis door Hasselt. De groepen zullen in twee gesplitst worden omwille van het groot aantal leerlingen. Hierdoor zijn er dus twee verschillende vertrekpunten maar in beide gevallen met eenzelfde eindbestemming.

Figuur 2 Boarding passes stadsspel.

Aan de rechterzijde van de reiskoffer vind je de overige briefomslagen genummerd van twee tot veertien. Elke groep heeft een briefomslag met een ander nummer vooraan zitten. Dit om ervoor te zorgen dat de verschillende groepen niet gelijktijdig op eenzelfde locatie aankomen. In elke briefomslag zit een opdrachtkaartje waarop de leerlingen een aantal vragen zullen moeten beantwoorden. Daarnaast kan het zijn dat ze voor het oplossen van een opdracht een bijlage nodig hebben. Deze zit dan ook in de briefomslag. Verder vinden ze een nieuwe instapkaart in de briefomslag waarbij op de rechterzijde vermeld staat wat het volgende checkpoint is en aan de linkerzijde staat het stappenplan van de opdracht die ze hier zullen moeten uitvoeren. Zie op volgende bladzijde voor een voorbeeld.

Voorbeeld instapkaart:

Stap 1: Ga naar de oude vestiging van Mediamarkt.

Stap 2: Vul de bijhorende vragen in op het opdrachtenblad (in de enveloppe).

Stap 3: Neem met je groep een selfie bij het gebouw om te bewijzen dat je er geweest bent.

Stap 4: Ga nu naar het volgende checkpoint.

Checkpoint 5
Locatie: Oude vestiging Media Markt

Figuur 3 Boarding pass checkpoint.

Stappenplan van de uit te voeren opdracht bij dit checkpoint.

De locatie van het checkpoint.

Voorbeeld opdrachtenkaart:

Checkpoint 5

Opdracht:

Waar is de nieuwe vestiging van MediaMarkt?

Waarom zou winkelketen MediaMarkt gekozen hebben haar winkel te verhuizen naar een andere plaats in Hasselt? (tip: huurprijzen)

.....

.....

.....

Figuur 4 Opdrachtenkaart checkpoint.

Doel van het spel

Het doel van het spel is dat de leerlingen zoveel mogelijk correcte opdrachten inleveren en vervolgens zo snel mogelijk op de eindbestemming aankomen.

Evaluatie

In onderzoeksvraag zeven (p.31 – 32) wordt besproken hoe we het stadsspel kunnen evalueren op attitude en inhoud. In bijlage 4 en 5 kan u de uitgewerkte evaluatieprotocollen terugvinden.

Differentiatie:

Een extra begeleider.

Groepen met zwakkere leerlingen kunnen beroep doen op een extra begeleider of leraar indien deze beschikbaar is.

Verschillende leerinhouden binnen verschillende interessegebieden.

In het stadsspel zitten meerdere leerstofonderdelen verwerkt en brachten we de leerlingen ook naar verschillende soorten locaties (financiële instellingen, restaurants, ketenwinkels, de Hogeschool PXL, The Century ...) Door deze grote verscheidenheid speelden we weer in op de interesses van de leerlingen.

Voorkennis.

Sommige leerlingen hebben meer of minder voorkennis over de stad. Zo kunnen ze elkaar aanvullen waar nodig.

Draaiboeken stadsspel

Draaiboek stadsspel voormiddag 12 maart 2019 (aantal keer uitgetest voorheen: 0)

Uur	Activiteit	Opmerkingen
+/- 9u15	De leerlingen komen aan op het Dusartplein in Hasselt. → Unit 1 (2 klassen): 31 leerlingen	<i>We hebben afgesproken onder het afdak van de Provinciale bibliotheek. Hier is voldoende ruimte om de grote groep een gezamenlijke instructie te geven.</i>
9u15 – 9u30	Gezamenlijke instructie over de werking van het stadsspel. + Meedelen groepsverdeling.	
9u30 – 11u30	De leerlingen spelen in groep het stadsspel.	<i>Ieder groepje telt ongeveer 5 à 7 leerlingen en wordt vergezeld door een begeleider van de PXL en/of leraar van de school.</i>
11u30 – 11u45	Verzamelen aan de startplaats (Provinciale bibliotheek). De gebruikte materialen worden ingeleverd en vervolgens gecontroleerd. De winnende groep van het spel wordt bekend gemaakt en ontvangt een kleine attentie.	
11u45	De leerlingen vertrekken met de bus naar de volgende activiteit.	<i>De bus vertrekt vanop het Dusartplein dus we spreken opnieuw af aan de Provinciale bibliotheek.</i>

Draaiboek stadsspel namiddag 12 maart 2019 (aantal keer uitgetest voorheen: 1)

HET UUR	DE ACTIVITEIT	OPMERKINGEN
Ongeveer 12u30	De leerlingen komen aan op het Dusartplein in Hasselt Unit 3 (3 klassen): 28 leerlingen	<i>We hebben afgesproken onder het afdak van de Provinciale bibliotheek. Hier is voldoende ruimte om de grote groep een gezamenlijke instructie te geven.</i>
12u30 – 12u45	Gezamenlijke instructie over de werking van het stadsspel. + Meedelen groepsverdeling.	
12u45 – 14u45	De leerlingen spelen in groep het stadsspel.	<i>Ieder groepje telt ongeveer 5 à 7 leerlingen en wordt vergezeld door een begeleider van de PXL en/of leraar van de school.</i>
14u45 – 15u00	Verzamelen aan de startplaats (Provinciale bibliotheek). De gebruikte materialen worden ingeleverd en vervolgens gecontroleerd. De winnende groep van het spel wordt bekend gemaakt en ontvangt een kleine attentie.	
15u00	De leerlingen vertrekken te voet terug richting school. (Kindsheid Jesu Hasselt).	

Draaiboek stadsspel voormiddag 14 maart 2019 (aantal keer uitgetest voorheen: 2)

HET UUR	DE ACTIVITEIT	OPMERKINGEN
Ongeveer 9u15	De leerlingen komen aan op het Dusartplein in Hasselt Unit 4 (2 klassen): 29 leerlingen	<i>We hebben afgesproken onder het afdak van de Provinciale bibliotheek. Hier is voldoende ruimte om de grote groep een gezamenlijke instructie te geven.</i>
9u15 – 9u30	Gezamenlijke instructie over de werking van het stadsspel. + Meedelen groepsverdeling.	
9u30 – 11u30	De leerlingen spelen in groep het stadsspel.	<i>Ieder groepje telt ongeveer 5 à 7 leerlingen en wordt vergezeld door een begeleider van de PXL en/of leraar van de school.</i>
11u30 – 11u45	Verzamelen aan de startplaats (Provinciale bibliotheek). De gebruikte materialen worden ingeleverd en vervolgens gecontroleerd. De winnende groep van het spel wordt bekend gemaakt en ontvangt een kleine attentie.	
11u45	De leerlingen vertrekken met de bus naar hun andere activiteit.	<i>De bus vertrekt vanop het Dusartplein dus we spreken opnieuw af aan de Provinciale bibliotheek.</i>

Draaiboek stadsspel namiddag 14 maart 2019 (aantal keer uitgetest voorheen: 3)

HET UUR	DE ACTIVITEIT	OPMERKINGEN
Ongeveer 12u30	De leerlingen komen aan op het Dusartplein in Hasselt Unit 5 (2 klassen): 40 leerlingen	<i>We hebben afgesproken onder het afdak van de Provinciale bibliotheek. Hier is voldoende ruimte om de grote groep een gezamenlijke instructie te geven.</i>
12u30 – 12u45	Gezamenlijke instructie over de werking van het stadsspel. + Meedelen groepsverdeling	
12u45 – 14u45	De leerlingen spelen in groep het stadsspel	<i>Ieder groepje telt ongeveer 5 à 7 leerlingen en wordt vergezeld door een begeleider van de PXL en/of leraar van de school.</i>
14u45 – 15u00	Verzamelen aan de startplaats (Provinciale bibliotheek). De gebruikte materialen worden ingeleverd en vervolgens gecontroleerd. De winnende groep van het spel wordt bekend gemaakt en ontvangt een kleine attentie.	
15u00	De leerlingen vertrekken te voet terug richting school. (Kindsheid Jesu Hasselt).	

2.1.2 Bedrijfsbezoek

Het idee

Op vraag van de huidige leraren SEI van Kindsheid Jesu Hasselt, onze externe partner, gingen we op zoek naar een bedrijf dat ons een blik wilde laten werpen op haar productieproces. Rekening houdend met de praktische zaken van deze uitstap kozen we voor een samenwerking met Europower Generators te Nieuwerkerken. Het bedrijf produceert stroomaggregaten die in de praktijk gebruikt worden om bijvoorbeeld koelwagens, bouwwerven ... te voorzien van elektriciteit.

Concrete uitwerking

Het bedrijfsbezoek start met een algemene uitleg door de CEO van het bedrijf Luc Heylands, gevolgd door een korte rondleiding doorheen het bedrijf. Vervolgens worden de leerlingen in werkgroepen verdeeld. Binnen een werkgroep wordt een deel van het productieproces bestudeerd. De indeling van deze werkgroepen gebeurde door de leraren van Kindsheid Jesu Hasselt. Hierbij werd rekening gehouden met de interesses van de leerlingen. De werkgroepen tellen drie tot tien leerlingen afhankelijk van de afdeling waarin ze zullen meedraaien of iets zullen onderzoeken. Omdat er tijdens deze excursie vier verschillende klasgroepen het bedrijf zullen bezoeken en er nadien nog een nabespreking zal plaatsvinden in de klas, hebben we ervoor gezorgd dat binnen elke afdeling die bestudeerd zal worden leerlingen van verschillende klasgroepen zitten. Hieronder vindt u een overzicht van de verschillende werkgroepen.

Werkgroep	Uitleg	Aantal leerlingen
Ingangscntrole	De geleverde grondstoffen in het bedrijf worden gecontroleerd alvorens ze worden gestockeerd. Deze leerlingen helpen met de geleverde grondstoffen te controleren op volledigheid en kwaliteit.	3
Productie	Deze leerlingen krijgen de kans om zelf een stroomgroep in elkaar te steken en de werking ervan te bestuderen.	10
Quality control	De leerlingen in deze werkgroep testen de stroomaggregaten op hun werking en kwaliteit.	3
Ontwerpafdeling	Deze leerlingen leren hoe stroomaggregaten ontworpen worden in het atelier. Ze leren werken met de verschillende programma's die hiervoor gebruikt worden.	10
Fotografen	Deze leerlingen lopen samen met een begeleider doorheen het bedrijf en maken een fotoreportage.	3
Website + sociale media analyse	Bedrijven maken reclame om zichzelf te promoten en zo nieuwe klanten aan te trekken. De leerlingen in deze werkgroep krijgen vooraleer ze zelf aan de slag gaan een korte uitleg over het belang van reclame voor bedrijven. Vervolgens gaan de leerlingen in groepen van twee tot drie aan de slag en nemen ze de website van Europower grondig onder de loep. De leerlingen noteren vervolgens enkele tips voor Europower om hun website te optimaliseren.	22

Iedere werkgroep krijgt een iPad mee om tijdens hun workshop richtvragen te beantwoorden over de afdeling waarin ze op dat moment meedraaien. De richtvragen zijn in het programma Classkick opgesteld. Zo kunnen de begeleiders van het bedrijfsbezoek (begeleidende leraren) op elk moment zien wat de leerlingen antwoorden en feedback geven indien nodig. Om met Classkick te werken heb je internettoegang nodig. In het bedrijf dat we zullen bezoeken vormt dit geen probleem vermits er overal een goede internetverbinding is.

Figuur 5 Logo Classkick.

Als alternatief kan er ook gewerkt worden met Book Creator. Dit is een app voor de iPad waarmee je e-books kan maken. Een e-book aanmaken kan ook via een laptop en via de browser Google Chrome. Hierbij kan je opdrachten toevoegen waarbij de leerlingen antwoorden moeten typen, tekenen of inspreken. Je kan je e-book volledig zelf vorm geven. De opdrachten moeten wel verbeterd worden via het apparaat waarop het e-book ingevuld is. Een andere manier is dat de leerlingen het ingevulde e-book doorsturen naar de begeleidende leraar.

Figuur 6 Logo Book Creator.

Het doel

Het doel van het bedrijfsbezoek is dat de leerlingen een realistisch beeld krijgen van hoe een productieproces in een onderneming in elkaar zit. Op deze manier kunnen ze de theorie die ze reeds in de klas geleerd hebben aanvullen met een praktijkvoorbeeld. Het is de bedoeling dat er ook nog een verwerking plaatsvindt in de klas. Hierbij worden de ervaringen van de leerlingen, die in verschillende werkgroepen hebben meegedraaid, samen gebracht tot één geheel.

Evaluatie

In onderzoeksvraag zeven wordt besproken hoe we het bedrijfsbezoek kunnen evalueren op attitude en inhoud. In bijlage 4 kan u de uitgewerkte evaluatieprotocollen terugvinden.

Differentiatie:

De werkgroepen.

We laten de leerlingen de werkgroep kiezen waarin ze terecht willen komen. Zo kiezen ze op basis van hun interesses.

Eigen tempo.

De leerlingen krijgen veertig minuten de tijd om te werken in werkgroepen en de vragen in Classkick te beantwoorden. Het is aan de leerlingen om hun tijd zo efficiënt mogelijk in te delen en eventueel nog extra ervaringen op te doen.

Draaiboek bedrijfsbezoek voormiddag 19 maart 2019

HET UUR	DE ACTIVITEIT	OPMERKINGEN
Ongeveer 8u45	De begeleiders van PXL verzamelen in het bedrijf voor een briefing.	<i>De begeleiders die rechtstreeks naar het bedrijf gaan, zorgen ervoor dat ze om 8u45 daar zijn. De anderen verzamelen om 8u15 ten laatste op de parking van de Vilderstraat om te vertrekken naar het bedrijf.</i>
Ongeveer 9u15	De leerlingen komen aan in het bedrijf en worden verzameld in een grote zaal. 4 klassen: 52 leerlingen	<i>Adres van het bedrijf: Europower Generators BVBA Tegelrijstraat 175 3850 Nieuwerkerken</i>
9u30 – 10u00	De leerlingen krijgen een algemene uitleg over het bedrijf: <ul style="list-style-type: none"> - Wat is een onderneming? - Wat is ondernemerschap? - Wat doet Europower Generators? <p>Alle vragen worden in functie van het bezochte bedrijf beantwoord.</p>	<i>Dit deel van het bedrijfsbezoek hebben wij niet georganiseerd. Dit is voorzien door de bedrijfsleider.</i>
10u00 – 10u20	De leerlingen krijgen een rondleiding doorheen het bedrijf.	<i>De groep leerlingen wordt in twee gesplitst. De ene groep gaat mee met de bedrijfsleider, de andere groep gaat mee met de assistent. Elke groep start op een andere plaats in het bedrijf zodat ze elkaar niet tegenkomen.</i>
10u20 – 11u00	De leerlingen werken in de werkgroepen.	<i>Tijdens de rondleiding worden de leerlingen achtergelaten bij de post van hun werkgroep. Ieder groepje krijgt een iPad waarop ze de vragen via Classkick moeten invullen. Tijdens het invullen wordt feedback gegeven door Charlotte en Celine.</i>

11u00	<p>Iedereen verzamelt terug in de grote zaal waar we gestart zijn.</p> <p>De iPads worden terug verzameld.</p> <p>We bedanken de mensen van het bedrijf en trekken nog een foto met de hele groep als aandenken. We ontvangen van het bedrijf nog T-shirts met hun logo op om uit te delen aan de leerlingen.</p>	<p><i>De leerlingen doen in de bus een quiz die werd doorgegeven door de bedrijfsleider. De twaalf leerlingen die hier het hoogst op scoren krijgen een T-shirt.</i></p>
-------	---	--

2.1.3 Escaperoom

Het idee

Bij de introductie van het nieuwe onderwijsvak 'Mens en samenleving' hoort idealiter ook een vernieuwende interactieve werkvorm. Daarom hebben we gekozen om rond het thema 'betaalmiddelen' een escaperoom te ontwerpen.

Concrete uitwerking

Voor het ontwikkelen van de escaperoom gebruikten we de programma's Google Presentaties, Google Documenten en Google Formulieren. Deze programma's zijn telkens gekoppeld aan Google Drive. Leerlingen hebben bijgevolg dus een Gmail-account nodig om de escaperoom te kunnen spelen. Via een uitnodiging van de speelleider kunnen de leerlingen starten met het spelen van de escaperoom.

De context van het spel is de ontvoering van bankdirecteur Dhr. Janssens. De leerlingen zitten opgesloten in het kantoor van de bankdirecteur en moeten proberen te achterhalen waar de directeur door zijn gijzelnemers wordt schuilgehouden. De leerlingen kunnen deze plaats achterhalen door opdrachten op te lossen en zo de code van de kluis te kraken. In de kluis vinden de leerlingen een brief van de gijzelnemers waarin wordt gezegd waar Dhr. Janssens

Wanneer de leerlingen het kantoor van de Dhr. Janssens bekijken, zien ze heel wat objecten. Achter sommige objecten zit een opdracht verscholen. De opdrachten staan uiteraard in het teken van het thema betaalmiddelen. Door de opdrachten correct op te lossen, kunnen de leerlingen cijfers verzamelen. Wanneer ze alle cijfers hebben verzameld moeten ze deze nog in de juiste volgorde plaatsen. Pas wanneer de cijfers in de juist volgorde staan, kan de kluis geopend worden en de schuillocatie achterhaald worden.

Het spel kan individueel, per twee en zelfs in groep worden gespeeld. De leerlingen hebben een computer of laptop, internettoegang en schrijfgerei nodig. Dit laatste omdat er één opdracht op papier moet worden gemaakt. De overige opdrachten worden allemaal online uitgevoerd. De verbetering van de opdrachten gebeurt automatisch via de computer aangezien er achter iedere opdracht een verbeterleutel zit. De leerlingen mogen occasioneel het internet gebruiken. Normaal gezien is dit niet nodig vermits er al heel wat informatiebronnen in de opdrachten zitten verwerkt. Denk hierbij aan foto's, filmpjes, krantenartikelen

Figuur 7 Blanco escaperoom.

Figuur 8 Escaperoom met aangeduide opdrachten.

Het doel

De nadruk bij het uitvoeren van de opdrachten ligt op correctheid en snelheid. Het is de bedoeling dat de leerlingen alle opdrachten zo juist mogelijk invullen en gemaakte fouten onthouden en notities hiervan nemen. Aan het einde van de escaperoom moeten de leerlingen een quiz doen waarop ze minstens 8/10 moeten halen alvorens ze de brief van de gijzelnemers mogen lezen. Bovendien kijken we ook naar snelheid want de leerling die de volledige escaperoom het snelst kan afronden kan eventueel een prijs winnen.

Evaluatie

In onderzoeksvraag zeven wordt grondig besproken hoe de escaperoom geëvalueerd kan worden. Voor de escaperoom is het meest aangewezen om te evalueren op inhoud. Hierbij kan er een meerkeuzetoets worden afgenomen via een ICT-tool. In bijlage 6 kan u het uitgewerkte evaluatieprotocol terugvinden.

Differentiatie:

Alleen of per twee.

Leerlingen die zichzelf sterk genoeg voelen, mogen de escaperoom alleen spelen. De andere leerlingen spelen de escaperoom per twee.

Start waar je wil.

De leerlingen kunnen na het lezen van de inleidende e-mail kiezen met welke opdrachten ze verder gaan.

Eigen tempo.

De leerlingen mogen de escaperoom op eigen tempo spelen maar mogen niet vergeten dat zowel snelheid als correctheid tijdens het spel een rol speelt.

Handleiding escaperoom**Escaperoom: betaalmiddelen****Handleiding en oplossingen****Link naar de escaperoom:**

https://docs.google.com/presentation/d/1tuacsOq86fc_n_PAW_FZGUtqIC2oqdvylbjKU4eEr4c/edit?usp=sharing

Hoe kan je de escaperoom spelen?**Als leraar:**

- Vraag bewerkingsrechten aan de eigenaars van het spel zodat je de antwoorden van je leerlingen kan bekijken.
- Verzamel mailadressen van je leerlingen (Gmail-accounts zijn vereist om dit spel te kunnen spelen, het aanmaken van zo'n account is volledig gratis)
- Deel de link van de escaperoom met je leerlingen (via de Gmail-accounts) onder de optie **'Iedereen met de link mag reageren'** (Dit laatste is erg belangrijk! Als je een andere optie aanduidt kunnen de leerlingen ofwel enkel het document bekijken ofwel bewerken)

Als leerling:

- Zorg ervoor dat je een Gmail-account hebt
- Geef je e-mailadres door aan je leraar
- Ga naar je Gmail-account en open de mail met een uitnodiging om de escaperoom te spelen en ga aan de slag

Doelgroep: leerlingen van de eerste graad die het vak Mens en samenleving volgen.

Gekoppelde doelstellingen vanuit het leerplan:

LPD11: De leerlingen beoordelen de veiligheid, risico's en kosten verbonden aan het gebruik van betaalmiddelen en verkoopkanalen met aandacht voor preventie van bedrog en fraude.

LPD15: De leerlingen dragen bij aan een welomschreven groepsopdracht bij aan het tot stand komen van een gezamenlijk resultaat: ze passen basisregels en strategieën toe, ze hanteren (sociale) rollen en interacties en gebruiken vormen van tijdsplanning en taakverdeling.

Gekoppelde transversale eindtermen:

1. Leercompetenties met inbegrip van onderzoekscompetenties, innovatiedenken, creativiteit, probleemoplossend en kritisch denken, systeembenken, informatieverwerking en samenwerken

Geschikte (leer-)activiteiten, strategieën en tools inzetten om informatie digitaal en niet digitaal kritisch te verwerven, beheren en verwerken rekening houdend met het beoogde leerresultaat en –proces.

1.3: De leerlingen hanteren een geschikte zoekstrategie uit een aantal aangereikte bij het selecteren van digitale en niet digitale bronnen en informatie om een aangereikte informatievraag te beantwoorden.

Samen het leerproces vormgeven.

1.17: De leerlingen passen vaardigheden van samen leren toe om een leerdoel te realiseren.

Domeinspecifieke terminologie, symbolen en voorstellingen hanteren.

1.18: De leerlingen gebruiken schooltaal en domeinspecifieke taal in functie van het leerproces.

5. Sociaal-relatieve competenties

Interpersoonlijke relaties opbouwen, onderhouden en versterken.

5.5: De leerlingen dragen in groepsactiviteiten met een welomschreven opdracht actief bij aan de uitwerking van een gezamenlijk resultaat.

Bijkomende doelstellingen (KVA's):

- De leerlingen oefenen het gebruik van digitale leermiddelen.
- De leerlingen kunnen nuttige informatie uit filmpjes en krantenartikelen selecteren om vragen te beantwoorden.

Wanneer de leerlingen op de link klikken is het eerste wat ze te zien krijgen de kantoorruimte van de bankdirecteur Michel Janssens.

<p>START</p>		<p>Op de laptop van de bankdirecteur verschijnt er een enveloppe wat wijst op een inkomende mail. Wanneer de leerlingen hierop klikken krijgen ze een mail te zien die voor hen bestemd is. Dit is de start van de escaperoom.</p> <p>Het doel is om doorheen de hele escaperoom een code te vinden die bestaat uit tien cijfers. Met deze code kunnen ze de kluis openen en te weten komen waar de ontvoerde bankdirecteur wordt schuilgehouden door zijn gijzelnemers. De leerlingen komen doorheen het spel te weten welke betaalmiddelen er allemaal bestaan en hoe deze gebruikt worden. Zo verwerven de leerlingen de leerstof op een zelfstandige en interactieve manier.</p> <p>De leerlingen kunnen met de muisaanwijzer over de verschillende objecten scrollen die zich in de kantoorruimte bevinden. Bij de aanklikbare items zal de muisaanwijzer veranderen in een handje. Zo komen de leerlingen te weten achter welke objecten een opdracht verscholen zit.</p> <p>Opgelet: het spel mag niet met Google Chrome gespeeld worden want dan werkt de muisaanwijzer niet.</p>
<p>1</p>		<p>Wanneer de leerlingen op de documentenstapel klikken komen ze bij een opdracht waarbij ze de verschillende betaalmiddelen moeten categoriseren. De mogelijke categorieën zijn: betaalkaarten, internetbankieren, zelfbankieren, betalingen met je smartphone en alternatieve munten. Ze duiden aan tot welke categorie het betaalmiddel behoort.</p> <p>Als ze de opdracht hebben volbracht, krijgen ze het eerste cijfer van de code: 1.</p>

		(ze krijgen ook de tip dat dit het eerste cijfer van de code is.)
2		<p>Wanneer de leerlingen op de mappen klikken komen ze bij een opdracht waarbij ze de juiste omschrijving moeten aanduiden die gaat over de verschillende betalingsmethoden.</p> <p>Als de leerlingen deze opdracht juist uitgevoerd hebben, krijgen ze het tiende cijfer van de code: 4.</p> <p>(ze krijgen ook de tip dat dit het tiende cijfer van de code is)</p>
3		<p>Wanneer de leerlingen op de gsm klikken moeten ze de toegangscode van de gsm invoeren. Deze code hebben ze ontvangen wanneer ze de opdracht die achter de sorteerbakjes zit, juist hebben opgelost.</p> <p>De juiste code is: 159357</p> <p>Als de leerlingen de code juist hebben ingegeven, krijgen ze de eerste twee cijfers van de code van de kluis: 5 en 1</p> <p>(deze cijfers staan nog niet in de juiste volgorde)</p>
4		<p>Wanneer de leerlingen klikken op de wijnfles komen ze bij de opdracht die gaat over contactloos betalen. Ze beantwoorden aan de hand van een filmpje vragen over dit thema.</p> <p>Als ze deze opdracht volbracht hebben, krijgen ze het achtste cijfer van de code: 6</p> <p>(ze krijgen ook de tip dat dit het achtste cijfer van de code is)</p>

<p>5</p>		<p>Wanneer de leerlingen op de plant klikken, komen ze bij de opdracht over de kredietkaart. Ze beantwoorden enkele vragen over het gebruik van de kredietkaart aan de hand van een krantenartikel.</p> <p>Als ze deze opdracht hebben volbracht, krijgen ze het zevende cijfer van de code: 2</p> <p>(ze krijgen ook de tip dat dit het zevende cijfer van de code is)</p>
<p>6</p>		<p>Wanneer de leerlingen op de printer klikken, komen ze bij de opdracht over pc-banking. Deze opdracht moet op papier gemaakt worden. (voor opdracht: zie bijlage). De leerlingen ontleden hierbij een overschrijvingsformulier.</p> <p>Als de leerlingen deze opdracht juist hebben uitgevoerd, krijgen ze van de spelleider het vijfde cijfer van de code van de kluis: 5</p> <p>(ze krijgen ook de tip dat dit het vijfde cijfer van de code is)</p>
<p>7</p>		<p>Wanneer de leerlingen klikken op de vuilnisbak, komen ze bij de opdracht over de voor- en nadelen van internetbankieren. De leerlingen bekijken websites en filmpjes om de vragen te beantwoorden.</p> <p>Als de leerlingen deze opdracht hebben uitgevoerd, krijgen ze de twee laatste cijfers van de code: 4 en 8.</p> <p>(deze cijfers staan nog niet in de juiste volgorde)</p>
<p>8</p>		<p>Wanneer de leerlingen klikken op de sorteerbakjes komen ze bij de opdracht van de debetkaart. Aan de hand van een filmpje moeten de leerlingen een aantal vragen beantwoorden omtrent het gebruik van de debetkaart.</p>

		<p>Als de leerlingen deze opdracht hebben uitgevoerd, krijgen ze de toegangscode van de gsm van Dhr. Janssens. De juiste code is: 159357.</p>
<p>9</p>		<p>Wanneer de leerlingen klikken op de lampen komen ze bij de opdracht over zelfbankieren. Bij deze opdracht moeten de leerlingen een filmpje kijken en een aantal vragen beantwoorden.</p> <p>Als de leerlingen deze opdracht hebben uitgevoerd, krijgen ze het vierde cijfer van de code van de kluis. Het cijfer is: 7</p> <p>(ze krijgen ook de tip dat dit het vierde cijfer van de code is)</p>
<p>10</p>		<p>Wanneer de leerlingen klikken op de aktetas komen ze de bij de opdracht omtrent betalingen via sms. Bij deze opdracht moeten de leerlingen aan de hand van een website en een video achterhalen hoe betalen via sms werkt.</p> <p>Als de leerlingen deze opdracht hebben volbracht, krijgen ze het negende cijfer van de code van de kluis: 8</p> <p>(ze krijgen ook de tip dat dit het negende cijfer van de code is)</p>
<p>11</p>		<p>Wanneer de leerlingen klikken op het schilderij komen ze bij de opdracht omtrent de bitcoin. De leerlingen moeten een krantenartikel lezen en een krantenkop bekijken. Aan de hand hiervan lossen ze vragen op over de bitcoin.</p> <p>Als de leerlingen deze opdracht volbracht hebben, krijgen ze het derde cijfer van de code van de kluis: 9</p> <p>(ze krijgen ook de tip dat dit het derde cijfer van de code is)</p>

<p>12</p>		<p>Wanneer de leerlingen klikken op de kapstok, komen ze bij de opdracht omtrent het thema 'jongeren en banken'. De leerlingen beoordelen stellingen zijnde juist of fout.</p> <p>Als de leerlingen deze opdracht volbracht hebben, krijgen ze het tweede cijfer van de code van de kluis: 5</p> <p>(ze krijgen ook de tip dat dit het tweede cijfer van de code is)</p>
<p>13</p>		<p>Wanneer de leerlingen op de koffietas klikken, komen ze bij de opdracht omtrent veilig online bankieren. De leerlingen bekijken een filmpje en beantwoorden daarna de vragen.</p> <p>Als de leerlingen deze opdracht volbracht hebben, krijgen ze het vijfde cijfer van de code van de kluis: 5</p> <p>(ze krijgen ook de tip dat dit het vijfde cijfer van de code is)</p>
<p>14</p>		<p>Wanneer de leerlingen op de kluis klikken moeten ze de gevonden code ingeven om het slot te openen.</p> <p>De juiste code is: <i>1597532684</i></p> <p>Als de leerlingen de code hebben ingegeven, wordt van hen nog gevraagd om een Socrative-quiz te doen en hierop minstens 8/10 te halen. Pas dan mogen ze de brief van de gijzelnemers lezen.</p>

2.1.4 Budgetspel

Het idee

Voor de uitwerking van ons budgetspel hebben we ons gebaseerd op reeds bestaande spelen. We hebben deze grondig bestudeerd en inspiratie opgedaan om vervolgens een nieuw budgetspel samen te stellen. Hierin komen alle positieve aspecten van de reeds bestaande spelen aan bod aangevuld met onze eigen ideeën.

Concrete uitwerking

We startten met het ontwerpen van ons spelbord. We wilden een duurzaam spelbord ontwerpen dat we later in onze klassen nog kunnen gebruiken. We kozen er daarom voor om ons spelbord te laten drukken door een gespecialiseerde drukkerij 'Baskerville' te Kontich. Voor het ontwerp van ons spelbord gebruikten we het Microsoft Office programma PowerPoint. Hierbij stelden we de dia-grootte in op de werkelijke grootte van het spelbord dat we lieten drukken.

Opbouw spelbord

We bekeken eerst welke categorieën er in het budgetspel aan bod zouden moeten komen. Aan elke categorie werd een kleur gekoppeld. Hierin onderscheiden we:

- **ROOD** : vaste uitgaven
- **ORANJE** : variabele uitgaven
- **PAARS** : buitengewone uitgaven
- **GEEL** : toevallige uitgaven
- **BLAUW** : verleiding
- **GROEN** : kans of pech

Korte uitleg categorieën:

Categorie	Korte omschrijving
Vaste uitgaven	Uitgaven die het gezin maandelijks en wekelijks moet betalen om zich van zijn basisbehoeften te kunnen voorzien.
Variabele uitgaven	Uitgaven die veranderen naargelang de toename of afname van het gebruik van goederen of diensten. Dit is een uitgave die op regelmatige basis terugkeert maar waarvan het bedrag steeds verschilt.
Buitengewone uitgaven	Uitgaven die je als gezin niet vaak moet doen en meestal van duurdere aard zijn.
Toevallige uitgaven	Uitgaven waarvan onmacht de oorzaak is.
Verleiding	Uitgaven die eerder van luxe aard zijn en niet noodzakelijk zijn om je van je basisbehoeften te kunnen voorzien.
Kans of pech	Inkomsten of uitgaven waarmee je toevallig te maken krijgt en die geplaatst kunnen worden onder toevallige inkomsten en uitgaven.

Het spelbord telt vier weken, wat samen een maand vormt. Hierbij werd gekeken naar de kans op voorkomen van de categorieën binnen een maand. Conform hiermee werd bepaald hoeveel vakjes elke categorie zou krijgen.

Voorbeeld:

De toevallige uitgaven. De kans dat je op een maand te maken krijgt met toevallige uitgaven is veel kleiner dan die van de variabele uitgaven. Het is dus vanzelfsprekend dat het aantal vakjes van de toevallige uitgaven kleiner is dan die van de variabele uitgaven.

Het aantal vakjes per categorie:

- **ROOD** : 4
- **ORANJE** : 6
- **PAARS** : 3
- **GEEL** : 3
- **BLAUW** : 5
- **GROEN** : 5

Figuur 9 Spelbord 'Geld ... dat telt!'.

Werking van het spel

De klas wordt in groepen verdeeld. Om de efficiëntie en de meerwaarde van het spel te garanderen raden we aan om per spelbord maximaal vier groepen van twee à drie personen te vormen. Hierdoor zal het spel op een vlotte manier gespeeld kunnen worden binnen een tijdspanne van twee lesuren.

Elke groep krijgt een kaart met daarop een beschreven gezinssituatie. Het is de bedoeling dat de leerlingen gedurende het hele spel budgetbewuste keuzes maken in functie van dit gezin en haar inkomen. Het doel van het spel is om op het einde van de maand rond te komen en te kunnen sparen indien dit zich toelaat.

Het is de bedoeling dat de leerlingen een realistisch beeld krijgen van hoe het er financieel aan toe gaat binnen een gezin. Budgetbewuste keuzes maken is dus van groot belang.

Evaluatie

Het bordspel dient eerder gebruikt te worden als een inleiding of herhaling van een lessenreeks over budgetbeheer. Hierbij kan een grondige nabespreking plaatsvinden a.d.h.v. stellingen waarbij leerlingen hun mening voor en na het spel kunnen herzien. Voor verdere info over het evalueren van deze interactieve werkvorm vindt u in onderzoeksvraag zeven (p. 31-32).

Differentiatie

Verschillende gezinssituaties.

Sommige gezinssituaties hebben een hogere moeilijkheidsgraad. Hiermee bedoelen we dat bepaalde gezinnen behoeften hebben die het moeilijker maken om gedurende een hele maand rond te komen met hun inkomen. Dergelijke gezinssituaties kunnen gegeven worden aan groepen met leerlingen die een extra uitdaging nodig hebben.

Een extra begeleider.

Groepen met zwakkere leerlingen kunnen beroep doen op een extra begeleider of leraar indien deze beschikbaar is.

Werkbundel ter voorbereiding

In bijlage 2 vindt u een werkbundel die gebruikt kan worden als voorbereiding op het spelen van het spel. Zowel de leerlingen- als lerarenversie zitten in de bijlage.

Handleiding spel

GELD ... DAT TELT!

HANDLEIDING

Inhoud

1. Ontstaan van het spel	2
2. Doel van het spel	3
3. Doelgroep	3
4. Bordspel.....	4
4.1 Doel van het spel.....	4
4.2 Aantal deelnemers	4
4.3 Spelduur	4
4.4 Spelmateriaal.....	5
4.5 Opbouw van het spelbord	5
5. Stellingenspel.....	6
6. Uitvoering van het bordspel.....	12
7. De spelkaarten	14
8. Nabespreking	16

1. Ontstaan van het spel

'Geld dat telt!' is een combinatie van een aantal verschillende budgetspelen te samen. We hebben ons gebaseerd op het 'Budgetspel' ontwikkeld door de Limburgse OCMW's en CAW Limburg. Daarnaast deden we ook beroep op het spel 'Budget aanzet', dat een uitgave is van het Centrum Informatieve Spelen. Zij maakten het spel in opdracht van FSMA/Wikifin. Tot slot bestudeerden we ook het spel 'Budgetpret', dat ook een uitgave is van FSMA/Wikifin. Hierbij hebben we telkens gekeken naar de positieve en negatieve punten van de verschillende spelen. Hieruit haalden we heel wat bruikbare informatie die tot onze eigen versie leidde 'Geld dat telt!'.

2. Doel van het spel

Het doel van het spel is leren omgaan met een bepaald budget en hierbij prioriteiten stellen bij de uitgaven. We willen jongeren inzicht geven in wat er allemaal bij komt kijken als ze op eigen benen willen staan. Het spel laat jongeren ook nadenken over hun eigen beleving in geld, schulden, verleidingen Dit alles is zeer belangrijk voor een goed beheer van je budget.

3. Doelgroep

De doelgroep voor dit spel zijn jongeren uit de eerste graad secundair onderwijs (12 – 13 jaar). Het is belangrijk om jongeren al op jonge leeftijd te leren omgaan met geld.

É"

4. Bordspel

4.1 Doel van het spel

De jongeren moeten verstandige beslissingen nemen en zo goed mogelijk omgaan met hun budget.

4.2 Aantal deelnemers

Het spel kan maximaal met 12 deelnemers gespeeld worden om het overzichtelijk te houden. De deelnemers worden telkens in groepen van 2 à 3 personen verdeeld. Elke groep krijgt hierbij 1 pion om zich te verplaatsen over het spelbord.

4.3 Spelduur

Het spel duurt maximaal twee lesuren. In principe kan je het zolang blijven spelen als je wil, aangezien je gezin elke maand een nieuw inkomen ontvangt.

4.4 Spelmateriaal

- Spelbord
- Dobbelsteen
- 4 pionnen
- Kaarten 'Vaste uitgaven' (rood)
- Kaarten 'Variabele uitgaven' (oranje)
- Kaarten 'Toevallige uitgaven' (geel)
- Kaarten 'Buitengewone uitgaven' (paars)
- Kaarten 'Verleiding' (blauw)
- Kaarten 'Geluk- en Pech' (groen)
- Kaarten 'Winkelkarren' (roze)
- Kaarten 'Personages' (bruin)
- Budgetblad (te kopiëren)

4.5 Opbouw van het spelbord

Het spel is gebaseerd op een monopoly-spel. Op elke hoek zie je een rood vak. Dit is de start van een nieuwe week. Telkens wanneer een groep dit vak voorbij komt, moet hij de vaste uitgaven van die week noteren op het budgetblad. De vakjes tussen de rode hoekpunten staan voor variabele uitgaven (oranje), toevallige uitgaven (geel), voor geluk- of pech (groen), buitengewone uitgaven (paars) en voor verleiding (blauw). Er zitten meer variabele uitgaven in het spel dan geluk of pechsituaties. Bij de oranje, blauwe, gele, paarse en groene vakken moet er steeds een kaart getrokken worden van de desbetreffende kleur.

5. Stellingenspel

Het stellingenspel is het speldeel dat kan gebruikt worden als inleiding tot het bordspel. Jongeren worden uitgedaagd om een mening te vormen over onderstaande stellingen. De leerlingen kunnen kiezen of ze akkoord of niet akkoord gaan. Wanneer ze hun keuze hebben gemaakt, kunnen er bijvragen gesteld worden om over hun keuze na te denken en deze te verduidelijken. Meestal is er geen 'helemaal juist' of 'helemaal fout' antwoord.

Stelling 1:

'Het is je eigen schuld als je schulden hebt.'

Bijvragen:

- Wat zijn schulden volgens jou?
- Waardoor krijgen jongeren volgens jou schulden?
Bv. verleiding om dingen te kopen (reclame), erbij willen horen, hypes volgen, onwetendheid ...
- Vind je het normaal dat jongeren schulden hebben?
- Wat doe je als je zakgeld over hebt? Bv. spenderen aan een extraatje, sparen ...
- Wanneer zou het wel je eigen schuld kunnen zijn? Wanneer niet? Geef een aantal voordelen.
- Stel je voor: je inkomen daalt doordat je onverwachts ziek wordt. Je kan de rekeningen nog moeilijk betalen en je bouwt schulden op. Is dit ook je eigen schuld?

Mogelijke kijkwijze:

- Schulden zijn niet altijd je eigen schuld; bv. het gaat over ziekenhuiskosten, stijgende energieprijzen, hogere schoolkosten ...
- Je kan tegen sommige schulden wel iets doen: bv. energiezuinig proberen te leven, een hospitalisatieverzekering afsluiten, met een herlaadkaart werken in plaats van een abonnement om controle te hebben over je telefoonverbruik ...

Stelling 2:

'Iedereen moet een auto kunnen kopen, ook als je daardoor een lening moet aangaan.'

Bijvragen:

- Kan je je inbeelden dat bv. een auto voor sommige mensen toch belangrijk kan zijn? Waarom denk je?
- Hoe denken jullie over een tv?
- Vinden jullie een auto soms ook noodzakelijk? Denk bv. aan iemand met een ziek kind dat regelmatig naar het ziekenhuis moet.
- Hoe belangrijk vind je het om te kunnen meedoen met anderen, die bv. ook een auto kunnen kopen?

Mogelijke kijkwijze:

- TV: voor arme mensen is het niet mogelijk om dure hobby's buitenshuis te doen. Een tv is vaak hun enig tijdverdrijf. Sommigen schamen zich ook voor hun eigen situatie. Een tv (of een auto) hebben is ook een teken van erbij horen in de maatschappij.
- Auto: soms is een auto een noodzaak, omdat niet alles bereikbaar is met het openbaar vervoer.

Stelling 3:

‘Onder nul gaan, is geen schuld maar een eenvoudige hulp.’

Bijvragen:

- Vind je geld lenen van vrienden of familie ook een schuld?
- Wat doe je als iemand geld van jou wil lenen?
- Wat vind je ervan om schulden te hebben?
- Is het een taak van de bank om mensen te verbieden om een lening af te sluiten of om onder nul te gaan?

Stelling 4:

‘Je bent arm als je weinig geld hebt.’

Bijvragen:

- Wie beschouw je als arm? Bv. een landloper die onder de brug slaapt of ook iemand die minder studiekansen krijgt dan een ander?
- Wat vind je dat je jezelf moet kunnen permitteren om gelukkig te zijn? Hoeveel geld zou je daarvoor nodig hebben, denk je?
- Heeft armoede enkel met bezit te maken?

Stelling 5:

‘Iedereen gelijk voor de wet: elektriciteit moet worden afgesloten bij iedereen die zijn rekening niet betaalt.’

Bijvragen:

- Ook in de winter?
- Ook als het gaat over gezinnen met kinderen?
- Ook als het gaat over iemand de rekening niet kan betalen omdat de energieprijzen voortdurend blijft stijgen?

Stelling 6:

‘Wiens ouders geen geld hebben, heeft pech en kan niet verder studeren.’

Bijvragen:

- Vind je dat hij/zij een studentenjob moet zoeken om de studies te kunnen betalen? Vind je dat hij/zij pas mag gaan studeren nadat hij genoeg gespaard heeft?
- Vind je dat de maatschappij hier een rol moet spelen (bv. steun geven om studies te betalen)?
- Kennen jullie systemen om studeren goedkoper te maken (bv. sociaal kot, een studielening, een studiebeurs ...)
- Is op kot gaan een recht van een student?

Stelling 7:

‘Jongeren die door omstandigheden te snel op eigen benen komen te staan, zijn als een vogel voor de kat.’

Bijvragen:

- Heb je het gevoel dat je voldoende geleerd hebt over het omgaan met geld?
- Waar leer je dit vooral?
- Moet hier volgens jou meer aandacht aan besteed worden? Bv. via een les op school.

Mogelijke kijkwijze:

- Jongeren hebben soms weinig financiële verantwoordelijkheden.
- Het administratieve aspect is voor jongeren vaak een ‘ver van mijn bed show’.

Stelling 8:

‘Ik vind het belangrijk om mee te gaan met mijn tijd en de nieuwste snufjes te hebben. Als ik iets wil en ik heb het geld er niet onmiddellijk voor, dan koop ik op afbetaling.’

Bijvragen:

- Heb je het gevoel dat je meer geapprecieerd wordt als je luxe artikelen hebt?
- Heb je een idee of kopen op afbetaling duurder is dan onmiddellijk te betalen?
- Kan reclame je verleiden?
- Moet je soms sparen om iets te kunnen kopen?

Mogelijke kijkwijze:

- Kopen op afbetaling is voor de kleinste dingen mogelijk.
- We moeten leren tevreden te zijn met wat we hebben.
- Ook sparen en ergens naar uitkijken kan fijn zijn.

Stelling 9:

‘Om door het jaar goed te presteren, moet je minstens 1 keer per jaar op vakantie gaan.’

Bijvragen:

- Wat is vakantie voor jou?
- Hoe belangrijk is vakantie voor jou?
- Hoeveel zou je uitgeven aan een weekje vakantie?
- Wat zou je doen tijdens je vakantie?

Stelling 10:

‘Je bent werkloos omdat je niet hard genoeg naar werk zoekt. Je wordt ontslagen omdat je je werk niet goed deed.’

Bijvragen:

- Is geen werk hebben je eigen fout?
- Wanneer ben je een goede werknemer?
- Is werken belangrijk?
- Wat denken jullie over werkloosheid?
- Is werk vinden eenvoudig?
- Welke impact heeft dit op je leven?
- Is je studie(keuze) belangrijk voor het vinden van een job?

Mogelijke kijkwijze:

- In het kader van een bedrijfssluiting kan men werkloos worden.
- De impact van het verlies van werk (of het niet vinden van werk is niet enkel beperkt tot het financiële.
- Sommige beroepen bieden meer werkzekerheid.

6. Uitvoering van het bordspel

De klas wordt ingedeeld in vier groepen van 2 à 3 leerlingen. Iedere groep trekt bij de start van het spel een gezinssituatie (een bruine kaart) en een pion in de vorm van een mannetje. De gezinssituatie geeft zicht op het inkomen, extra uitgaven ... Het is de bedoeling dat de groepen met het beschikbare inkomen van het gezin gedurende één maand kunnen rondkomen. Één ronde op het spelbord telt één maand.

Selecteer vooraf voor de groep waarmee je het spel zal spelen de meest gepaste gezinssituaties. Dit om meer variatie te brengen in het spel (vervangingsinkomen ...).

Bij de beschrijving van het gezin staat waar het gezin woont. Dit zal belangrijk zijn in het spel als het gaat om het betalen van huur en nutsvoorzieningen.

Het spel start bij het rode vak waar 'week 1' op vermeld staat. Elke groep mag om beurt gooien met de dobbelsteen. De groep die het hoogst aantal ogen gooit mag beginnen met het spel. De spelers moeten onmiddellijk de vaste kosten, vermeld op dit vakje, betalen. De groepen gooien om beurt met de dobbelsteen. Op deze manier wordt er bepaald op welke vakjes ze zullen terecht komen. Elke keer wanneer een groep voorbij een rood vak komt, moeten ze de hierbij

vermelde kosten betalen. Ook wanneer de groep niet moet stoppen op dit vak.

Tijdens het spel zullen de groepen hun uitgaven en inkomsten bijhouden op het budgetblad. Op deze manier krijgen alle gezinnen aan het einde van het spel een overzicht van hun uitgevoerde verrichtingen.

In het spel zullen er regelmatig aanbiedingen opduiken. De groep kan dan beslissen of ze hierop ingaan of niet.

Het spel eindigt als elke groep terug aan het startpunt (rood vak bij week 1) is toegekomen.

Opgelet:

Het is mogelijk dat bedragen vermeld in het budgetspel niet meer overeenstemmen met de huidige situatie. De actuele bedragen kunnen eventueel als extra opdracht opgezocht worden via het internet.

7. De spelkaarten

Gezinssituaties

Ieder gezin heeft een inkomen en een aantal eigen uitgaven. Er staan bij sommige gezinnen ook mogelijke plannen of uitgaven in de toekomst vermeld. Het is belangrijk om na het spelen van het spel hier nog bij stil te staan. Werd er met alles rekening mee gehouden? Zou dit haalbaar zijn? Welke alternatieven zijn er?

Vaste uitgaven

Dit zijn de kaartjes die bestemd zijn voor de spelbegeleider. Op deze kaartjes staan de prijzen vermeld die de groepen verplicht zijn te betalen, zodra ze de rode vakken voorbijgaan.

Bij de vaste maandelijkse uitgaven zijn de bedragen berekend per maand. Bijvoorbeeld de bijdrage voor het ziekenfonds is trimestrieel of jaarlijks te betalen. In het spel hebben we uitgerekend hoeveel dit per maand zou zijn.

Dit maandelijks bedrag moet in het spel betaald worden. In het echte leven moet je dus dit bedrag aan de kant zetten om de rekeningen te kunnen betalen bij ontvangst.

Winkelkarren

Elke week moeten gezinnen eten aankopen. Hierbij kunnen ze kiezen tussen verschillende winkelkarren. De winkelkarren (roze kaarten) verschillen in prijs en inhoud. Op deze manier kunnen de groepen zelf beslissen welke winkelkar ze willen nemen rekening houdend met hun budget.

Variabele uitgaven

Dit zijn uitgaven die maandelijks sterk van elkaar kunnen verschillen. De kaarten van de variabele uitgaven zijn oranje gekleurd. Deze uitgaven moeten op het budgetblad genoteerd worden.

Toevallige uitgaven

Dit zijn de gele kaarten. Dit zijn uitgaven die toevallig gebeuren. Ze moeten op het budgetblad genoteerd worden.

Buitengewone uitgaven

Dit zijn de paarse kaarten. Het zijn uitgaven die je niet vaak moet doen. Denk hierbij maar aan de aankoop van een ijskast of wasmachine.

Geluk- en pechkaarten

Dit zijn de groene kaarten. Wanneer de groep een gelukkaart neemt, wil dit zeggen dat je geld ontvangt. Bij een pechkaart verlies je geld. Dit moet ook genoteerd worden op het budgetblad.

Verleiding

Dit zijn de blauwe kaarten. De producten op deze kaarten zijn verleidelijk om geld aan uit te geven. Vaak zijn dit producten in aanbieding. Beslist jouw groep om hierop in te gaan?

8. Nabespreking

Bij de nabespreking van het spel is het belangrijk dat er zeer gerichte vragen worden gesteld:

- Wie heeft nog geld over? Hoe komt dit?
- Wie kwam er niet toe met zijn budget? Wat is de oorzaak hiervan?
- Was dit toeval? Zijn er risico's genomen?
- Wanneer werd er het meeste geld uitgegeven? Waaraan? Was dat een goede keuze?
- Welke mogelijke uitgaven ontbraken er nog in het spel?
Als je die uitgaven ook nog had, beschikte je dan nog over voldoende geld?
- Wat zou je eventueel anders kunnen doen?
- Had je zelf gedacht dat je met zoveel rekening moet houden?
- Zijn er dingen die je verbaasd hebben?
- Wat zou je anders doen als je inkomen hoger/lager was? Bv. bij leefloon van alleenstaande, stempelgeld ...
- Kan je je inkomen verhogen? Hoe?
- Hoe ga je om met verleidelijke aanbiedingen, solden ...?
- Welke uitgaven heb je nu? Zou je dit geld nog kunnen uitgeven als je alleen zou gaan wonen? Zou je je levensstijl moet aanpassen?
- Welk vervoermiddel zou je kiezen als je op eigen benen gaat staan? Wat zou dit betekend hebben in je eindtotaal?
- In het spel heb je een huis gehuurd, al dan niet bemeubeld. Als je effectief alleen wil gaan wonen, heb je al een eerste som nodig voor de huurwaarborg, de inrichting van je woning ... Heb je een idee hoeveel geld je hiervoor aan de kant moet zetten? Hoe pak je dit aan?

- Is je mening over de stellingen veranderd na het spelen van het spel?
- Zou je zelf hulp durven vragen bij financiële problemen?
Waar of aan wie zou je hulp vragen?
- Heb je tijdens het spel ook gepland voor de toekomst of heb je enkel rekening gehouden met de onkosten van deze maand? Hoe zou je dit met je eigen budget doen?
- Wat vind jij de moeite om voor te sparen?
- Wat zou je doen als je een rekening niet kan betalen?
- Wat valt jullie na deze bespreking op?

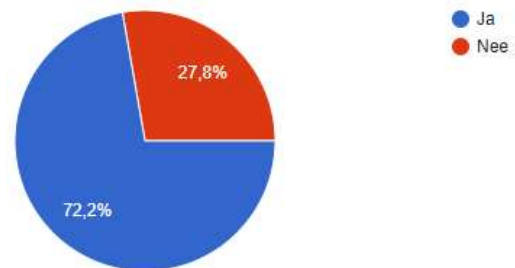
Bij sommige gezinnen werden er mogelijke kosten vermeld in een verdere toekomst. Het is zinvol om na te gaan of er bij het spelen rekening werd gehouden met deze toekomstige uitgaven/plannen.

2.2 Resultaten bevestigingen

2.2.1 Enquête leerlingen na het uittesten van het stadspel

Steekproef: 54 leerlingen van de 128 hebben geantwoord op de enquête.

8/54 leerlingen vonden het stadspel niet leuk om te doen. Vijf van deze acht leerlingen vonden het spel ook niet leerrijk, de andere drie vonden het spel wel leerrijk. 6/54 leerlingen vonden het spel wel leuk maar niet leerrijk. (Vond je het stadspel leerrijk? Zie figuur 10)

Figuur 10 Schijfdiagram: 'Vond je het stadspel leerrijk?'

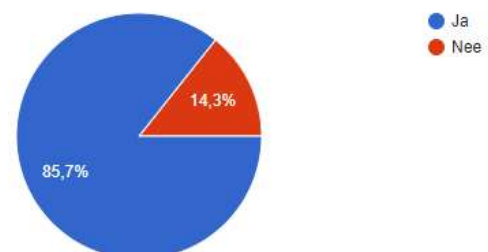
We vroegen de leerlingen om twee positieve punten van het spel te geven. Heel veel leerlingen gaven complimenten over het spel zelf en de begeleiders. 13/54 leerlingen vonden dat het spel goed in elkaar stak. 12/54 leerlingen vonden dat de begeleiding van het spel goed verlopen was. Anderen vonden het leuk dat het in de stad was en dat ze mochten rondwandelen om zo de stad te leren kennen.

Tips die de leerlingen ons gaven zijn dat we ze meer tijd moesten geven om het spel te spelen ofwel minder vragen moesten voorzien (11/54 leerlingen), sommige leerlingen hadden het spel ook graag zonder begeleider gespeeld (3/54 leerlingen) of wilden een begeleider die enthousiaster en beter op de hoogte was (7/54 leerlingen). Tot slot wilden de leerlingen ook meer variatie in de vragen (10/54 leerlingen).

2.2.2 Enquête leerlingen na het uittesten van het bedrijfsbezoek

Steekproef: 21 leerlingen van de 52 hebben geantwoord op de enquête.

14/21 leerlingen vonden het bedrijfsbezoek leuk en leerrijk. Slechts 2/21 leerlingen vonden het niet leuk en niet leerrijk. Één leerling vond het wel leuk maar heeft er niet veel van geleerd. 3/21 leerlingen vonden het bedrijfsbezoek niet leuk maar hebben wel iets bijgeleerd. (Vond je het bedrijfsbezoek leerrijk? Zie figuur 11)

Figuur 11 Schijfdiagram: 'Vond je het bedrijfsbezoek leerrijk?'

Wat de leerlingen goed vonden aan het bedrijfsbezoek was de rondleiding, de workshops en de arbeiders die heel vriendelijk waren. Verbeterpunten zijn de algemene uitleg van de CEO aan het begin van het bedrijfsbezoek die korter kon (12/21 leerlingen) en ze hadden liever meer tijd gehad voor de workshops.

2.2.3 Enquête leraren

Omdat de huidige leraren SEI niet aanwezig waren tijdens het uittesten van beide interactieve workshops, leek het ons minder zinvol om bij deze leraren een enquête af te nemen. De leraren die wel aanwezig waren op de workshops hadden naar onze mening te weinig achtergrond om hier objectief en inhoudelijk over te oordelen. Over het algemeen vonden ze de uitgewerkte workshops zeer leerrijk en zinvol.

2.3 Reflectie

2.3.1 Uitgewerkte materialen + eigen bevindingen en optimalisatie

2.3.1.1 Stadsspel

Als we de uitgewerkte materialen van het stadsspel bekijken mogen we tevreden zijn. We ontwierpen in totaal acht koffers met daarin telkens hetzelfde materiaal. Één koffer bevatte zoals eerder beschreven in het ontwerponderzoek volgende onderdelen:

Linkerzijde:

- Twee stadsplannen
- Twee Infobrochures
- Materiaalblad
- Instructieblad
- Één handleiding
- Start briefomslag met instapkaart
- Pennen

Rechterzijde:

- Overige briefomslagen

Figuur 12 Inhoud spelkoffer.

Het materiaal was naar onze mening goed gestructureerd en zeer gebruiksvriendelijk uitgewerkt. Ook de leerlingen sloten zich hierbij aan.

Tijdens het uittesten van ons stadsspel was het jammer genoeg één dag slecht weer. De papieren briefomslagen waren hierdoor niet meer herbruikbaar. Dit vormde geen probleem voor ons vermits het spel na deze groep toch niet meer gespeeld zou worden met dit materiaal. Een alternatief voor de toekomst kunnen plastic briefomslagen zijn omdat deze duurzamer zijn. De boarding passes in de briefomslagen waren wel nog in goede staat en herbruikbaar vermits deze gelamineerd waren. De opdrachtenkaarten waren slechts voor eenmalig gebruik en bestonden uit dikker papier omdat leerlingen hierop moesten noteren. Dit zorgde voor minder problemen bij het slechte weer.

Een volgend aandachtspunt zijn de openingsuren van de winkels. De groep die voormiddag het spel speelde, startte hiermee omstreeks 9u. De meerderheid van de winkels openden pas om 9u30. Voor de groep die namiddag het stadsspel speelde was er geen hinder. Dit probleem kan in de toekomst voorkomen worden door de leerlingen te laten starten bij de locaties (winkels) die wel al geopend zijn zoals banken of plaatsen waar je niet naar binnen moet.

Uit de bevraging is ook gebleken dat de leerlingen vonden dat ze te weinig tijd kregen om alle checkpoints te bezoeken. Hier konden wij als organisatoren weinig tot niets aan veranderen vermits dit probleem te wijten was aan vertraging van de bus. Hierdoor kregen de leerlingen +/- veertig minuten minder speeltijd.

Het stadsspel kan ook gedigitaliseerd worden door bijvoorbeeld gebruik te maken van de app of website Book Creator. Meer info over de werking van deze digitale tool vindt u in het ontwerponderzoek (p. 42).

Positief was de duidelijke structuur die verwerkt was in het hele stadsspel. De leerlingen wisten perfect waar ze naartoe moesten en uitvoeren op de verschillende locaties. Dit bleek uit het vlotte verloop van het stadsspel en de mondelinge bevraging op dat moment zelf.

De vooraf bepaalde groepsindeling door de huidige leraren SEI van Kindsheid Jesu zelf was voor ons een praktische en eenvoudige oplossing. Uit de bevraging is wel gebleken dat de leerlingen de groepen liever zelf hadden samengesteld.

Tijdens de uitvoering van het stadsspel werd er per groep een begeleider voorzien. Dit om chaos te voorkomen en alles efficiënt te laten verlopen. Uit de bevraging bij de leerlingen is echter wel gebleken dat sommige begeleiders onvoldoende op de hoogte waren van de werking van het stadsspel. Dit is te wijten aan de laattijdige annulering van enkele begeleiders. Hierdoor konden we de vervangende begeleiders onvoldoende en pas zeer laattijdig informeren over de werking van het spel.

Figuur 13 Steerbeelden uitvoering stadspel.

2.3.1.2 Bedrijfsbezoek

Een terugblik op het bedrijfsbezoek. We hebben een ICT-tool geïntegreerd namelijk Classkick, een interactief werkdocument waarin de leraar vragen kan stellen en deze dan beantwoord worden door de leerlingen. Het document kan ingevuld worden via een iPad, een laptop, een computer of een smartphone. Terwijl de leerlingen het document invullen kan de leraar of begeleider feedback geven en stickers plakken. Om Classkick te kunnen gebruiken is internettoegang vereist. Tijdens ons bedrijfsbezoek vormde dit geen probleem omdat het hele gebouw van het bedrijf voorzien was van wifi. Indien je niet de mogelijkheid hebt om je apparaat te verbinden met wifi is er nog een alternatief voor iOS-toestellen. Book Creator is een soortgelijke ICT-tool waarvoor je in tegenstelling tot Classkick, geen internettoegang voor nodig hebt, een handig alternatief dus.

Over de beleving van het bedrijfsbezoek waren we over het algemeen ook tevreden. Een minpunt was de lange uitleg aan het begin van het bedrijfsbezoek door de CEO. Er was een welkomstwoord en inleiding voorzien van 20 minuten. Dit liep echter uit tot maar liefst 35 minuten. Ook de leerlingen vonden dat dit te lang dueren. Dit bleek tevens uit de resultaten van de enquête.

De werkgroepen waren wel goed georganiseerd. De tijd die we hiervoor hadden uitgerekend, kwam precies overeen met de duur tijdens het bezoek zelf. Het bedrijfsbezoek in het algemeen zat heel goed in elkaar. We hadden vooraf ook zeer goede afspraken gemaakt met de bedrijfsleider. Dit zodat we op dezelfde golflengte zaten en er zo weinig mogelijk moeilijkheden konden ontstaan.

De begeleiders van de PXL vonden dat het bedrijfsbezoek zeer efficiënt verlopen was. De instructies die ze van ons hadden gekregen vonden ze transparant en zinvol. We hadden ook voldoende begeleiders (8 personen) voorzien en dat was zeker geen overbodige luxe.

Figuur 14 Sfeerbeelden uitvoering bedrijfsbezoek.

2.3.1.3 Escaperoom

De escaperoom hebben we tot onze grote spijt niet kunnen uittesten bij ons doelpubliek wegens tijdgebrek. We hebben de escaperoom een aantal keer zelf gespeeld en laten spelen door kennissen. Dit verliep telkens feilloos.

Het resultaat mag er zeker zijn. Het kostte ons wel heel wat tijd om alle google documenten op te stellen en het verhaal tot een geheel te vormen.

De escaperoom kan wel enkel gespeeld worden wanneer de leerlingen een Gmail-account hebben. Ze ontvangen via deze weg een uitnodiging om de escaperoom te spelen. De escaperoom moet ook gespeeld worden in de webbrowser Firefox. Dit omdat je dan doorheen de kamer kan bewegen en er een handje verschijnt op de voorwerpen waar een opdracht achter zit. Op deze manier kan je op het voorwerp klikken en word je automatisch naar de opdracht verwezen.

2.3.1.4 Budgetspel

Als we een kritische blik werpen op het budgetspel kunnen we concluderen dat er heel wat positieve aspecten in verwerkt zitten. We werkten met realistische gezinssituaties, dit in tegenstelling tot de spelen waarop we ons gebaseerd hebben. Leerlingen moeten nu dus denken aan een gezin en haar behoeften en niet enkel aan zichzelf. Bij de beschrijvingen van de gezinnen staat ook telkens vermeld wat de gezinnen belangrijk vinden. Budgetbewuste keuzes moeten dus op basis van deze beschrijvingen gemaakt worden.

Een ander pluspunt van dit spel is de echtheid. We hebben het ontwerp van ons spelbord laten drukken op een echt spelbord en dit geldt ook voor de spelkaarten, de speldoos, de pionnen en zelfs de dobbelsteen. Het spelbord werd gedrukt bij Drukkerij Baskerville te Kontich en de spelkaarten werden gedrukt door een drukker in Wilrijk. De blanco speldoos, de pionnen en de dobbelsteen werden aangekocht bij Spelspul.nl en bij Charlotte thuis geleverd. Op de blanco speldoos staat het logo van het spel.

Deze workshop hebben we niet kunnen uittesten. Dus helaas kunnen we over de beleving van dit spel niets zeggen.

Figuur 15 Eindresultaat spelbord met bijhorende kaartjes.

Besluit

Het antwoord op onze onderzoeksvraag '*Hoe kunnen de geselecteerde leerstofonderdelen binnen het vak Mens en samenleving op een interactieve manier verwerkt worden door de eerstejaars van Kindsheid Jesu Hasselt?*' is tweeledig. We hebben ervoor gekozen om volgende leerstofonderdelen te verwerken in vier verschillende interactieve workshops: betaalmiddelen, het gezinsbudget (budgetbeheer), de overheid, reclame en behoeften.

We maakten een digitale escaperoom over het onderwerp betaalmiddelen en hebben hierbij tal van ICT-tools gebruikt. Zelfontdekkend leren en de zone van naaste ontwikkeling staan hierbij centraal.

Daarnaast maakten we ook een budgetspel waarin de leerlingen op basis van een beschrijving van een gezin, haar inkomen en haar behoeften budgettaire keuzes moeten maken. Een gezin heeft een bepaald inkomen en dient hiermee bepaalde uitgaven te doen en dat is niet voor ieder gezin even vanzelfsprekend. Het spel wordt gespeeld om de leerlingen bewust te maken van het echte leven.

Onze derde workshop was een bedrijfsbezoek dat heeft plaatsgevonden in *Europower Generators te Nieuwerkerken*. Onder het motto 'ontdek en leer' richtten we dit bedrijfsbezoek in en lieten we leerlingen meedraaien met het aanwezige personeel. Via *Classkick*, een online tool waarmee interactieve werkdocumenten kunnen worden opgesteld, werd verwacht van de leerlingen dat ze enkele vragen beantwoordden over hetgeen ze ontdekt hadden tijdens hun workshop. De leerlingen konden vragen stellen aan het aanwezige personeel en zo ontdekken hoe het bedrijfsleven verloopt.

Onze laatste workshop was een stadspel onder de titel 'Een reis door Hasselt'. Met een begeleider, een reiskoffer, twee stadsplannen en een hoop briefomslagen werden de leerlingen op pad gestuurd naar locaties die verspreid waren over het hele centrum van Hasselt. Het doel van dit stadspel was om de leerlingen meer te leren over winkels en hun promotiestrategieën, de overheid en (redenen voor) prijsverschillen.

Wat betreft het rendement van deze workshops wilden wij ons steentje bijdragen voor leraren in het werkveld. Als toekomstige leraren Mens en samenleving onze kant-en-klare workshops gebruiken ligt het rendement zeer hoog. Door gebruik te maken van ons materiaal moeten zij echter zelf weinig voorbereiding doen. Hun input is dus miniem en de output is eens zo groot. Hierdoor is de stap naar het integreren van interactieve workshops in de lespraktijk een stuk kleiner.

Twee van de vier workshops werden uitgetest. Een uitgebreid verslag hierover kan u terugvinden in onze bachelorproef. Het is voor ons alvast een leerrijke ervaring geweest. Handige tips voor studenten die verder onderzoek doen vindt u terug onder de titel 'Reflectie' (p.68-71)

Lijst met figuren:

- Figuur 1 Differentiatievlieder. p. 9
- Figuur 2 Boarding passes stadspel. p. 32
- Figuur 3 Boarding passes checkpoints. p. 33
- Figuur 4 Opdrachtenkaart checkpoint. p. 33
- Figuur 5 Logo Classkick. p. 40
- Figuur 6 Logo Book Creator. p. 40
- Figuur 7 Blanco escaperoom. p. 43
- Figuur 8 Escaperoom met aangeduide opdrachten. p. 43
- Figuur 9 Spelbord 'Geld ... dat telt!'. p. 53
- Figuur 10 Schijfdiagram: 'Vond je het stadspel leerrijk?' p. 64
- Figuur 11 Schijfdiagram: 'Vond je het stadspel leerrijk?' p. 64
- Figuur 12 Inhoud spelkoffer. p. 66
- Figuur 13 Sfeerbeelden uitvoering stadspel. p. 68
- Figuur 14 Sfeerbeelden uitvoering bedrijfsbezoek. p. 69
- Figuur 15 Eindresultaat spelbord met bijhorende kaartjes. p. 70

Literatuurlijst

NIET-ELEKTRONISCHE BRONNEN:

Boeken:

Elen, J. (2002). Technologie voor en van het onderwijs. Geraadpleegd op 8 maart 2018

Halsberghe, E. (2016). Onderwijsinnovatie. Geraadpleegd op 8 maart 2018

Hantson, E., Van De Velde, M. C., & Desoete, A. (2015). Persoonlijkheid en (de)motivatie van kinderen en jongeren. Geraadpleegd op 7 maart 2018

Hoogeveen, P., & Winkels, J. (2011). Het didactisch werkvormenboek. Geraadpleegd op 8 maart 2018

Handboeken secundair onderwijs:

Adriaensen, W., Coemans, A., Demuylder, L., Gestels, S., Heye, T., Lenaers, L., . . . Van Hoof, J. (2014). *start SEIn*. Berchem: de boeck.

Carreyn, B., Geeurickx, F., & Verbouw, K. (2015). *Spectrum SEI*. Brugge: Die Keure.

Coeck, L., & Geuens, P. (2017). *Optimum 2.1 boekhouden*. Wommelgem: Van In.

Coeck, L., Janssens, M., & Geuens, P. (2008). *Optimum 2.1 Handelseconomie*. De boeck.

Collective. (2014). *Economie Direct 3*. Van In.

Dhollander, R., Debels, J., & De Bruyn, D. (2012). *Economix 3*. Kapellen: Pelckmans.

Goegebeur, J., Peiremans, J., Sadones, L., & Waerniers, H. (sd). *SEI Online*. Plantyn.

Heye, T., Coemans, A., Van Hoof, J., Gestels, S., Smekens, K., Demuylder, L., . . . Lenaers, L. (2009). *StartSEIn*. Deboeck.

Jansegers, M., & Verberckt, F. (2017). *Optimum Handelsroute*. Van In.

Marroccoli, M., Gijbels, G., & Huyghe, J. (2015). *SEI what?* Wommelgem: Van In.

Maurits, M., & Janssens, M. (2017). *Optimum 2.2 boekhouden*. Wommelgem: Van In.

Handleidingen van handboeken secundair onderwijs :

Claus, D., Coppieters, P., Deblauwe, R., Fastré, L., Lernout, B., Lernout, L., ... Van Haegenbergh, A., (2011). Economische toppers 3 Handleiding [Handleiding handboek]. Geraadpleegd van /

Heremans, C., Lowyck, J., Mertens, B., & Mestdagh, J. (2011) Economix SEI Handleiding [Handleiding handboek]. Geraadpleegd van /

Vleminckx, C., (2010). Kringen 1 Handleiding [Handleiding handboek]. Geraadpleegd van /

Bordspelen:

- BIZ Limburg (sd) Budgetspel: koffer vol met tips en verrassingen [SPEL]
- Wikifin (2018) Just'in budget [SPEL]

ELEKTRONISCHE BRONNEN:**Leerplannen:**

- Vlaamse Overheid (2019). *Ontwerpleerplan Mens en samenleving*. Geraadpleegd van https://pincette.katholiekonderwijs.vlaanderen/meta/properties/dc-identifieer/Cur-20190320-38?fbclid=IwAR2qyE_ivO1n3zs3uk9KcxMPtDOZ_Al8_mx6SJ3nR5Puy9tpCmhIT0PFbh_o
- Vlaamse Overheid (2011). *Leerplan Moderne Wetenschappen*. Geraadpleegd van <http://ond.vvksso-ict.com/leerplannen/doc/Moderne%20wetenschappen-2011-009.pdf>
- Vlaamse Overheid (2018). *Decreet transversale eindtermen*. Geraadpleegd van <https://www.vlaanderen.be/nbwa-news-message-document/document/09013557802465bb>

Websites:

- Socio-economische initiatie (2012, 29 september). Geraadpleegd op 11 september 2018, van https://nl.wikipedia.org/wiki/Sociaal-economische_initiatie
- Socio Economische Initiatie (SEI). (2017, 25 september). Geraadpleegd op 11 september 2018, van <https://www.leiepoortdeinze.be/index.php/vakken/152-socio-economische-initiatie-SEIsamenleving>
- Economie (2018, 4 september). Geraadpleegd op 11 september 2018, van <https://nl.wikipedia.org/wiki/Economie>
- Micro-economie (2018). Geraadpleegd op 11 september 2018, van <https://www.encyclo.nl/begrip/Micro%20economie>
- Macro-economie (2018). Geraadpleegd op 11 september 2018, van <https://www.encyclo.nl/begrip/Macro%20economie>
- Nieuw vak Mens & samenleving in katholiek onderwijs (sd). Geraadpleegd op 29 mei 2019, van <https://www.kuleuven.be/thomas/page/mens-en-samenleving/>
- Jesu, M.K. (sd). *Middenschool Kinsheid Jesu*. Opgehaald van Scholen Kindsheid Jesu: <http://www.ontdekkj.be/welkom>

PERSOONLIJKE COMMUNICATIE:**Interview met pedagogisch directeur Ann Switten:**

- Switten, A. (2018, 4 december) (Pedagogisch directeur Middenschool Kindsheid Jesu). (Kindsheid Jesu Hasselt). Persoonlijke communicatie [interview op locatie].

Gesprek met pedagoog Annemie Skopinski PXL:

- Skopinski, A. (2019, 28 mei) (Lector Opvoedkunde). (PXL Education). Persoonlijke communicatie [gesprek op locatie].

Geraadpleegde werken

BORDSPEL:

Wikifin (sd) Budget aan -zet: een informatief spel voor jongeren over omgaan met geld
[SPEL]

WEBSITES:

- Coöperatieve werkvormen (2018). Geraadpleegd op 11 september 2018, van <https://wij-leren.nl/cooperatieve-werkvormen-artikel.php>
- Interactieve werkvormen (2008). Geraadpleegd op 11 september 2018, van http://www.steunpuntgok.be/secundair_onderwijs/materiaal/lesmateriaal/bronnenboek/index.aspx
- GOK, S. T. E.U. N. P. U. N. T. (2018). Steunpunt gelijke onderwijskansen. Geraadpleegd op 13 maart 2018, van: http://www.steunpuntgok.be/secundair_onderwijs/materiaal/lesmateriaal/bronnenboek/interactieve_werkvormen.aspx

Bijlagen

Bijlage 1: Interview pedagogisch directeur Middenschool Kindsheid Jesu Hasselt

Charlotte: "Allereerst bedankt dat we mogen langskomen. Ik zal eens kort voorstellen wie we zijn en wat we gaan doen. Dus ik ben Charlotte Thoelen."

Celine: "En ik ben Celine Dewith."

Charlotte: "Ik ben student aan de pxl en zij ook. Ik volg de vakken biologie en economie."

Celine: "En ik Engels en economie."

Charlotte: "Ja, we hebben eigenlijk een gezamenlijke bachelorproef die dus rond het thema of vak economie SEI gaat draaien. We hebben gekozen voor het onderwerp waarbij we workshops gaan ontwerpen binnen het vak SEI. Dat vak gaat nu wel een andere naam krijgen dus we zijn nog een beetje aan het zoeken hoe we het gaan uitwerken. Nu, het is vooral de bedoeling in die workshops dat de leraren die kunnen gebruiken in hun les zodat de leerlingen de informatie zelf kunnen verwerven en verwerken op een leuke en speelse manier die toch veel bijdraagt aan hetgeen ze aan het leren zijn. We hebben ook al een aantal voorstellen. Zo zal er een bedrijfsbezoek in zitten, een stadspel, een budgetspel waarbij de leerlingen moeten omgaan met geld en keuzes moeten maken in functie van hun budget. Een escaperoom zullen we er waarschijnlijk ook in integreren omdat dat toch een spelvorm is die nu aan het opkomen is."

Mevrouw Switten: "Ja die is echt 'hip' nu."

Charlotte: "Verder nog een aantal kleinere voorstellen waarbij we nog een beetje moeten zoeken hoe en wat omdat het nog moeilijk is voor ons om te weten welke onderwerpen we kunnen integreren omwille van de nieuwe leerplannen. Er zijn een aantal onderwerpen die we sowieso wel kunnen integreren zoals 'betaalmiddelen' maar er zullen ook een heel aantal onderwerpen wegvallen. Logischerwijs is het voor ons dus nog zoeken waar we welke onderwerpen kunnen integreren. Dan zullen we nu overgaan naar de eerste vraag."

Celine: "Ja, onze eerste vraag is of u ons wat meer kan vertellen over het pedagogisch project van deze school zodat wanneer wij onze workshops gaan ontwerpen, deze ook passen binnen dit project?"

Mevrouw Switten: "Ja, heel goed. Wij zijn eigenlijk een middenschool, dat is heel belangrijk om te weten. In onze school ontvangen we alle kinderen die uit het basisonderwijs komen. Alle kinderen zijn hier welkom. Onze klassen delen wij ook heterogeen in. Concreet betekent dit dat leerlingen die Latijn doen samen in de klas kunnen zitten, in het tweede jaar, met leerlingen die STV, IW volgen op dit moment. Dus het zijn heterogene klasgroepen wat dan ook van de leraren heel veel differentiatie verwacht. Wij willen werken vanuit 'het leren en het leven'. Wij vinden het heel belangrijk dat kinderen zich goed voelen op school omdat we ervan overtuigd zijn dat ze pas tot leren kunnen komen als ze zich goed voelen. Vandaar ook dat 'het leven' heel centraal staat hier op school. 'Het leven', hoe pakken we dat aan op school? Enerzijds doordat iedere leraar zijn of haar verantwoordelijkheid heeft om de kinderen in zijn of haar klas zich goed te laten voelen. Maar, we organiseren voor de kinderen ook wekelijks een verrijkingsuur, waarin sociale vaardigheden aan bod komen enerzijds en anderzijds ook het leren leren. Hoe plan ik mij? Hoe organiseer ik mij? Hoe pak ik mijn huiswerk eigenlijk aan? En dat leven dat gaan we ook in het rapport gieten, het houdingsrapport. We maken in het begin van het schooljaar een aantal afspraken met de kinderen op klasniveau, op schoolniveau en ook op individueel niveau. Elke leerling moet zich aan bepaalde afspraken houden hier op school. En dan gaan we ook door leraren laten evalueren bij elk rapport waardoor de leraren voor hun vak moeten inschatten: Is dat een leerling die een aangename omgang heeft met leeftijdsgenootjes, met klasgenootjes en met leraren? Is dat een leerling die zich goed inzet voor school, zowel in de klas als thuis? Dus, zo hebben we een aantal topics op vlak van samenleven waar leraren de kinderen op beoordelen. Dat is een woordcommentaar die ze daarop krijgen. Als dat niet goed zit, als we zien dat er veel aandachtspunten en werkpunten zijn dan is dat iets waarmee we met de kinderen zeker aan de slag gaan. Indien nodig betrekken we daar de ouders bij. Dat is kort wat het deeltje 'leven' betreft. Het 'leren' is natuurlijk iets dat ook een 'core business' van een school is dus dat stellen we ook voorop. We zijn de laatste jaren ook meer en meer gegroeid in het onderwijs op maat. Doordat we met die heterogene groepen werken, merken we dat er heel wat verschillen zitten in een klasgroep waarbij we heel sterke leerlingen hebben die uitdaging nodig hebben. Dan hebben we ook een middenmoot en de leerlingen die wat uitvallen omdat ze bepaalde vakken niet zo goed kunnen of nog niet zo goed kunnen. Dan gaan we kijken: Hoe kunnen we nu als school inspelen om toch zoveel tegemoet te komen aan wat elk kind nodig heeft in zijn leerproces? Voor die kinderen die meer uitdaging nodig hebben, hebben wij onze verbredingsprojecten. Dat betekent concreet dat kinderen een tweetal uurtjes per week uit de les kunnen om dan een ander project te doen. Welk project dat is, verschilt van trimester tot trimester want elk trimester gaan we opzoek naar een ander aanbod. We werken hiervoor samen met ouders, die vrijwillig hier iets willen komen doen. Zo hebben we al een mama gehad die Chinees is komen geven en een mama die Japans is komen geven. We werken ook samen met hogescholen. We hebben ook studenten die een project STEM komen geven of een project 'scratch' of 'fotoshop'. Dit is voor de studenten een vorm van stage en voor ons is dat heel fijn. Het is een win-win situatie. Dus dit is voor leerlingen die uitdaging aankunnen. Meer en meer zijn we die verbredingsprojecten aan het gebruiken om kinderen die heel erg gedemotiveerd zijn terug op de rails te krijgen. We zeggen daarbij dat het kind een aangepast traject nodig heeft om zich weer goed te voelen op school, om weer energie en motivatie te vinden. Met deze kinderen gaan we ook weer kijken: Wat vind je fijn om te doen? Daar gaan we op inzetten enerzijds en anderzijds gaan we ook inzetten op remediëring indien dit nodig is. Voor de kinderen die meer gebaat zijn met remediëring, werken we enerzijds met onze vlinderuren. We hebben voor de vakken Nederlands, Frans en wiskunde vlinderleraren. Dat zijn leraren die een aantal uren per week geen klas hebben maar wel gaan ondersteunen in andere klassen.

Zo maken we co-teaching mogelijk. Er worden soms ook kinderen uit de klas gehaald om in kleine groepen of individueel met de vlinderleraar aan de slag te gaan.

Ja, dus dat systeem van vlinderuren werkt, voor de sterkere leerlingen en de zwakkere leerlingen maar ook meer en meer gaan we kinderen een aangepast rooster geven. We hebben bijvoorbeeld kinderen die een enorme achterstand hebben voor wiskunde. Deze leerlingen halen we dan uit lessen wiskunde om hen individueel bij te werken.”

Charlotte: “Ah ja, op die manier.”

Mevrouw Switten: “Dit doen we tot ze terug het niveau bereikt hebben om in de klas aan te sluiten. We hebben ook nog motivatietrajecten. We werken daarvoor samen met een lagere school in de buurt. Kinderen die niet graag naar school komen of wel graag naar school komen maar in de klas niet kunnen doen wat we verwachten en als gevolg hiervan de les gaan storen, durven we een aantal uren uit de les te halen. Dit doen we ten eerste voor de leerlingen zelf, om ze even tot rust te laten komen, ook voor de andere klasgenoten en ook voor de leraren. Deze leerling gaat dan in een lagere school bij de juffrouw van het eerste leerjaar meehelpen om daar het gevoel te krijgen ‘ik beteken wel iets voor anderen en het is ook belangrijk dat ik me inzet voor anderen maar ook voor mezelf’. Dit zijn een aantal voorbeelden van trajecten die wij aanbieden.”

Charlotte: “Als ik dat zo hoor zijn dat allemaal wel positieve dingen zowel voor de leraren als voor de leerling zelf. Zijn de projecten altijd binnen de school of kunnen de leerlingen ergens naartoe gaan?”

Mevrouw Switten: “Dat kan ook. De verbredingsprojecten zijn heel divers. We hebben een verbredingsproject waarbij leerlingen hier in het rusthuis de oude mensen gaan helpen. We hebben ook kinderen die als verbreding naar de lagere school gaan om daar voor te lezen aan de kleutertjes of de juffrouw te helpen in de begeleiding van de kinderen. Dus de meeste projecten gaan wel door op school maar er zijn projecten die buiten school doorgaan. Eigenlijk is dit ook een beetje afhankelijk van wat er zich aandient, als dat iets is dat best buiten school doorgaat, is dat voor ons geen probleem.”

Celine: “Ik hoor dat differentiatie in deze school toch wel heel belangrijk is.”

Mevrouw Switten: “Inderdaad, we gaan daar ook heel ver in. Sommige leerlingen hebben een aangepast rooster om af te stappen van ‘alles moet voor iedereen hetzelfde zijn’. We gaan meer en meer kijken naar wat een individuele leerling nodig heeft om stapjes vooruit te kunnen zetten. Voor de ene leerling betekent dit meer uitdaging aanbieden, moeilijkere dingen aanbieden. Voor een andere leerling betekent dit inzetten op basisvakken en basisvorming en daar gaan remediëren. Voor nog een andere leerling betekent dat inzetten op welbevinden, op het zich goed voelen op school en op motivatie.”

Charlotte: “Is dat op dit moment haalbaar om zoveel verschillende trajecten aan te bieden?”

Mevrouw Switten: "We proberen daaraan tegemoet te komen door een grote school klein te maken. Onze organisatiestructuur is heel belangrijk. We verdelen onze middenschool van ongeveer 34 klassen op in vijf minischooltjes. We noemen dat 'units'. We hebben vijf units en elke unit bestaat uit vier klassen van het eerste jaar en vier klassen uit het tweede jaar. Bijvoorbeeld 1A,B,C,D en 2A,B,C,D vormen een unit. Aan iedere unit staat een coördinator aan het hoofd daarvan. Die coördineert die unit. Concreet betekent dat alle vakleraren bij die coördinator terecht kunnen als er problemen zijn in een klas of met individuele leerlingen. Elke unit heeft ook een zorgleraar en een studiebegeleider. Dat zijn ook personen die we gaan inschakelen wanneer er moeilijkheden zijn. Op studievlak schakelen we de studiebegeleider in en wanneer er problemen zijn op vlak van welbevinden, dan schakelen we de zorgleraar in. Doordat we twee keer per week overleg hebben met de coördinatoren, zijn we als directie ook heel goed op de hoogte van alles wat er leeft op onze school. We gebruiken die overlegmomenten ook om specifieke leerlingen te bespreken en die leerlingen die gebaat zijn met een aangepast traject komen dan ook ter sprake. Zo kunnen we samen kijken wat we best kunnen doen. Zo kunnen van een grote school kleine schooltjes maken zodat we toch het gevoel hebben dat er weinig of geen leerlingen door de mazen van het net glippen."

Charlotte: "Dit is zeer interessante informatie. We hebben uiteraard de site helemaal ontleed voordat we naar dit interview kwamen maar deze informatie hebben we op de website niet teruggevonden."

Celine: "We vinden het wel knap hoe jullie dit organiseren, dat dit ook mogelijk is."

Mevrouw Switten: "Het is ook nodig om te kunnen doen wat we nu doen. Dit maakt het mogelijk om al die individuele onderwijstrajecten te kunnen aanbieden."

Charlotte: "Dan zullen we overgaan naar de tweede vraag. Voordat we deze vraag stellen willen we nog kort iets toelichten. Vorig schooljaar hebben we reeds voor de tweedejaars die zowel SEI als WW volgde een workshop ontworpen op de PXL rond het vak SEI. Op deze manier hebben we al een voorproefje gehad van wat onze bachelorproef zou inhouden. Vandaar dat we dan nu dit onderwerp ook gekozen hebben als bachelorproef. Onze tweede vraag die hier dus bij aansluit is: Vindt u het belangrijk dat leraren interactieve werkvormen integreren in hun lessen?"

Mevrouw Switten: "Absoluut. Ik denk dat wij hier op school bezig zijn met een transitie van de rol van de leraar."

Celine: "Ja."

Mevrouw Switten: "Vroeger was het zo, dat de leraar vooraan in de klas stond en kennis doorgaf. De leerlingen moesten maar slikken of niet slikken maar werden wel verondersteld om mee te gaan. Vandaag zien we dat dat niet meer werkt. Voor sommige leerlingen werkt dit wel. Er zijn kinderen die het maar laten gebeuren en dat lukt behoorlijk. Er zijn ook kinderen die gaan afhaken en dit kan op verschillende manieren. Sommige kinderen kruipen in zichzelf ofwel worden ze heel uitbundig waardoor ze dan de lessen gaan storen. We zien dat de rol van de leraar best gaat veranderen. We zijn hier op school al wel mee bezig. We zien dat leraren de leerlingen meer en meer zelf aan het werk zetten en de leraar meer als coach gaat optreden tussen de leerlingen."

Mevrouw Switten: "Ik denk dat dit een transitie is die hier nog volop aan de gang is en waar we er zeker nog niet zijn maar dat het wel een weg is die we zeker verder moeten bewandelen omdat we op die manier ook meer en meer kinderen kunnen inzetten in hun sterktes en de zwaktes van de kinderen kunnen gaan aanpakken. Hierdoor gaan sterke leerlingen de zwakke leerlingen meenemen en de leraar gaat als coach optreden. We denken dus wel dat het belangrijk is dat die transitie gebeurt en wordt verdergezet. Interactieve werkvormen zijn hier zeker een deel van. Ik denk dat het belangrijk is dat we meer het leren, het leerproces van de leerlingen, in hun eigen handen gaan leggen terwijl de leraren nu nog veel de neiging hebben om dit te sturen."

Charlotte: "Ja dat is ook zo. Op vlak van ICT, wordt dit veel geïntegreerd in de lessen door de leraren en hebben jullie hier veel mogelijkheden toe?"

Mevrouw Switten: "Ja, we hebben hier computerlokalen waar leraren met hun klas naartoe kunnen gaan. We hebben ook iPads die leraren in hun klas kunnen gebruiken. We zien dat er heel vaak gebruik van gemaakt wordt. Er is een vraag om meer iPads te voorzien. Dat is ook iets waarin we moeten investeren en wat we zeker ook gaan doen. ICT is iets wat wel geïntegreerd wordt in de lessen maar is wel natuurlijk afhankelijk van leraar tot leraar in welke mate dit wordt gedaan. Doordat we met dat systeem van vlinderleraren werken, is het voor de leraren wel interessant om deze leraren wel interessant om ze in te schakelen als ze zelf niet zo vaardig zijn op vlak van ICT."

Charlotte: "Ja, dat is echt wel een goed systeem met die vlinderleraren."

Mevrouw Switten: "Ja, dat werkt inderdaad."

Celine: "Dan zullen we naar de volgende vraag gaan. Wat verwacht u van de workshops die we gaan ontwerpen? Zijn er bepaalde werkvormen die u misschien wil uitproberen?"

Mevrouw Switten: "Dit is al een vraag die heel vakgericht is. Ik denk dat je deze vraag best aan de vakleraren stelt. Ik denk wel dat als je bezig bent met de uitwerking van de workshops, dat het interessant is om de leerlingen zoveel mogelijk zelf aan de slag te laten gaan. Ik denk dat dat jullie insteek moet zijn. Inhoudelijk denk ik dat jullie er meer van weten dan ik."

Charlotte: "Met de vakgroep hebben we al contact."

Mevrouw Switten: "Probeer dan ook aan hen tijdig feedback te vragen. Niet dat je een volledige workshop uitwerkt en dat je dan de boodschap krijgt dat het niet helemaal goed is. Ik denk dat het goed is om hen er tussentijds ook bij te betrekken."

Celine: "Ik hoor dat we vooral het begrip 'differentiatie' moeten gaan inzetten tijdens onze workshops. Ik denk dat dat het belangrijkste is waar we rekening mee moeten houden."

Mevrouw Switten: "Klopt. Waar je misschien ook rekening mee moet houden is dat er kinderen zijn die op een hoog abstractieniveau kunnen werken maar dat er ook kinderen zijn op een heel concreet niveau moeten kunnen werken."

Celine: "Ja, hier gaan we zeker rekening mee houden."

Charlotte: "Goed, ik denk dan dat we alle vragen gesteld hebben. Heeft u nog vragen voor ons?"

Mevrouw Switten: "Nee, ik denk dat het belangrijk is dat je met de vakgroep goed in overleg gaat omdat zij de professionals zijn op inhoudelijk vlak. Hier zijn jullie nu al mee bezig dus dat komt wel goed denk ik. Op welke termijn willen jullie die workshops georganiseerd krijgen?"

Charlotte: "We hebben drie data doorgekregen om een bedrijfsbezoek uit te testen. Om andere workshops uit te testen moeten overleggen met de vakleraren tijdens welke lessen dit mogelijk is. Het is natuurlijk vooral afhankelijk van de duur die we nodig hebben om het uit te voeren."

Mevrouw Switten: "Ja dat is ook zo."

Charlotte: "We staan ondertussen ook in contact met de pedagogisch begeleider voor het Katholiek Onderwijs."

Mevrouw Switten: "Wie is dat dan?"

Celine: "Anne-Lise Cuypers."

Mevrouw Switten: "Oh, die ken ik niet."

Celine: "Zij is ook bereid om ons te ondersteunen bij onze bachelorproef als we vragen hebben of nu met de nieuwe leerplannen."

Mevrouw Switten: "Dat is wel heel fijn en goed dat zij jullie wil ondersteunen en zeker niet onbelangrijk. Wij gaan alleszins volgend jaar starten met economie in de basisvorming. Dat is wel een grote vernieuwing voor ons als school."

Charlotte en Celine: "Ja, dat kunnen we goed begrijpen."

Mevrouw Switten: "Hiervoor zat economie niet in de basisvorming maar kon het wel in het tweede jaar als een optie gekozen worden als het vak SEI dan. Nu gaan we het aanbieden in het eerste jaar voor alle leerlingen."

Charlotte: "Hoe staan jullie daar tegenover? Zijn jullie voorstander van dit nieuwe vak of niet?"

Mevrouw Switten: "We staan er zeker achter. Het is zeker noodzakelijk dat kinderen in onze huidige maatschappij een beetje notie krijgen. In het eerste jaar gaat daar uiteraard nog niet veel diepgang in zitten maar daarom is het zeker niet onbelangrijk."

Celine en Charlotte: "Dan willen we u bedanken voor het interview."

Mevrouw Switten: "Dat is graag gedaan."

Bijlage 2: voorbereidende werkbundel voor budgetspel (leerlingen en lerarenversie)

Leerlingenversie

Budgetbeheer

Naam:

Voornaam:

Klas:

Schooljaar: 2018-2019

Inhoud

1. Wat is budgetbeheer?	93
2. Waar halen gezinnen hun geld vandaan?	94
2.1 Soorten inkomstenbronnen van een gezin	94
3. Waar geven de gezinnen hun geld aan uit?.....	95
3.1 De uitgavenposten van een gezin	95
4. Hoe stel ik een budget op?.....	97
4.1 Wat is een budget?	97
4.2 Een budget opstellen.....	98
4.3 Inkomsten en uitgaven in het budget.....	100
5. Samenvatting	101

INSTRUCTIEBLAD

Inleiding

In deze werkbundel kom je meer te weten over de inkomensbronnen en uitgavenposten van een gezin. Deze werkbundel is een goede voorbereiding op het spelen van het budgetspel.

Veel plezier!

Legende

	<p>Voor deze opdracht heb je een computer/internet nodig.</p>
	<p>Je maakt deze opdracht individueel.</p>
	<p>Je doet deze opdracht in groep of per twee.</p>
	<p>Deze opdracht is een extra opdracht. Als je tijd over hebt kan je deze opdracht doen.</p>

Stappenplan:

1. Je leest de opgave.
2. Je bekijkt hoe je deze opdracht moet doen (alleen, per twee, met computer...)
3. Je gaat aan de slag
4. Na ieder onderdeel vraag je de leraar om even na te kijken of je volledig gewerkt hebt.

Afspraken:

1. Werk in stilte, bij groepswerk fluister je
2. Bij vragen steek je je hand op
3. Werk nauwkeurig
4. Lees je opdrachten aandachtig

1. Wat is budgetbeheer?

Opdracht 1: bekijk het filmpje over Paul en Maria. Beantwoord daarna de onderstaande vragen.

Filmpje bekijken:

Stap 1: Ga naar www.youtube.com

Stap 2: Zoek naar 'budgetbeheer' in de zoekbalk

Stap 3: Bekijk de video 'Uitleganimatie 3D budgetbeheer'

1) Welke uitgaven doen Paul en Maria allemaal op een dag?

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

2) Hoe konden Paul en Maria dit anders aanpakken?

3) Welke boodschap zit er achter deze video?

4) Wat is belangrijk voor jullie om te leren in verband met geld?

2. Waar halen gezinnen hun geld vandaan?

2.1 Soorten inkomstenbronnen van een gezin

Als je later alleen gaat wonen, heb je inkomen nodig om allerlei dingen te kunnen betalen. Waar ga je het geld vandaan halen?

1

Opdracht 1: Bekijk onderstaande foto's. Waaruit kunnen we inkomen halen?

	
<p>é</p> 	

Opdracht 2: Geef een voorbeeld van elke soort van inkomen.

Inkomen uit arbeid:

Inkomen uit kapitaal:

Toevallige inkomens:

Inkomen uit sociale vergoedingen:

Zoals je nu weet heeft een gezin verschillende inkomstenbronnen waaruit zij een inkomen kunnen halen. Wat kunnen ze ermee doen?

- _____
- _____

3. Waar geven de gezinnen hun geld aan uit?

3.1 De uitgavenposten van een gezin

Je hebt nu een inkomen. Helaas kan je dat geld niet allemaal sparen, je zal ook wat geld moeten uitgeven. Waaraan zal je geld moeten uitgeven denk je?

EXTRA

Opdracht 1: Ga naar www.menti.com en denk na over 5 dingen waar een gezin geld aan uitgeeft.

1

Opdracht 2: Bekijk nu onderstaande foto's. Probeer de foto's te verbinden met de soorten uitgaven.

		<p>Vaste uitgaven</p>
		<p>Variabele uitgaven</p>
		<p>Uitzonderlijke uitgaven</p>
		<p>Onvoorziene uitgaven</p>

Wat zijn nu volgens jou: (omcirkel/ markeer het juiste antwoord)

1) Vaste uitgaven:

Uitgaven die vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

2) Variabele uitgaven:

Uitgaven die vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

3) Uitzonderlijke uitgaven

Uitgaven die vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

4) Onvoorziene uitgaven

Uitgaven die vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

EXTRA

Opdracht 3: Plaats nu de voorbeelden van uitgaven van een gezin van de mentimeter in de juiste kolom.

VASTE UITGAVEN	VARIABELE UITGAVEN	UITZONDERLIJKE UITGAVEN	ONVOORZIENE UITGAVEN

4. Hoe stel ik een budget op?

4.1 Wat is een budget?

1

Opdracht 1: Vervolledig onderstaande tekst met de gegeven woorden. Welke informatie hebben we nodig om een gezinsbudget op te stellen?

Kies uit: onvoorziene – uitzonderlijke – financieel – verwachte – gezinsbudget – toekomstige – budgetteren – inkomsten – uitgaven – sparen

Een lijst opstellen van de _____ gezinsinkomsten en _____ gezinsuitgaven noemt men een _____. Dit budget of _____ plan wordt opgemaakt voor een bepaalde periode (bv. één maand, zes maanden, een jaar ...). Door deze lijst op te stellen ga je _____. In een goed opgesteld gezinsbudget zijn de _____ groter dan de _____. Het positieve verschil kan je sparen voor _____ of _____ uitgaven.

1) Welke informatie hebben we dus nodig om een gezinsbudget op te stellen?

4.2 Een budget opstellen

Opdracht 2: Een voorbeeld van een budget. Bekijk de inkomsten en uitgaven van het gezin Mechelmans. Het is een gezin met twee ouders en twee kinderen.

Inkomsten en uitgaven	Bedrag
Loon ouders	3 317,00 EUR/maand
Kindergeld	335,79 EUR/maand
Voeding en drank	1 000,00 EUR/maand
Kleding	
- ouders	500,00 EUR/6 maanden
- kinderen	75,00 EUR/maand per kind
Verzekering auto	360,00 EUR/jaar
Gas, elektriciteit	150,00 EUR/maand
Schoolkosten	37,50 EUR/maand per kind
Water	125,00 EUR/jaar
Internet, tv	75,00 EUR/maand
Gsm	
- ouders	25,00 EUR/maand
- kinderen	15,00 EUR/maand per kind
Tankbeurt auto	40,00 EUR/week (4 weken per maand)
Cultuur en ontspanning	75,00 EUR/maand
Vakantie	3 000,00 EUR/jaar
Busabonnement kinderen	220,50 EUR/jaar per kind
Belastingen auto	210,00 EUR/jaar
Onderhoud auto	75,00 EUR/maand
Gezinsverzekering	68,00 EUR/jaar
Afbetaling lening	750,00 EUR/maand
Geschenken	500,00 EUR/jaar
Onderhoud woning	400,00 EUR/jaar
Medische kosten (dokter, tandarts)	750,00 EUR/jaar
Zakgeld kinderen	60,00 EUR/maand
Belastingen huis	625,00 EUR/jaar
Woningverzekering	475,00 EUR/jaar

Vul het maandbudget hieronder aan. Duid aan welke uitgaven levensnoodzakelijk zijn en dus op de eerste plaats

INKOMSTEN	EURO	UITGAVEN	EURO
Loon ouders		Voeding en drank	
Kindergeld		Kleding - Ouders - Kinderen	
		Auto - Verzekering - Tankbeurt - Belastingen - Onderhoud	
		Gas en elektriciteit	
		Schoolkosten	
		Water	
		Tv & internet	
		Gsm - Ouders - Kinderen	
		Cultuur en ontspanning	
		Vakantie	
		Busabonnement kinderen	
		Gezinsverzekering	
		Woning: - Onderhoud - Afbetaling lening - Belastingen - Woonverzekering	
		Geschenken	
		Medische kosten (dokter, tandarts)	
		Zakgeld kinderen	
TOTAAL		TOTAAL	

1) Wat valt je op?

2) Is dit goed?

4.3 Inkomsten en uitgaven in het budget

1

Opdracht 4: Bekijk het maanbudget. Sorteert de inkomsten en uitgaven bij de juiste soorten inkomsten en uitgaven.

A) Inkomsten:

INKOMEN UIT ARBEID	INKOMEN UIT KAPITAAL	TOEVALLIGE INKOMENS	INKOMEN UIT SOCIALE VERGOEDINGEN

B) Uitgaven:

VASTE UITGAVEN	VARIABELE UITGAVEN	UITZONDERLIJKE UITGAVEN	ONVOORZIENE UITGAVEN

1) Welke tips kan je Paul en Maria van het eerste filmpje nu geven?

5. Samenvatting

Soorten inkomsten:

Vul aan.

Soorten uitgaven:

Welke soorten uitgaven zijn er? Geef ook telkens een voorbeeld.

Uitgaven die frequent vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

=

Bijvoorbeeld:

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

=

Bijvoorbeeld:

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

=

Bijvoorbeeld:

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

=

Bijvoorbeeld:

Het budget:

Om een gezinsbudget op te stellen moeten we gegevens hebben van de _____ en de _____.

Lerarenversie:

Budgetbeheer

Naam:

Voornaam:

Klas:

Schooljaar: 2018-2019

Inhoud

1. Wat is budgetbeheer?	104
2. Waar halen gezinnen hun geld vandaan?	105
2.1 Soorten inkomstenbronnen van een gezin	105
3. Waar geven de gezinnen hun geld aan uit?.....	106
3.1 De uitgavenposten van een gezin	106
4. Hoe stel ik een budget op?	108
4.1 Wat is een budget?	108
4.2 Een budget opstellen.....	109
4.3 Inkomsten en uitgaven in het budget.....	111
5. Samenvatting	113

1. Wat is budgetbeheer?

Opdracht 1: bekijk het filmpje over Paul en Maria. Beantwoord daarna de onderstaande vragen.

Filmpje bekijken:

Stap 1: Ga naar www.youtube.com

Stap 2: Zoek naar 'budgetbeheer' in de zoekbalk

Stap 3: Bekijk de video 'Uitleganimatie 3D budgetbeheer'

5) Welke uitgaven doen Paul en Maria allemaal op een dag?

Nieuwe wekker, een koffie, een broodje, een nieuw boek, a-merk maaltijd, popcorn in de bioscoop.

6) Hoe konden Paul en Maria dit anders aanpakken?

Thuis ontbijten, een lunch meenemen van thuis naar het werk, een kleine popcorn kopen in de bioscoop.

7) Welke boodschap zit er achter deze video?

Je kan per maand maar over een bepaalde som geld beschikken. Het is dus goed als je hiermee verstandig omgaat en niet zomaar geld uitgeeft aan dingen die je niet nodig hebt.

8) Wat is belangrijk voor jullie om te leren in verband met geld?

Dat je leert goed om te gaan met geld. Niet zomaar geld uitgeven aan nutteloze dingen en leren sparen. (budgetbeheer)

2. Waar halen gezinnen hun geld vandaan?

2.1 Soorten inkomstenbronnen van een gezin

Als je later alleen gaat wonen, heb je inkomen nodig om allerlei dingen te kunnen betalen. Waar ga je het geld vandaan halen?

Opdracht 1: Bekijk onderstaande foto's. Waaruit kunnen we inkomen halen?

	
<p><i>Inkomen uit arbeid</i></p>	<p><i>Inkomen uit kapitaal</i></p>
	
<p><i>Toevallige inkomens</i></p>	<p><i>Inkomen uit sociale vergoedingen</i></p>

Opdracht 2: Geef een voorbeeld van elke soort van inkomen.

Inkomen uit arbeid: *Eigen voorbeeld van de leerlingen.*

Inkomen uit kapitaal:

Toevallige inkomens:

Inkomen uit sociale vergoedingen:

Zoals je nu weet heeft een gezin verschillende inkomstenbronnen waaruit zij een inkomen kunnen halen. Wat kunnen ze ermee doen?

- *Uitgeven*
- *Sparen*

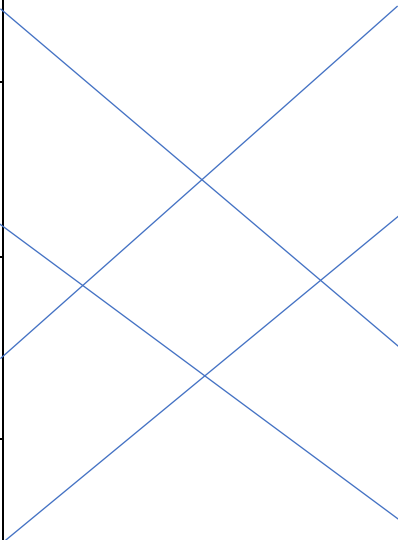

3 Waar geven de gezinnen hun geld aan uit?

3.1 De uitgavenposten van een gezin

Je hebt nu een inkomen. Helaas kan je dat geld niet allemaal sparen, je zal ook wat geld moeten uitgeven. Waaraan zal je geld moeten uitgeven denk je?

Opdracht 1: Ga naar www.menti.com en denk na over 5 dingen waar een gezin geld aan uitgeeft.

Opdracht 2: Bekijk nu onderstaande foto's. Probeer de foto's te verbinden met de soorten uitgaven.

		Vaste uitgaven
		Variabele uitgaven
		Uitzonderlijke uitgaven
		Onvoorziene uitgaven

Wat zijn nu volgens jou: (omcirkel het juiste antwoord)

1) Vaste uitgaven:

Uitgaven die vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

2) Variabele uitgaven:

Uitgaven die vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

3) Uitzonderlijke uitgaven

Uitgaven die frequent vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

4) Onvoorziene uitgaven

Uitgaven die frequent vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

Opdracht 3: Plaats nu de voorbeelden van uitgaven van een gezin van de mentimeter in de juiste kolom.

VASTE UITGAVEN	VARIABELE UITGAVEN	UITZONDERLIJKE UITGAVEN	ONVOORZIENE UITGAVEN

4 Hoe stel ik een budget op?

4.1 Wat is een budget?

Opdracht 1: Vervolledig onderstaande tekst met de gegeven woorden. Welke informatie hebben we nodig om een gezinsbudget op te stellen?

Kies uit: onvoorziene – uitzonderlijke – financieel – verwachte – gezinsbudget – toekomstige – budgetteren – inkomsten – uitgaven – sparen

Een lijst opstellen van de *toekomstige* gezinsinkomsten en *verwachte* gezinsuitgaven noemt men een *gezinsbudget*. Dit budget of *financieel* plan wordt opgemaakt voor een bepaalde periode (bv. één maand, zes maanden, een jaar ...) Door deze lijst op te stellen ga je *budgetteren*. In een goed opgesteld gezinsbudget zijn de *inkomsten* groter dan de *uitgaven*. Het positieve verschil kan je sparen voor *onvoorziene* of *uitzonderlijke* uitgaven.

2) Welke informatie hebben we dus nodig om een gezinsbudget op te stellen?

De inkomsten en uitgaven van het gezin.

4.2 Een budget opstellen

Opdracht 2: Een voorbeeld van een budget. Bekijk de inkomsten en uitgaven van het gezin Mechelmans. Het is een gezin met twee ouders en twee kinderen.

Inkomsten en uitgaven	Bedrag
Loon ouders	3 317,00 EUR/maand
Kindergeld	335,79 EUR/maand
Voeding en drank	1 000,00 EUR/maand
Kleding	
- ouders	500,00 EUR/6 maanden
- kinderen	75,00 EUR/maand per kind
Verzekering auto	360,00 EUR/jaar
Gas, elektriciteit	150,00 EUR/maand
Schoolkosten	37,50 EUR/maand per kind
Water	125,00 EUR/jaar
Internet, tv	75,00 EUR/maand
Gsm	
- ouders	25,00 EUR/maand
- kinderen	15,00 EUR/maand per kind
Tankbeurt auto	40,00 EUR/week (4 weken per maand)
Cultuur en ontspanning	75,00 EUR/maand
Vakantie	3 000,00 EUR/jaar
Busabonnement kinderen	220,50 EUR/jaar per kind
Belastingen auto	210,00 EUR/jaar
Onderhoud auto	75,00 EUR/maand
Gezinsverzekering	68,00 EUR/jaar
Afbetaling lening	750,00 EUR/maand
Geschenken	500,00 EUR/jaar
Onderhoud woning	400,00 EUR/jaar
Medische kosten (dokter, tandarts)	750,00 EUR/jaar
Zakgeld kinderen	60,00 EUR/maand
Belastingen huis	625,00 EUR/jaar
Woningverzekering	475,00 EUR/jaar

Vul het maandbudget hieronder aan. Duid aan welke uitgaven levensnoodzakelijk zijn en dus op de eerste plaats komen.

(wordt handmatig ingevuld)

INKOMSTEN	EURO	UITGAVEN	EURO
Loon ouders		Voeding en drank	
Kindergeld		Kleding - Ouders - Kinderen	
		Auto - Verzekering - Tankbeurt - Belastingen - Onderhoud	
		Gas en elektriciteit	
		Schoolkosten	
		Water	
		Tv & internet	
		Gsm - Ouders - Kinderen	
		Cultuur en ontspanning	
		Vakantie	
		Busabonnement kinderen	
		Gezinsverzekering	
		Woning: - Onderhoud - Afbetaling lening - Belastingen - Woonverzekering	
		Geschenken	
		Medische kosten (dokter, tandarts)	
		Zakgeld kinderen	
TOTAAL		TOTAAL	

- o Wat valt je op?

De inkomsten zijn groter dan de uitgaven.

- o Is dit goed?

Ja, dan kan je nog een deel van je geld sparen.

4.3 Inkomsten en uitgaven in het budget

Opdracht 4: Bekijk het maandbudget. Sorteert de inkomsten en uitgaven bij de juiste soorten inkomsten en uitgaven.

C) Inkomsten:

INKOMEN UIT ARBEID	INKOMEN UIT ARBEID	TOEVALLIGE INKOMENS	INKOMEN UIT SOCIALE VERGOEDINGEN
<i>Loon ouders</i>			<i>Kindergeld</i>

D) Uitgaven:

VASTE UITGAVEN	VARIABELE UITGAVEN	UITZONDERLIJKE UITGAVEN	ONVOORZIENE UITGAVEN
<i>Autoverzekering Autobelasting Gas en elektriciteit Water TV & internet GSM ouders en kinderen Busabonnement Gezinsverzekering Afbetaling hypotheeklening Woningverzekering Belastingen woning Zakgeld kinderen</i>	<i>Voeding en drank Kleding Tanken Schoolkosten Ontspanning</i>	<i>Onderhoud van de auto Vakantie Geschenken Onderhoud woning</i>	<i>Medische kosten</i>

2) Welke tips kan je Paul en Maria van het eerste filmpje nu geven?

Stel een maandbudget op

Houd je inkomsten en uitgaven bij

B-merken maaltijden kunnen ook lekker zijn en zijn goedkoper, koop deze

5 Samenvatting

Soorten inkomsten:

Vul aan.

	
<i>Inkomen uit arbeid</i>	<i>Inkomen uit kapitaal</i>
	
<i>Toevallige inkomens</i>	<i>Inkomen uit sociale vergoedingen</i>

Soorten uitgaven:

Welke soorten uitgaven zijn er? Geef ook telkens een voorbeeld.

Uitgaven die frequent vaker voorkomen maar nooit voor precies hetzelfde bedrag.

= *Variabele uitgaven*

Bijvoorbeeld: *Eten en drinken*

Uitgaven die op regelmatige tijdstippen en voor een min of meer vast bedrag terugkeren.

= *Vaste uitgaven*

Bijvoorbeeld: *huur van je huis*

Uitgaven die je niet vaak moet doen.

= *Uitzonderlijke uitgaven*

Bijvoorbeeld: *Aankoop van een nieuwe wasmachine*

Uitgaven die je moet doen omdat er zich plots een bepaalde situatie voordoet. Dit heb je niet in de hand.

= *Onvoorziene uitgaven*

Bijvoorbeeld: *Een ziekenhuisbezoek*

Het budget:

Om een gezinsbudget op te stellen moeten we gegevens hebben van de *inkomsten* en de *uitgaven*.

Bijlage 3: spelkaarten budgetspel

Variabele uitgaven

Vrije avond

Je hebt deze avond geen zin om alleen thuis te zitten.

Wat doe je? Wat kost dit?

- a) Je belt een vriend en huurt een film : 7,00 euro
- b) Je gaat iets drinken op café : 20,00 euro
- c) Je gaat naar een discotheek : 60,00 euro
- d) Je belt een vriend en gaat naar de film : 20,00 euro

Variabele uitgaven

Sport

Je gaat vanaf nu elke week een aantal keer fitnesssen. Kies je voor:

- a) Een jaarabonnement : 75,00 euro per maand
- b) Een 10-beurtenkaart : 75,00 euro
- c) Je betaalt elke week : 28,00 euro

Opgelet! Als je een abonnement neemt, lees dan steeds de algemene voorwaarden. Vaak moet je dit abonnement tijdig via een brief opzeggen als je na de afgesproken periode wilt stoppen. Doe je dit niet, dan wordt het abonnement stilzwijgend verlengd.

Variabele uitgaven

Je verjaardag

Je bent jarig. Wat doe je vanavond?

- a) Je nodigt een vriend of vriendin uit en blijft gezellig thuis : 10,00 euro
- b) Je nodigt al je vrienden uit voor een feestje : 100,00 euro
- c) Je nodigt al je vrienden uit in het café in het dorp : 125,00 euro

Variabele uitgaven

Geen zin om te koken

Je hebt vandaag geen zin om te koken. Wat doe je?

- a) Ik koop een frietje met een snack : 5,00 euro
- b) Ik ga lekker uit eten : 20,00 euro
- c) Ik haal een pizza af : 8,00 euro

Variabele uitgaven

Sport

Je bent dringend toe aan nieuwe sportschoenen. Wat doe je?

- a) Ik koop nieuwe schoenen van een degelijk merk : 109,95 euro
- b) Ik koop schoenen van een goedkoper merk : 40,00 euro

Variabele uitgaven

Je verjaardag

Je bent jarig en nodigt je vrienden uit voor een fuif bij je thuis.
Hoeveel schat je uit te geven?

Variabele uitgaven

Computer & internet

Wil je thuis graag internet?

- a) Ja, voor een bedrag van 50,00 euro per maand.
- b) Nee.

Hier is geen rekening gehouden met de aankoop van een computer, enkel met de internetaansluiting en het maandelijks te betalen bedrag. Gemiddelde prijs aankoop computer: 1 000,00 euro.

Variabele uitgaven

Kapper

Je moet naar de kapper. Hoeveel kost dit?

Variabele uitgaven

Kleding

Je moet een nieuwe jas kopen. Hoeveel kost dit?

Variabele uitgaven

Verjaardag moeder

Je moeder is jarig. Wat koop je voor haar?

- a) Je koopt een kleine attentie, het is het gebaar dat telt: 10,00 euro.
- b) Je koopt een groot cadeau: 125,00 euro.
- c) Je geeft haar een cadeaubon van 20,00 euro. De rest kan ze zelf wel bijleggen.

Variabele uitgaven

Muziek en ontspanning

Hoeveel geef je gemiddeld uit aan de aankoop van games, muziek, ...?

Past dit in je budget?

Zo ja, noteer het bedrag op je budgetblad.

Variabele uitgaven

Handdoeken

Je moet handdoeken kopen. Hoeveel kost dit?

Variabele uitgaven

Kleding

Je bent dringend toe aan een nieuwe broek.
Hoeveel geef je hieraan uit?

Variabele uitgaven

Valentijn

Het is binnenkort Valentijn. Wat koop je voor je vriend/vriendinnetje?

- a) Ik trakteer op een romantisch etentje: 50,00 euro.
- b) Ik koop een juweel: 75,00 euro.
- c) We blijven gezellig thuis en kijken een film met een glaasje wijn: 10,00 euro.
- d) Ik doe niets voor Valentijn, mijn liefde kost niets!

Variabele uitgaven

Lichaamsverzorging

Hoeveel geld geef je maandelijks uit aan make-up, parfum, deodorant,...?
Noteer het bedrag op je budgetblad.

Variabele uitgaven

Geld lenen

Je beste vriendin wil 25,00 euro lenen. Je krijgt het geld wel pas volgende maand terug. Ga je hierop in?

Variabele uitgaven

Feestdagen

Voor de feestdagen wil je graag een nieuwe outfit kopen.
Hoeveel wil je hieraan spenderen?

Variabele uitgaven

Vrije tijd

Er is een concert van je favoriete groep. Een ticket kost 45,00 euro.

Wat doe je?

- a) Ik ga natuurlijk!
- b) Nee, jammer, ik blijf thuis.

Variabele uitgaven

Kleding

Je wandelt door de stad en ziet toevallig een leuke trui in de etalage hangen.
De trui kost 30,00 euro. Koop je hem of niet?

Variabele uitgaven

Feestdagen

Voor de feestdagen moet je een geschenkje kopen maar je zit krap bij kas.
Hoeveel wil je hieraan spenderen?

Variabele uitgaven

Vrije avond

Je hebt deze avond geen zin om alleen thuis te zitten.

Wat doe je? Wat kost dit?

- a) Je belt een vriend en huurt een film : 7,00 euro
- b) Je gaat iets drinken op café : 20,00 euro
- c) Je gaat naar een discotheek : 60,00 euro
- d) Je belt een vriend en gaat naar de film : 20,00 euro

Variabele uitgaven

Je verjaardag

Je bent jarig. Wat doe je vanavond?

- a) Je nodigt een vriend of vriendin uit en blijft gezellig thuis : 10,00 euro
- b) Je nodigt al je vrienden uit voor een feestje : 100,00 euro
- c) Je nodigt al je vrienden uit in het café in het dorp : 125,00 euro

Variabele uitgaven

Geen zin om te koken

Je hebt vandaag geen zin om te koken. Wat doe je?

- a) Ik koop een frietje met snack : 5,00 euro
- b) Ik ga lekker uit eten : 20,00 euro
- c) Ik haal een pizza af : 8,00 euro

Variabele uitgaven

Sport

Je gaat vanaf nu elke week een aantal keer fitnesssen. Kies je voor:

- a) Een jaarabonnement : 75,00 euro per maand
- b) Een 10-beurtenkaart : 75,00 euro
- c) Je betaalt elke week : 28,00 euro

Opgelet! Als je een abonnement neemt, lees dan steeds de algemene voorwaarden. Vaak moet je dit abonnement tijdig via een brief opzeggen als je na de afgesproken periode wilt stoppen. Doe je dit niet, dan wordt het abonnement stilzwijgend verlengd.

Variabele uitgaven

Sporten

Je bent dringend toe aan nieuwe sportschoenen. Wat doe je?

- a) Ik koop nieuwe schoenen van een degelijk merk : 109,95 euro
- b) Ik koop schoenen van een goedkoper merk : 40,00 euro

Variabele uitgaven

Je verjaardag

Je bent jarig en nodigt je vrienden uit voor een BBQ bij je thuis.
Hoeveel denk je hieraan uit te geven?

Variabele uitgaven

Nagelstyliste

Je gaat naar de nagelstyliste. Hoeveel kost dit?

Variabele uitgaven

Computer & internet

Wil je thuis graag internet?

- a) Ja, voor een bedrag van 50,00 euro per maand.
- b) Nee.

Hier is geen rekening gehouden met de aankoop van een computer, enkel met de internetaansluiting en het maandelijks te betalen bedrag. Gemiddelde prijs aankoop computer: 1 000,00 euro.

Variabele uitgaven

Schoenen

Je moet nieuwe schoenen kopen omdat je oude helemaal versleten zijn. Welke schoenen koop je?

- a) Sneakers van een bekend merk : 150,00 euro
- b) Sneakers van een goedkoper merk : 70,00 euro
- c) Sneakers uit de tweedehandswinkel : 10,00 euro

Variabele uitgaven

Vaderdag

Het is vaderdag. Wat koop je voor hem?

- a) Je koopt een nieuwe horloge van een bekend merk. Dit kost je 200,00 euro.
- b) Je koopt een fles wijn van een bekend merk. Dit kost je 70,00 euro.
- c) Je geeft hem enkel een kaartje met daarop een tekst hoe graag je hem ziet. Dit kost je 2,50 euro.

Variabele uitgaven

Muziek en ontspanning

Je verveelt je op vrijdagavond. Wat doe je?

- a) Je vraagt je vrienden mee om een potje te gaan bowlen. Dit kost je 20,00 euro.
- b) Je gaat iets drinken in het café in het dorp. Dit kost je 10,00 euro.
- c) Je doet niets en blijft thuis.

Variabele uitgaven

Decoratie

Je vind dat je kamer een opfrisbeurt kan gebruiken. Je bezoekt enkele winkels en geeft in totaal 80,00 euro uit.

Variabele uitgaven

Moederdag

Het is moederdag. Wat koop je voor haar?

- a) Je koopt een nieuwe handtas van een bekend merk. Dit kost je 280,00 euro.
- b) Je koopt een armband van een bekend merk. Dit kost je 120,00 euro.
- c) Je geeft haar een boeket bloemen ter waarde van 35,00 euro.

Variabele uitgaven

Wereldddierendag

Het is wereldddierendag. Als jouw gezin een huisdier heeft, koop je:

- a) Een speeltje ter waarde van 15,00 euro.
- b) Een nieuwe voederbak ter waarde van 25,00 euro.
- c) Snoepjes ter waarde van 5,95 euro.

Variabele uitgaven

Verjaardag

Je bent jarig en wil je collega's trakteren. Je hebt de keuze uit:

- a) 2 taarten, dit kost je 16,50 euro.
- b) Voor ieder een koffiekoek, dit komt op een totaal van 25,45 euro.
- c) Je trakteert iedereen na het werk op een drankje. Dit kost je in totaal 56,00 euro.

Toevallige uitgaven

Goed doel

Je gaat naar de markt. Een hulporganisatie verkoopt er pennen voor een goed doel. Ze vragen per pen 5,00 euro. Koop je een pen of niet?

Toevallige uitgaven

Schoenen

Je bent op schoolreis en je schoenen gaan stuk. De zool is los. Je moet dringend nieuwe schoenen kopen en je bent toevallig in de stad. Wat doe je?

- a) Je koopt schoenen van een trendy merk : 99,95 euro
- b) Je koopt gewone schoenen : 50,00 euro
- c) Je laat je schoenen maken bij een schoenmaker : 17,00 euro

Toevallige uitgaven

Kleding

Je scheurt je enige broek van een bekend merk. Je moet dringend een nieuwe broek kopen want morgen vertrek je op vakantie. Wat doe je?

- a) Je koopt een nieuwe broek van een bekend merk : 110,00 euro
- b) Je koopt een gewone broek : 50,00 euro
- c) Je koopt een broek in de tweedehandswinkel : 15,00 euro

Toevallige uitgaven

Horloge stuk

Je bent aan het fietsen en valt. Er zit een barst in je horloge. Wat doe je?

- a) Je koopt een nieuw horloge : 75,00 euro
- b) Je laat je horloge herstellen : 15,00 euro

Toevallige uitgaven

Meubels

Je deur van je kleerkast is defect. Je hebt dringend een nieuwe kleerkast nodig. Wat doe je?

- a) Je koopt een nieuwe kleerkast in een meubelwinkel : 150,00 euro
- b) Je koopt een kleerkast in de tweedehandswinkel : 85,00 euro

Toevallige uitgaven

Ziekte

Je wordt plots ziek en hebt dringend een dokter nodig.

- a) Je laat de dokter aan huis komen : 32,20 euro
- b) Je gaat zelf naar de dokter : 27,50 euro

Toevallige uitgaven

Koffiezet

Je moeder drinkt 's ochtends graag een tas koffie maar het koffiezetapparaat is stuk. Wat doe je?

- a) Je koopt een koffiezetapparaat van een minder bekend merk : 30,00 euro
- b) Je koopt een koffiezetapparaat van een bekend merk : 69,00 euro
- c) Je doet het op grootmoeders wijze en giet zelf je koffie op : 10,00 euro

Toevallige uitgaven

Gsm

De batterij van je twee jaar oude gsm is deze ochtend stuk gegaan. Hij valt voortdurend uit. Wat koop je?

- a) Een nieuwe batterij : 150,00 euro
- b) Een nieuwe dure smartphone : 750,00 euro
- c) Een eenvoudige gsm : 120,00 euro

Toevallige uitgaven

Televisie

Je televisie is stuk gegaan. Je moet een nieuwe kopen. Wat koop je?

- a) Een grote televisie : 658,00 euro
- b) Een kleine televisie : 200,00 euro
- c) Een tweedehands televisie : 120,00 euro

Toevallige uitgaven

Gemorst

Je morst kersensap op je favoriete T-shirt. Wat doe je?

- a) Je gaat naar de droogkuis : 16,00 euro
- b) Je koopt een nieuw T-shirt : 15,00 euro

Toevallige uitgaven

Bril

Je komt van bij de oogarts. Ze heeft je aanbevolen om een bril te kopen.
Wat doe je?

- a) Je kiest voor een eenvoudig montuur : 50,00 euro
- b) Je kiest voor een designbril : 200,00 euro
- c) Je koopt lenzen : 50,00 euro per 3 maanden

Toevallige uitgaven

Nieuw slot

Je verliest je sleutel. Een nieuw slot kost je 30,00 euro.

Toevallige uitgaven

Je huisdier

Je hebt een kat en ze is ziek. Ze moet naar de dierenarts. Hoeveel kost dit?

Je hebt geluk!

Je bent jarig en krijgt 25,00 euro.

Je hebt geluk!

Je vindt een briefje van 50,00 euro op straat.

Je hebt geluk!

Bij de eindafrekening van je energiefactuur blijkt dat je teveel aan voorschotfacturen hebt betaald. Je krijgt 100,00 euro terug.

Je hebt geluk!

Je vindt een portefeuille met 125,00 euro in en brengt deze portefeuille terug naar de eigenaar. Als beloning krijg je 10,00 euro.

Je hebt geluk!

Je bent je oom gaan helpen met het opruimen van de tuin en je krijgt hiervoor 25,00 euro.

Je hebt geluk!

Je doktersbriefjes worden door het ziekenfonds uitbetaald: je ontvangt 50,00 euro.

Je hebt geluk!

Je trekt een vakbondspremie: 90,00 euro.

Je hebt geluk!

Je maakt op het werk overuren. Dit brengt je deze maand 100,00 euro extra op.

Je hebt geluk!

Je gaat op bezoek bij je oma. Ze stopt je 25,00 euro toe.

Je hebt geluk!

Je gaat winkelen met je moeder en je krijgt 75,00 euro om kledij te kopen. Je doet 50,00 euro op.

Je hebt geluk!

Tijdens je weekendwerk krijg je van de klanten een totaalbedrag van 25,00 euro fooi.

Je hebt geluk!

Je kan elke maandagavond gaan babysitten bij een vriendin. Je verdient hier 100,00 euro per maand mee.

Je hebt geluk!

Je vindt een muntstuk van 2,00 euro.

Je hebt pech!

Je huurt een woning en de WC-bril breekt in twee. Je moet 25,00 euro betalen voor een nieuw exemplaar.

De huurder staat in voor onderhoudsherstellingen zoals sloten die defect raken, verstopte of bevroren leidingen, een lekkende kraan, verwarmingstoestellen en ketels jaarlijks nakijken ... De kosten van de WC-bril zijn dus voor jou als huurder.

Je hebt pech!

Je krijgt een boete voor fout parkeren. Dit kost je 50,00 euro.

Je hebt pech!

Voor een lekkende kraan in de badkamer moet je een loodgieter laten komen. De rekening bedraagt 65,00 euro. Moet je dit betalen?

De huurder staat in voor onderhoudsherstellingen zoals sloten die defect raken, verstopte op bevroren leidingen, een lekkende kraan, verwarmingstoestellen en ketels jaarlijks nakijken ... De kosten van de loodgieter zijn dus voor jou als huurder.

Je hebt pech!

Je huurt een woning en de WC is verstopt. Je moet de loodgieter bellen. Moet jij deze kosten betalen? Je betaalt dan 50,00 euro.

De huurder staat in voor onderhoudsherstellingen zoals sloten die defect raken, verstopte of bevroren leidingen, een lekkende kraan, verwarmingstoestellen en ketels jaarlijks nakijken ... De kosten van de loodgieter zijn dus voor jou als huurder.

Je hebt pech!

Je dak lekt. De herstellingskosten bedragen 248,00 euro.

Deze kosten zijn voor de huisbaas. De huurder staat in voor onderhoudsherstellingen zoals sloten die defect raken, verstopte of bevroren leidingen, een lekkende kraan, verwarmingstoestellen en ketels jaarlijks nakijken,... . De huisbaas staat in voor grote onderhoudsherstellingen, zoals aan de buitenkant van de woning (dak, ramen), aan de elektrische leidingen, aan de riolering,... . de huisbaas staat in principe ook in voor alle herstellingen die nodig zijn door de slijtage. Maar het gebeurt vaak dat in een huurcontract duidelijk staat dat heel wat meer herstellingen ten laste van de huurder zijn? Zit je met zo'n huurcontract, dan sta je zelf in voor de herstellingen die in het contract aan de huurder worden opgelegd.

Je hebt pech!

Je hebt één van je rekeningen te laat betaald.
Je moet een boete betalen van 30,00 euro.

Je hebt pech!

Je bent ziek geweest en je hebt voor 48,00 euro geneesmiddelen moeten kopen bij de apotheker.

Je hebt pech!

Je muren hebben een nieuwe laag verf nodig. De kosten bedragen 130,00 euro.

Je hebt pech!

Je gaat naar een feestje bij vrienden thuis. Je stoot per ongeluk een glas om en dit maakt vlekken op het dure tapijt. Reinigingskosten: 56,00 euro.

Schade berokkend aan derden moet je zelf betalen!

Je hebt pech!

Je breekt je been bij het sporten. De ziekenhuiskosten bedragen 70,00 euro, na tussenkomst van het ziekenfonds. Moet je dit betalen?

Als je sport bij een sportvereniging is dit ten laste van de verzekering van de sportclub. Anders moet je dit zelf betalen.

Je hebt pech!

Je moest een boekbespreking maken voor het vak Nederlands. Hiervoor ging je een boek lenen in de plaatselijke bibliotheek, maar je hebt het boek te laat teruggebracht. Je moet een boete betalen van 4,00 euro.

Je hebt pech!

Je verliest je treinabonnement. Je moet een nieuw abonnement kopen voor de prijs van 39,00 euro.

Verleiding

Tablet

Handige tablet, met een batterijduur van 10 uur. Ook is de tablet voorzien van twee camera's en supersnel mobiel internet. Films downloaden of series streamen kost dus minder tijd!

Dit slechts voor **499,00 euro**. Koop je het?

Verleiding

Speakerset

Aanbieding: zwarte speakerset voor slechts **79,99 euro**.

Koop je het?

Verleiding

Hoofdtelefoon

Beats hoofdtelefoon in verschillende kleuren beschikbaar! Dit voor slechts **128,00 euro**.

Verleiding

Xbox

De nieuwste Xbox (zwart, met controller), inclusief de drie meest populaire games op dit moment (samen ter waarde van 200,00 euro).

Prijs voor deze combinatie: **399,00 euro**.

Verleiding

Hoofdtelefoon

Beats hoofdtelefoon in verschillende kleuren beschikbaar! Dit voor slechts **128,00 euro**.

Verleiding

Apple Watch

Een Apple Watch voor **129,00 euro** met een geheugencapaciteit van 265 Mb. Koop je dit?

Verleiding

Smartphone

Je krijgt de kans om een nieuwe smartphone te kopen met een 16 megapixel camera en 5 megapixel frontcamera, supersnel opladen, digitale vingerafdruklezer,... . Je koopt dit toestel samen met een abonnement. Hierdoor kost je smartphone slechts **299,00 euro** i.p.v. **599,99 euro**! Je betaalt maandelijks **35,00 euro** voor je abonnement.

Let op, je dient dit abonnement 24 maanden te behouden.

Verleiding

Drone

Dé hype van het moment, bewonder je omgeving vanuit de lucht: een drone voor slechts **119,00 euro**.

Verleiding

Playstation

De nieuwste Playstation, inclusief controller en GTA-game (Grand Theft Auto) voor **399,00 euro!**

Verleiding

Handtas

Ted Baker heeft een nieuwe lederen handtas uitgebracht. Jij als liefhebber van het merk kan deze kopen voor een prijs van **240,00 euro.**

Verleiding

4D film

Je hebt de kans om een film in 4D te gaan bewonderen voor slechts **17,50 euro**. Ga je naar deze film?

Verleiding

Polaroid fototoestel

Je gaat binnenkort op vakantie en wil leuke foto's nemen ter herinnering aan deze fantastische reis. Je hebt nu de kans om een Polaroid fototoestel te kopen voor de prijs van **64,99 euro**.

Verleiding

Concert

Je favoriete band komt optreden in België. Een ticket voor het concert kost je **68,99 euro**. Ga je naar dit concert?

Verleiding

Op reis

Je ziet een advertentie op je laptop om tegen de spotprijs van **468,00 euro** i.p.v. **846,00 euro** op reis te gaan naar Griekenland. Het is een all-in vakantie. Boek je deze vakantie?

Verleiding

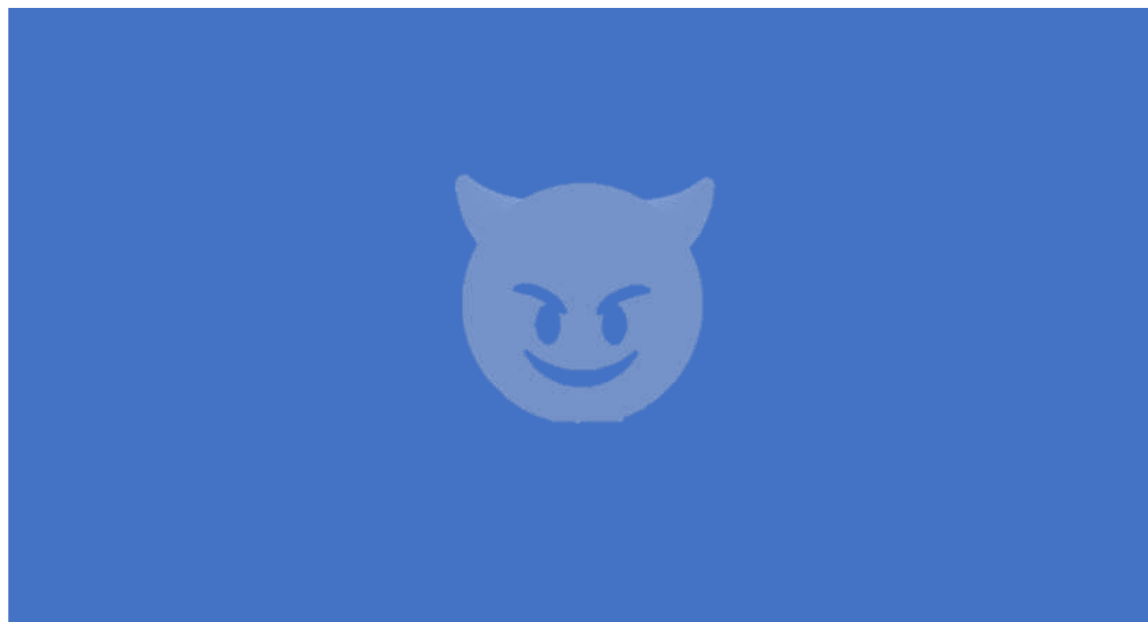
Wellness

Je ziet op Social Deal een wellness arrangement voor twee personen. Het arrangement bevat een onbeperkte toegang tot de sauna, het bubbelbad en de infraroodcabine. Daarnaast krijg je er ook nog een volledige lichaamsmassage bij. Je kan dit arrangement kopen voor een prijs van **69,99 euro** voor twee personen i.p.v. **126,99 euro**.

Verleiding

Pretpark

Jullie kunnen met het hele gezin een dagje naar een pretpark naar keuze voor een totaalprijs van **68,00 euro** i.p.v. **128,00 euro**.
Maak je deze uitstap?

Buitengewone uitgaven

Verhuis

Je verhuist met je gezin naar een kleinere woning. Hierdoor moet je noodgedwongen een nieuwe zetel kopen omdat de huidige te groot is. De nieuwe zetel kost je 452,00 euro.

Buitengewone uitgaven

Vaatwasser

Je bent het afwassen beu en beslist om een vaatwasser aan te schaffen. De vaatwasser kost je **380,00 euro**.

Buitengewone uitgaven

Droogkast

Je liet voorheen altijd je was buiten drogen. Doordat je bent verhuisd naar een appartement met een zeer klein balkon is dit niet langer mogelijk. Je schaft je een droogkast aan. Dit kost je **275,00 euro**.

Buitengewone uitgaven

Krultang

Je ging afgelopen week naar de kapper. Je liet er krullen in je haar zetten. Je vond ze zo mooi dat je nu beslist om zelf ook een krultang te kopen. Een nieuwe krultang kost je **100,00 euro**.

Buitengewone uitgaven

Koffiezetapparaat

Je bent een koffieliefhebber. Je beslist om een luxe koffiezetapparaat aan te schaffen. Dit kost je **143,99 euro**.

Buitengewone uitgaven

Alarmsysteem

Afgelopen week is er ingebroken in jullie woning. Je beslist om een alarmsysteem te laten installeren voor een totaalprijs van **1200,00 euro**. Je kan dit systeem ook op afbetaling kopen. Dit wil zeggen dat je **maandelijks 50,00 euro** afbetaalt aan de firma die het alarmsysteem installeerde.

Buitengewone uitgaven

Auto

Je beslist om een nieuwe auto te kopen. Je kiest voor een standaardmodel met standaard opties. De totaalprijs van de auto is **18 790,00 euro**. Je kan ervoor kiezen om de auto op afbetaling te kopen. Dit betekent dat je maandelijks **120,00 euro** afbetaalt.

Buitengewone uitgaven

Laptop

Je bent van werk veranderd en hebt hiervoor een nieuwe laptop nodig. Deze kost je **340,00 euro**.

Buitengewone uitgaven

Brievenbus

Je trekt samen met je gezin in in je nieuwe woning. De brievenbus is verouderd en je beslist een nieuwe aan te kopen. De nieuwe brievenbus kost je 65,00 euro.

Buitengewone uitgaven

Kinderbed

Je kleine spruit groeit snel en heeft een groter bed nodig. Je beslist een nieuw bed te kopen in de lokale meubelwinkel. Het bed kost je **256,00 euro**.

WINKELKAR 1

Huismerk en goedkopere producten

- Frisdrank
- Charcuterie
- Kaas, yoghurt, melk
- Groenten en fruit
- Vlees en vis
- Verzorgingsproducten (deodorant, douchegel,...)

€75,00

WINKELKAR 2

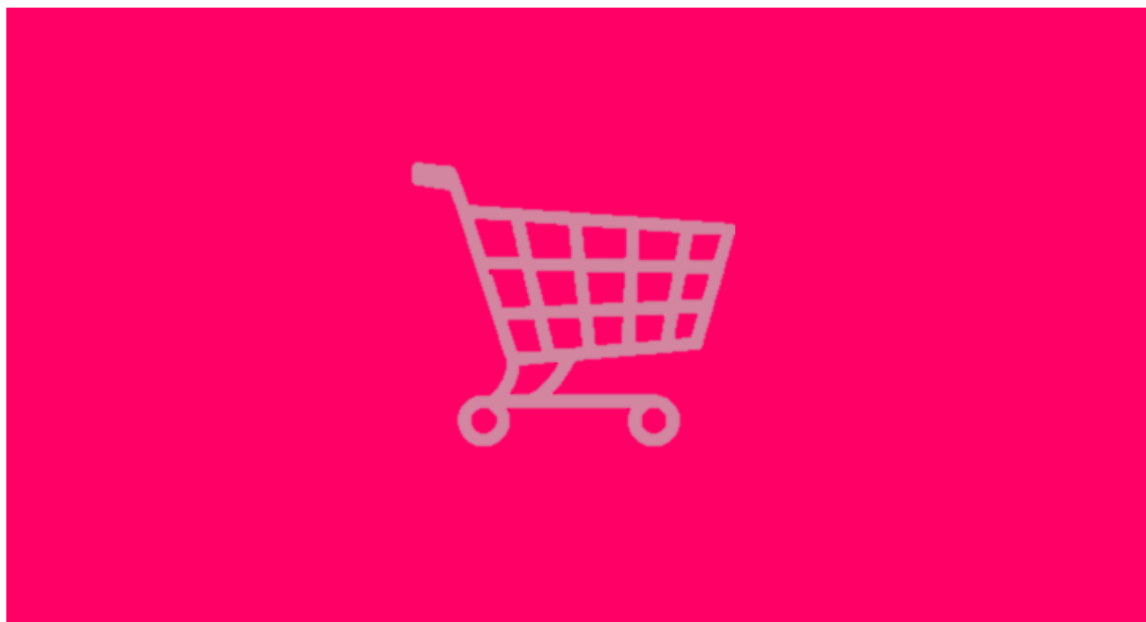
Huismerk en goedkopere producten

- Frisdrank
- Charcuterie
- Kaas, yoghurt, melk
- Groenten en fruit
- Vlees en vis
- Verzorgingsproducten (deodorant, douchegel,...)

€120,00

EXTRA:

- **Flesje wijn**
- **Chips en nootjes**
- **Diepvriespizza**

Vaste kosten

Eten

Kies een winkelkar.

Huur

De huurprijs staat beschreven bij jouw gezin.

Was

25,00 euro per maand

Vervoer

> Je gaat te voet. Dit is gratis

> Je gaat met de fiets. Hiervoor moet je de aankoop van een fiets in rekening brengen. Een fiets kost gemiddeld **€500,00**. Tweedehands vind je fietsen voor ongeveer **€100,00**.

> Je maakt gebruik van het openbaar vervoer (busabonnement). Je kan kiezen voor een abonnement voor 1 maand (**25,00 euro**), 3 maanden (**71,00 euro**) of voor 12 maanden (**195,00 euro**). Deze prijzen gelden voor jongeren tot 24 jaar.

> Je besluit om een eigen wagen aan te schaffen. Hierin moet je de aankoopprijs van een wagen meerekenen, de brandstof, de wegentaks en de verzekering. Als je je voertuig op afbetaling koopt, moet je maandelijks ongeveer **335,00 euro** betalen.

(Vergeet niet dat je ook eenmalig inschrijvingstaks moet betalen en een nieuwe nummerplaat moet aanvragen).

Vaste kosten

Eten

Kies een winkelkar.

Ziekfonds

Bijdrage: **4,00 euro per maand** (per persoon)

Hospitalisatieverzekering: **12,00 euro per maand** (per persoon). (Is niet verplicht. Doen of niet doen?)

Vakbond

13,00 euro per maand (per persoon)
(Is niet verplicht. Doen of niet doen?)

Telecompakket

OPTIE 1

Je kiest voor een pakket waarmee je kan bellen, digitale TV kan kijken en surfen voor **75,94 euro**.

OPTIE 2

Je kiest voor een pakket waarmee je kan bellen, digitale TV kan kijken en surfen inclusief het filmpakket. Totaalprijs: **101,09 euro**.

OPTIE 3

Je kiest voor een pakket waarmee je kan bellen, digitale TV kan kijken en surfen inclusief het filmpakker én het sportpakket. Totaalprijs: **117,54 euro**.

Vaste kosten

Eten

Kies een winkelkar.

Verzekering

Burgerlijke aansprakelijkheid en brandverzekering: **20,00 euro per maand** (per gezin) –
gezinnen met auto --> autoverzekering: **60,00 euro per maand** (per auto).

Nutsvoorzieningen

(Rij)huis : 150,00 euro per maand
Appartement : 120,00 euro per maand
Studio : 90,00 euro per maand

Vaste kosten

Eten

Kies een winkelkar.

Onderhoud

20,00 euro per maand (Hieronder verstaan we vuilniszakken, poetsproducten, poetsmaterialen,
wasproducten, ...)

Belastingen

Provinciebelasting, milieubelasting, ... : **7,00 euro per maand** (per gezin) – Personages met auto
22,00 euro per maand (per auto).

Patrick, Sofie en Jana

Dit gezin bestaat uit een ouderpaar met een kind.

- Patrick werkt als schrijver en verdient maandelijks 1500,00 euro netto.
- Sofie werkt als directieassistente bij KMO Consult en verdient maandelijks 1 650,00 euro netto.
- Het gezin woont in een rijhuis in Lummen.
- Jana zit in het vijfde leerjaar en gaat wekelijks zwemmen (3,00 euro per les).
- Dit jaar hopen Patrick en Sofie eens een keertje op vakantie te gaan naar Turkije.

Stefan, Marie, Kevin en Lore

Dit gezin bestaat uit een ouderpaar met twee kinderen.

- Stefan krijgt sinds vorig jaar een invaliditeitspensioen. Dit bedraagt 842,00 euro per maand.
- Marie werkt als verkoopster in een ZEB-store. Ze verdient maandelijks netto 1 320,00 euro.
- Kevin studeert en werkt al drie jaar als student in een frituur. Hij verdient 250,00 euro per maand.
- Het gezin kocht een halfopen bebouwing in Lommel.
- Voor hun woonlening betalen ze maandelijks 785,00 euro af.

Kenneth en Levi

Dit gezin bestaat uit een homokoppel zonder kinderen.

Kenneth is een zelfstandige elektricien en verdient maandelijks 2200,00 euro netto.

Levi werkt sinds kort als verkoper bij H&M in Hasselt en verdient maandelijks 1 110,00 euro netto.

Ze wonen in een appartement in de stad Hasselt en betalen maandelijks 960,00 euro huur.

Kenneth en Levi gaan 1 keer per week uit eten in een restaurant.

Marc en Marianne

Dit gezin bestaat uit een bejaard koppel met twee kinderen die niet meer thuis wonen.

Marc heeft een pensioen van 1 489,00 euro netto per maand. Hij heeft 35 jaar gewerkt als bouwvakker.

Marianne heeft 40 jaar in het onderwijs gestaan als leraar secundair onderwijs voor de vakken economie en wiskunde. Ze krijgt maandelijks een pensioen van 1 579,00 euro netto.

Marc en Marianne wonen in hun alleenstaande woning die ze ooit gekocht hebben maar waarvan de lening ondertussen afbetaald is.

Elke zondag gaan Marc en Marianne een pannenkoek eten met een koffie in de plaatselijke brasserie. Totale kostprijs: 18,00 euro.

Chantal, Lies en Pauline

Dit gezin bestaat uit een alleenstaande moeder met twee kinderen.

Chantal is een hardwerkende mama. Op weekdays werkt ze als vertegenwoordigster voor het bedrijf Sipwell. In het weekend werkt ze nog als nagelstyliste op zelfstandige basis. In totaal verdient ze maandelijks 2 400,00 euro netto.

Lies en Pauline krijgen alles wat hun hartje verlangt. Iedere maand krijgen beide kinderen 50,00 euro zakgeld.

Lies werkt sinds kort als student. Ze verdient nu zelf 200,00 euro netto per maand. Chantal twijfelt of ze Lies nog wel zakgeld moet geven nu ze een studentenjob heeft.

Ze wonen in een appartement in Paal. Chantal huurt dit appartement voor 680,00 euro per maand.

Wim, Kristel, Tim, Saar, Mauranne en Victor

Dit gezin bestaat uit een ouderpaar en 4 kinderen.

- Wim werkt als advocaat in een advocatenkantoor en verdient hiermee maandelijks €2 089,00.
- Kristel werkt als poetsvrouw met dienstencheques voor een poetsbureau en verdient hiermee maandelijks €1 166,00.
- Alle kinderen krijgen maandelijks zakgeld, alle 4 €35,00 per maand.
- Het gezin woont in een alleenstaande woning in Kozen, te Limburg.
- Voor de aankoop van deze woning is het gezin een woonlening aangegaan en betalen ze maandelijks €842,00 euro af.
- Het gezin spaart ook iedere maand sowieso €200,00 euro.

Chaman, Parminder, Mohammed, Arshak, Mustafa, Soumaya en Dilan

Dit gezin bestaat uit een ouderpaar met 5 kinderen.

- Chaman is een apotheker op zelfstandige basis en verdient maandelijks €2 356,00.
- Parminder is huisvrouw en heeft nog nooit gewerkt. Ze krijgt een leefloon van €1 102,00 per maand.
- Het gezin heeft 5 kinderen waarvan er 2 al werken als student. Omdat ze teveel verdienen krijgen slechts 3 kinderen maandelijks hun zakgeld: €40,00
- Ze wonen in een rijhuis in Runkst (Hasselt), te Limburg. Ze betalen maandelijks €742,00 huur hiervoor.
- 4 keer per jaar gaat het hele gezin op vakantie naar hun thuisland, Marokko.

Yentl en Laura

Dit gezin bestaat uit een lesbisch koppel zonder kinderen.

- Yentl werkt als student om haar studies te betalen in een café en verdient hiermee maandelijks €854,00
- Laura werkt als arbeider bij Nike (Laakdal). Ze verdient hiermee maandelijks €1 765,00.
- Ze wonen voorlopig in een studio in Beringen, te Limburg en betalen maandelijks €460,00 huur.
- Eens per week gaat het koppel op date en geven dan eenvoudig €75,00 uit.

Bijlage 4: evaluatieprotocol bedrijfsbezoek

Evalueren op attitude:

Evaluatie bedrijfsbezoek

Zelfevaluatie

Kies vóór het bedrijfsbezoek drie criteria op vlak van attitude waar jij belang aan hecht. Soms deze hieronder in de daarvoor voorziene lege vakken op. Kruis na het bezoek aan in welke mate jij hieraan hebt kunnen voldoen. Ken jezelf een score toe van één tot drie.

Score	Verklaring
1	Onvoldoende
2	Matig
3	Goed

Criteria	Score		
	1	2	3
1.	1	2	3
2.	1	2	3
3.	1	2	3

Leg kort uit waarom je jezelf deze score geeft:

.....
.....

Bijlage 5: evaluatieprotocollen stadsspel

Evalueren op attitude:

Evaluatie stadsspel

Zelfevaluatie

Score	Verklaring
1	Onvoldoende
2	Matig
3	Goed

4. Initiatief: Ik ben uit mezelf gestart met deze opdracht, ik had geen aansporingen van de leraar of mijn groepsgenoten nodig om mee te werken.	1	2	3
5. Constructieve houding: Ik heb actief bijgedragen tot het formuleren van antwoorden, ik heb deelgenomen aan het groepswerk.	1	2	3
6. Samenwerking: Ik heb mijn taak in het groepswerk vervuld zoals omschreven in de opdracht.	1	2	3
7. Samenwerking: Ik heb er mee voor gezorgd dat we de opdracht samen hebben afgerond en goed hebben gemaakt.	1	2	3
8. Doorzetting: Ik heb me altijd bezig gehouden met de opdracht en heb niet over andere dingen gepraat, ik was niet afgeleid of heb de anderen niet afgeleid.	1	2	3
9. Luisterbereidheid: Ik heb geluisterd naar de inbreng van alle groepsgenoten, ik heb de anderen laten uitpraten.	1	2	3
10. Taalgebruik: Ik heb respectvol gereageerd op de inbreng van mijn groepsgenoten, ik heb gepaste taal gebruikt.	1	2	3

Zelfevaluatie over je positie binnen deze groep:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

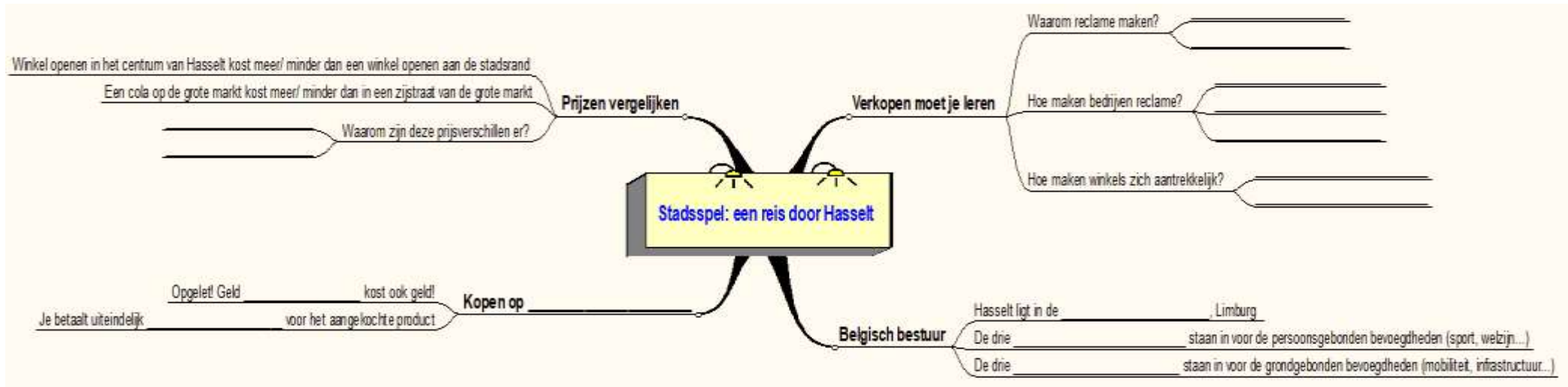
Ik was een hinder voor de groep.	Ik was geen hulp voor de groep.	Ik was niet zo goed als de rest van de groep.	Ik beantwoord aan het gemiddelde van de groep.	Ik was beter dan het gemiddelde van de groep.
----------------------------------	---------------------------------	---	--	---

Leg kort uit waarom je jezelf deze positie geeft:

.....

.....

Evalueren op inhoud:

Bijlage 6: evaluatieprotocol escaperoom

Evalueren op inhoud:

Op volgende quiz moeten de leerlingen minstens 8/10 halen.

#1

Waarvoor staat IBAN?

ANSWER CHOICE

A	International Bill Account Number
B	Intern Bank Account Number
C	International Bank Account Number
D	Internal Bill Account Number

#2

Welk systeem om gegevens vast te leggen wordt er gebruikt bij bitcoins?

ANSWER CHOICE

A	Cryptografie
B	Blockchain
C	Blokchain
D	Het grootboekstelsel

#3

Over welke bank ging de video bij zelfbankieren?

ANSWER CHOICE

A	KBC
B	BNP Paribas Fortis
C	Belfius
D	Argenta

#4

Wat vind je niet terug op een rekeninguittreksel?

ANSWER CHOICE

A	Het saldo van je rekening.
B	Je rekeningnummer.
C	Je verrichtingen.
D	De vervaldatum van je bankkaart.

#5

Welke instantie moet je bellen wanneer je je bankkaart verliest?

ANSWER CHOICE

A	Cardstop
B	Bankstop
C	Stopservice
D	Geldstop

#6

Wanneer gaat het geld bij een kredietkaart van je zichtrekening af?

ANSWER CHOICE

A	Aan het begin van de volgende maand.
B	Aan het einde van de huidige maand.
C	In het midden van de huidige maand.
D	Meteen.

#7

Als je met je bankkaart contactloos (zonder pincode) wil betalen is er:

ANSWER CHOICE

A	een maximaal vastgesteld bedrag van 25,00 euro dat je via deze manier kan betalen.
B	een maximaal vastgesteld bedrag van 50,00 euro dat je via deze manier kan betalen.
C	een minimum vastgesteld bedrag van 10,00 euro dat je via deze manier kan betalen.
D	geen regel waaraan je moet voldoen.

#8

Welke betalingssystemen kunnen we gebruiken met een debetkaart?

ANSWER CHOICE

A	Maestro
B	Bancontact Mister Cash
C	Mastercard
D	Creditcard

#9

Wat is het grootste voordeel aan internetbankieren?

ANSWER CHOICE

A	Dat je niet speciaal naar een bankkantoor moet om je betalingen te doen en gegevens na te kijken.
B	Dat je gegevens automatisch worden opgeslagen en je deze dus niet telkens opnieuw moet invullen.
C	Dat je gegevens online door iedereen gebruikt kunnen worden.
D	Dat je ook via je gsm betalingen kan doen en je rekening info kan nakijken.

#10

Als je een parkeerticket wil kopen met je gsm moet je sms'en naar het nummer:

ANSWER CHOICE

A	1414
B	4141
C	4411
D	1144

Bijlage 7: opdrachtenkaarten stadsspel

Checkpoint 2

Opdracht:

Wat is het doelpubliek van deze winkels?

Bekijk het kasticket dat in de enveloppe zit. Naast de prijs van het product wordt er nog een ander bedrag aangerekend. Zoek op het kasticket hoe dit bedrag heet.

.....

De is een die de verkoper doorstort naar de

Checkpoint 3

Opdracht:

Is Hasselt een toeristische stad? Ja / Nee

Waarom?

Hoe zou de Century hiermee in verband gebracht kunnen worden als jullie dit gebouw bekijken?

.....
.....
.....

Checkpoint 4

Opdracht:

Kruis de juiste opties aan per winkel. Hoe komt het dat schoenen van Torfs duurder zijn dan schoenen van Sisters?

	Torfs	Sisters
Georganiseerde winkelinrichting met rekken en overzichtelijk indelingen		
Minder georganiseerde winkelinrichting zonder rekken		
Overzichtelijk indelingen (bv. per maat)		
Onoverzichtelijke indelingen (bv. per maat)		
Kwaliteitsvolle en duurzame schoenen		
Minder kwaliteitsvolle en minder duurzame schoenen		

Checkpoint 5

Opdracht:

Waar is de nieuwe vestiging van Mediamarkt?

Waarom zou winkelketen Mediamarkt gekozen hebben haar winkel te verhuizen naar een andere plaats in Hasselt? (tip: huurprijzen)

.....
.....
.....

Checkpoint 6

Opdracht:

Waarvoor is de gemeente Hasselt bevoegd? Omcirkel de juiste antwoorden.
infrastructuur – openbare werken – onderwijs – gemeentelijke belangen –
welzijn

Welke bestuursniveaus bestaan er nog?

-
-
-
-

Checkpoint 7

Opdracht:

Stel: je wilt een gsm kopen. Je hebt dan twee opties:

1. Je betaalt het volledige bedrag onmiddellijk
2.

Wanneer je voor optie 2 kiest kost de gsm meer / minder dan wanneer je onmiddellijk de volledige prijs zou betalen. (Omcirkel het juiste antwoord)

Voor welke gsm heb je dit onderzocht? Hoeveel betaal je meer / minder?

.....

Checkpoint 8

Opdracht:

- Zoek de prijs van een cola op in een café op de Grote markt.

Prijs cola =

- Zoek de prijs van een cola op in een café in een zijstraat van de Grote markt.

Prijs cola =

Is er een verschil tussen de prijzen? Ja / Nee

→ Hoe komt dit?

.....
.....

Checkpoint 9

Opdracht:

1 Vraag informatie over volgende dingen:

- Is het slim om een lening af te sluiten voor de **aankoop van een huis?**

Leg ook uit.

Ja/nee

.....
.....

- Is het slim om een lening af te sluiten voor de **aankoop van een wasmachine?** Leg ook uit.

Ja/nee

.....
.....

Checkpoint 10

COPINES

Piu Piu

Opdracht:

Hoe zorgen deze winkel ervoor dat ze bekend zijn bij hun doelpubliek. Hoe bereiken ze potentiële klanten? Kruis aan in de tabel.

	Copines	Piu Piu
Facebookpagina		
Instagrampagina		
Website		
Andere:		
Andere:		
Andere:		

Checkpoint 11

CKS

NYX
PROFESSEUR WARTER

Etam

Opdracht:

- Maak foto's van hoe deze winkels zich aantrekkelijk maken voor de klanten.
- Noteer nu 2 kenmerken per winkel.

CKS	NYX	ETAM

Checkpoint 12

Opdracht:

Hoeveel kost het om hier 3 uur te parkeren?

Waarom kiezen mensen ervoor om ondergronds te parkeren? Som 2
mogelijke redenen op.

.....
.....

Waarom kiezen ook veel mensen ervoor om buiten het stadscentrum te
parkeren?

.....
.....

Checkpoint 13

Opdracht:

- Ga op zoek naar de prijs van een t-shirt in de Primark.

Prijs t-shirt:

- Ga op zoek naar de prijs van een t-shirt in de Piu Piu.

Prijs t-shirt:

Hoe kunnen we het prijsverschil verklaren? Kruis aan in de tabel.

	Primark	Piu Piu
Massaproductie		
Beschuldigingen van kinderarbeid in de media		
Exclusiviteit van het product		
Oneerlijke prijsopbouw van het product		
Winkelketen		
Andere:		

Checkpoint 14

Opdracht:

Waarom is Hasselt ook een aantrekkelijke studentenstad? Noem 5 dingen op.
Tip: gebruik de infobrochure.

-
-
-
-
-

Bijlage 8: Classkick document bedrijfsbezoek

Document voorpagina (pagina 1):

Bedrijfsbezoek Europower Generators

Opdracht: beantwoord de vragen voor jouw werkgroep op een van de volgende bladzijden.

Ieder groepje krijgt een iPad mee en moet via classkick de vragen beantwoorden. Ondertussen kan er feedback gegeven worden door de begeleiders.

Document pagina 2:

Werkgroep 1: ingangcontrole

Vraag 1: Op welke aspecten worden de goederen gecontroleerd?

Vraag 2: Hoe worden de goederen in het magazijn geplaatst?

Vraag 3: Hoe worden de goederen opgenomen in de stock?

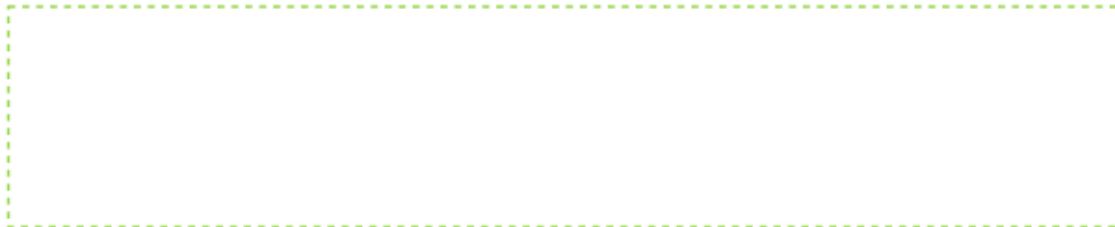
Document pagina 3:

Werkgroep 2: productie

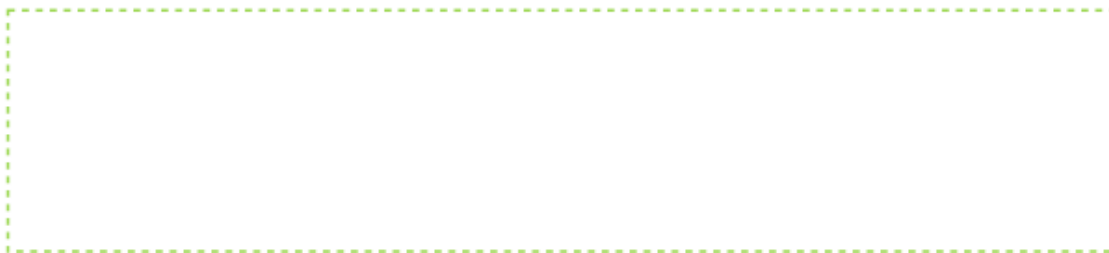
Vraag 1: Welke grote stappen herken je in het productieproces?

Vraag 2: Hoe garandeert men de kwaliteit van iedere stap van het productieproces?

Vraag 3: Hoe worden fouten in de stappen van het productieproces opgespoord? Hoe weten ze welke werknemer hier verantwoordelijk voor is?

Document pagina 4:

Werkgroep 3: kwaliteitscontrole

Vraag 1: Op welke punten wordt iedere stroomgroep getest?

Vraag 2: Welke geteste 'waarden' zijn erg belangrijk? (tip: drie waarden kunnen afgelezen worden op het testapparaat)

Document pagina 5:

Werkgroep 4: ontwerpafdeling

Vraag 1: Hoe worden de stroomgroepen ontworpen?

Vraag 2: Welke programma's worden er specifiek gebruikt bij het ontwerpen?

Document pagina 6:

Werkgroep 5: fotografen

Opdracht: maak een fotoreportage van het bedrijfsbezoek waarin volgende punten aan bod komen:

1. Leerlingen in actie (In die meewerken in werkgroepen).
2. Belangrijke werknemers (mits toestemming + vraag ook eens even naar hun functie in het bedrijf). Deze noteer je onderaan in het voorziene tekstvak 'Belangrijke werknemers...!'.
3. Belangrijke plaatsen in het bedrijf.
4. Interview werknemers (mits toestemming). Vragen + korte antwoorden noteer je hieronder in het tekstvak.

Belangrijke werknemers bij Europower Generators + functie:

Interview van werknemers bij Europower Generators: vragen + korte antwoorden:

Document pagina 7:

Werkgroep 6: website en Facebookpagina analyse (reclame)

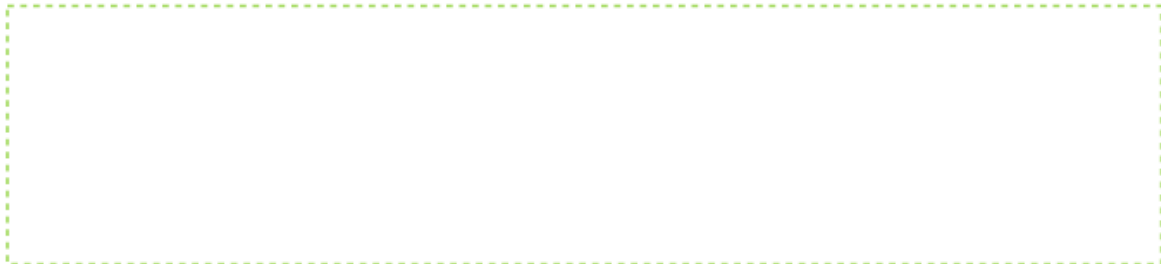
Vraag 1: Hoe is een goede website opgebouwd? (3 aandachtspunten)

Vraag 2: Hoe maak je een goede Facebookpagina? (3 aandachtspunten)

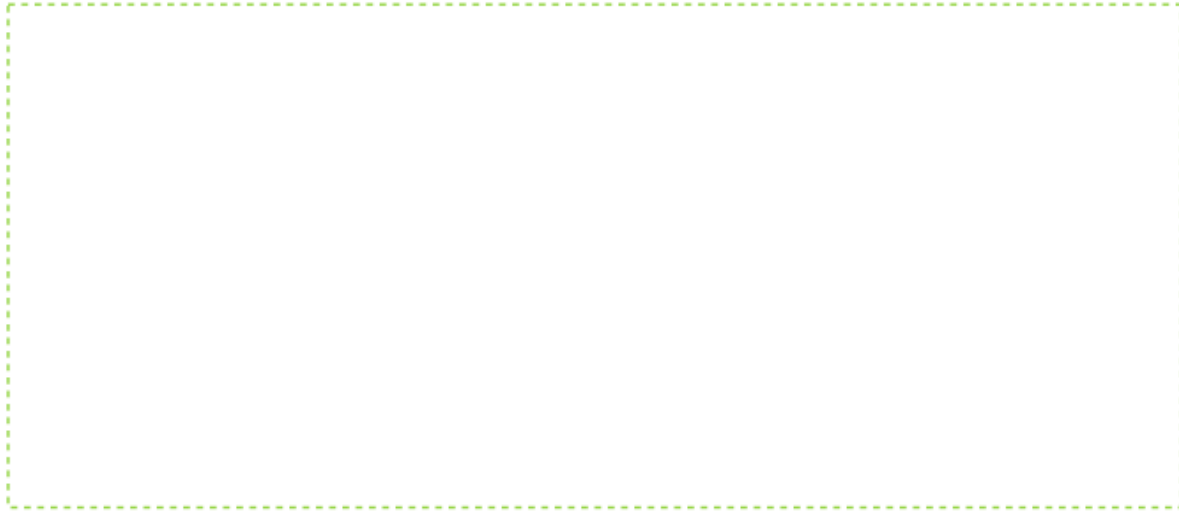

Vraag 3: Heeft Europower Generators een goede website en Facebookpagina? Waaruit leid je dit af? (3 aandachtspunten bespreken)

Vervolg pagina 7 van het document:

Vraag 4: Bedenk nog 3 andere manieren waarop Europower Generators reclame kan maken. Beschrijf hoe ze dit dan het best doen. Beantwoord deze vraag door eerst op het internet goede voorbeelden te gaan zoeken van reclame.

Bijlage 9: vragen enquête leraren voor het uittesten van de workshops

1. Geeft u het vak sei? *

- Ja
- Nee

2. Wat verstaat u onder "interactieve werkvormen"?

Jouw antwoord

3. Bent u bereid om interactieve werkvormen te gebruiken tijdens de lessen SEI? *

- Ja
- Nee

4. Gebruikt u op dit moment interactieve werkvormen tijdens de lessen SEI? *

- Ja
- Nee
- Af en toe

5. Welke leerstofonderdelen binnen het vak sei zijn volgens u geschikt om een interactieve workshop van te maken?

- Budgetbeheer

6. Hoe frequent gebruikt u interactieve werkvormen tijdens de lessen SEI? (onthoud uw antwoord voor de volgende vraag) *

- Altijd
- Bijna altijd
- Vaak
- Soms
- Bijna nooit
- Nooit

7. Licht het antwoord van de vorige vraag toe. *

Jouw antwoord

8. Welke interactieve werkvormen heeft u al wel eens gebruikt tijdens de lessen SEI? *

- Groepswerk
- Groepsdiscussie
- Klasgesprek
- Rollenspel
- Hoekenwerk
- Zelfstandig leren
- Presentatie
- Anders: _____

9. Welke interactieve werkvormen kent u niet?

- Flipped classroom
- Spelvorm (vb. budgetspel)
- Placemat methode
- Mentor en pupil
- Genummerde hoofden
- Carroussel
- Spin-methode
- Hoekendebat

10. Hoe ervaren uw leerlingen het gebruik van interactieve werkvormen tijdens de lessen volgens u? *

- De leerlingen zijn enthousiast wanneer ik een interactieve werkvorm toepas in de lessen.
- De leerlingen zijn niet enthousiast wanneer ik een interactieve werkvorm toepas in de lessen.

11. Hoe ervaart u als leraar het gebruik van activerende werkvormen in de lessen SEI? (onthoud uw antwoord voor de volgende vraag) *

- Ik heb alleen maar goede ervaringen gehad bij het gebruik van activerende werkvormen.
- Ik heb soms goede ervaringen gehad bij het gebruik van activerende werkvormen.
- Ik heb zo goed als geen goede ervaringen gehad bij het gebruik van activerende werkvormen.
- Ik heb nog nooit goede ervaringen gehad bij het gebruik van activerende werkvormen overgehouden.
- Anders: _____

12. Vindt u dat het gebruik van interactieve werkvormen meer tijd vraagt tijdens de lessen om de leerstof te behandelen?

- Ja
- Nee

13. Bent u bereid om extra tijd in de voorbereiding te steken om interactieve werkvormen toe te passen in je lessen?

- Ja
- Nee

14. Welke (extra) materialen zijn er volgens u nodig om interactieve werkvormen te kunnen toepassen in lessen?

- Tablets
- Computers
- Beamers
- Internet
- Ruime lokalen met verplaatsbare banken
- Anders: _____

15. Hoe kunnen interactieve werkvormen volgens u geëvalueerd worden?

- Een herhalingstoets
- Score toekennen op attitude
- Een verwerkingsopdracht over de leerstof die op punten gaat
- Anders: _____

16. Zou u het gebruik van interactieve werkvormen aanraden bij toekomstige leerkrachten SEI? (onthoud uw antwoord voor de volgende vraag) *

- Ja
- Nee

17. Waarom raadt u al dan niet het gebruik aan van interactieve werkvormen bij toekomstige leerkrachten SEI? *

Jouw antwoord _____

Bijlage 10: vragen enquête leerlingen voor het uittesten van de workshops

Bachelorproef: interactieve workshops SEI

Wij zijn Charlotte Thoelen en Celine Dewith. Beide studeren we aan de hogeschool PXL te Hasselt. We zitten in het derde jaar van de lerarenopleiding secundair onderwijs en studeren dit jaar af. In het kader van onze bachelorproef moeten we een enquête afnemen over het vak SEI. Het spreekt voor zich dat er discreet zal omgegaan worden met de resultaten van deze enquête. De enquête zal slechts 10 minuten in beslag nemen. We willen jullie alvast hartelijk danken voor jullie deelname.

Charlotte Thoelen en Celine Dewith

1. Vind je het vak SEI leuk? *

- Ja
- Nee
- Anders: _____

2. Vind je het vak SEI zinvol; m.a.w. kan je de leerstof herkennen/toepassen in het dagelijks leven? *

- Ja, ik vind het vak SEI nuttig en zinvol.
- Neen, ik vind het vak SEI niet nuttig en ook niet zinvol.
- Anders: _____

3. Wat vind je het leukste onderwerp uit de lessen SEI? *

- Betaalmiddelen
- Gezinsbudget
- Overheid
- Anders: _____

4. Wat versta jij onder het woord 'werkvormen'? *

Jouw antwoord _____

5. Gebruikt jouw leerkracht soms andere werkvormen dan doceren? Indien ja, welke? (werkvorm = manier waarop leerkracht te werk gaat, doceren = wanneer de leerkracht voortdurend aan het woord is en de leerlingen noteren) *

- Groepswerk
- Groepsdiscussie
- Klasgesprek
- Rollenspel
- Hoekenwerk
- Zelfstandig leren
- Presentatie
- Anders: _____

6. Vind je het leuk als je leerkracht andere spelvormen gebruikt?
(bv. kahoot-quiz, spelvorm, groepswerk,...) *

- Ja, zo brengt de leerkracht variatie in de les.
- Nee, ik volg liever op de klassieke manier les.
- Mij maakt het niet zoveel uit.

7. Hoe kan volgens jou de les SEI nog leuker gemaakt worden? *

Jouw antwoord

Bijlage 11: enquête leerlingen na uittesten van het stadspel

1. Vond je het leuk? *

Ja

Nee

2. Vond je het leerrijk? *

Ja

Nee

3. Som twee positieve punten op. *

Jouw antwoord

4. Som twee verbeterpunten op. *

Jouw antwoord

Bijlage 12: enquête leerlingen na het uittesten van het bedrijfsbezoek

1. Vond je het leuk? *

- Ja
- Nee

2. Vond je het leerrijk? *

- Ja
- Nee

3. Som twee positieve punten op. *

Jouw antwoord

4. Som twee verbeterpunten op. *

Jouw antwoord

Bijlage 13: budgetblad van het budgetspel

BUDGETSPEL							
MAAND:							
MAANDELIJKSE INKOMSTEN			MAANDELIJKSE UITGAVEN				
INKOMSTEN UIT ARBEID		INKOMEN UIT SOCIALE VERGOEDINGEN		VASTE UITGAVEN		VARIABELE UITGAVEN	
€		€		€		€	
€		€		€		€	
€		€		€		€	
€		€		€		€	
€		€		€		€	
TOTAAL	€	TOTAAL	€	€		TOTAAL	€
TOEVALLIGE INKOMSTEN		INKOMEN UIT KAPITAAL		VASTE UITGAVEN		TOEVALLIGE OF ONVOORZIENE UITGAVEN	
€		€		€		€	
€		€		€		€	
€		€		€		€	
€		€		€		€	
€		€		€		€	
€		€		€		€	
TOTAAL	€	TOTAAL	€	€		TOTAAL	€
				€		BUITENGEWONE UITGAVEN	
				€		€	
				€		€	
				€		€	
				€		€	
				€		€	
				€		€	
				TOTAAL	€	TOTAAL	€
TOTAAL MAANDELIJKSE INKOMSTEN			TOTAAL MAANDELIJKSE UITGAVEN				
	TOTAAL	€		TOTAAL	€		

Bijlage 14: stadsplan van het stadsspel

Bijlage 15: opdracht pc-banking bij de escaperoom

Leerlingenversie:

Opdracht: Bekijk het filmpje en de informatie op de website. Combineer daarna de begrippen met de juiste omschrijving waardoor je het overschrijvingsformulier begrijpt.

<http://bit.ly/2CUf10F>

<http://bit.ly/2De9xN2>

Begrip		Omschrijving		Voorbeeld	
1	Gewenste uitvoeringsdatum in de toekomst	A	u geeft een leverancier toelating om het factuurbedrag automatisch van uw bankrekening te halen.	I	Handtekening
2	Rekening opdrachtgever	B	Deze mededeling kan men zelf kiezen. Dit is vaak het onderwerp.	II	Huishuur
3	Rekening begunstigde	C	Voor deze datum moet het bedrag overgeschreven worden.	III	BE07 6703 9730 0249 6100 2
4	IBAN	D	Het internationaal bankrekeningnummer. Deze bestaat uit max. 34 karakters: een landcode, controlenummer en het rekeningnummer.	IV	BE09 8765 4321 0123 4567 8
5	BIC	E	Dit is het IBAN van de opdrachtgever. Hij/zij moet het bedrag overschrijven naar de begunstigde.	V	01-03-18
6	Vrije mededeling	F	Dit is een unieke identificatiecode van de bank. Deze bestaat uit min. 8 en max. 11 karakters.	VI	+++090/9337/55493+++
7	Gestructureerde mededeling	G	Dit is het IBAN van de begunstigde. Hij/zij ontvangt het bedrag van de opdrachtgever.	VII	BE07 6703 1234 5678 9012 3
8	Domiciliëring	H	de overschrijving ondertekenen doe je met de digipass.	VIII	ARSPBE23
9	Doorlopende opdracht	I	Deze mededeling wordt gebruikt om overschrijvingen automatisch te kunnen laten verwerken. Deze	IX	Inschrijvingsgeld van de school

			bestaat uit 3 groepen van 3, 4 en 5 cijfers.		
10	Online handtekening	J	Uw bank schrijft een vaste som geld over op een door u bepaald tijdstip.	X	Elektriciteits- factuur

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Opdracht: Vul het overschrijvingsformulier in met de voorbeelden uit de vorige opdracht en met je eigen gegevens.

Handtekening(en)
Signature(n)
Unterschriften)

OVERSCHRIJVINGSOPDRACHT
ORDRE DE VIREMENT
ÜBERWEISUNGS-AUFTRAG

Se invulling met de hand, een HOOFDLETTER en geen rood of blauw per celp.
 Se remplir à la main, en majuscule et sans couleur rouge ou bleu par case.
 Beim Ausfüllen mit der Hand ein GROSSBUCHSTABE ohne rote oder blaue pro Feld.

Gewenste uitvoerdatum in de toekomst / Date d'exécution souhaitée dans le futur / Gewünschtes Ausführungdatum in der Zukunft

	Bedrag / Montant / Betrag	EUR	CENT

Rekening opdrachtgever (IBAN)
 Compte donneur d'ordre (IBAN)
 Konto des Auftraggebers (IBAN)

Naam en adres opdrachtgever
 Nom et adresse donneur d'ordre
 Name und Adresse des Auftraggebers

Rekening begunstigde (IBAN)
 Compte bénéficiaire (IBAN)
 Konto des Begünstigten (IBAN)

BIC begunstigde
 BIC bénéficiaire
 BIC-Begünstigter

Naam en adres begunstigde
 Nom et adresse bénéficiaire
 Name und Adresse des Begünstigten

Mededeling
 Communication
 Mitteilung

Lerarenversie:

Opdracht: Bekijk het filmpje en de informatie op de website. Combineer daarna de begrippen met de juiste omschrijving waardoor je het overschrijvingsformulier begrijpt.

<http://bit.ly/2CUf10F>

<http://bit.ly/2De9xN2>

Begrip		Omschrijving		Voorbeeld	
1	Gewenste uitvoeringsdatum in de toekomst	A	u geeft een leverancier toelating om het factuurbedrag automatisch van uw bankrekening te halen.	I	Handtekening
2	Rekening opdrachtgever	B	Deze mededeling kan men zelf kiezen. Dit is vaak het onderwerp.	II	Huishuur
3	Rekening begunstigde	C	Voor deze datum moet het bedrag overgeschreven worden.	III	BE07 6703 9730 0249 6100 2
4	IBAN	D	Het internationaal bankrekeningnummer. Deze bestaat uit max. 34 karakters: een landcode, controlenummer en het rekeningnummer.	IV	BE09 8765 4321 0123 4567 8
5	BIC	E	Dit is het IBAN van de opdrachtgever. Hij/zij moet het bedrag overschrijven naar de begunstigde.	V	01-03-18
6	Vrije mededeling	F	Dit is een unieke identificatiecode van de bank. Deze bestaat uit min. 8 en max. 11 karakters.	VI	+++090/9337/55493+++
7	Gestructureerde mededeling	G	Dit is het IBAN van de begunstigde. Hij/zij ontvangt het bedrag van de opdrachtgever.	VII	BE07 6703 1234 5678 9012 3
8	Domiciliëring	H	de overschrijving ondertekenen doe je met de digipass.	VIII	ARSPBE23
9	Doorlopende opdracht	I	Deze mededeling wordt gebruikt om overschrijvingen automatisch te kunnen laten verwerken. Deze bestaat uit 3 groepen van 3, 4 en 5 cijfers.	IX	Inschrijvingsgeld van de school
10	Online handtekening	J	Uw bank schrijft een vaste som geld over op een door u bepaald tijdstip.	X	Elektriciteits- factuur

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
C	E	G	D	F	B	I	A	J	H
V	III	VII	IV	VIII	IX	VI	X	II	I

Opdracht: Vul het overschrijvingsformulier in met de voorbeelden uit de vorige opdracht en met je eigen gegevens.

Handtekening(en)
Signature(s)
Unterschriften)

OVERSCHRIJVINGSOPDRACHT
ORDRE DE VIREMENT
ÜBERWEISUNGS-AUFTRAG

Se avertissement met de hand, met HOOFDLETTERS of cyfer in zwart of blauw per copie.
Se avertissement à la main, en majuscule ou chiffre noir ou bleu par copie.
Bem. Aufschriften mit der Hand in HOCHDRUCKTYP oder Zahl in schwarz oder blau per / per / per

Gewenste uitvoeringsdatum in de toekomst / Date d'exécution souhaitée dans le futur / Gewünschtes Ausführungsdatum in der Zukunft

Bedrag / Montant / Betrag EUR CENT

Rekening opdrachtgever (IBAN)
Compte donneur d'ordre (IBAN)
Konto des Auftraggebers (IBAN)

Naam en adres opdrachtgever
Nom et adresse donneur d'ordre
Name und Adresse des Auftraggebers

Rekening begunstigde (IBAN)
Compte bénéficiaire (IBAN)
Konto des Begünstigten (IBAN)

BIC begunstigde
BIC bénéficiaires
BIC Begünstigten

Naam en adres begunstigde
Nom et adresse bénéficiaire
Name und Adresse des Begünstigten

Mededeling
Communication
Mitteilung

